

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Bc. Petr VONEŠ

**TRH PRÁCE V OKRESE TŘEBÍČ:
REGIONÁLNĚ GEOGRAFICKÁ ANALÝZA**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. RNDr. Václav Toušek, CSc.

Olomouc 2018

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM

- Autor (osobní číslo): Bc. Petr Voneš (D15290)
- Studijní obor: Informační výchova se zaměřením na vzdělávání a geografie (Pdf)
- Název práce: Trh práce v okrese Třebíč: regionálně geografická analýza
- Title of thesis: The Labour Market in the district Třebíč: Regional Geographical Analysis
- Vedoucí práce: doc. RNDr. Václav Toušek, CSc.
- Rozsah práce: 80 stran
- Abstrakt: Bakalářské práce se zabývá zhodnocením vývoje situace na trhu práce v okrese Třebíč v období po roce 1989 s důrazem na analýzu strukturálních změn v zaměstnanosti a nezaměstnanosti. Práce je koncipovaná tak, aby získané informace mohly být využity při výuce místního regionu. Mimořádná pozornost byla věnována výběru vhodných statistických dat a vyjasnění historických souvislostí. Jako základní metoda byla zvolena komparativní analýza pomocí indexu odvětvové specifikace.
- Klíčová slova: trh práce, zaměstnanost, nezaměstnanost, komparativní analýza, okres Třebíč
- Abstract: This bachelor thesis deals with the evaluation of the situation development on the labour market in the district of Třebíč after 1989 with an emphasis on the analysis of structural changes of employment and unemployment. The information obtained by the thesis can be used for education in local region. Special attention was paid to selecting appropriate statistic data and clarifying historical context. Comparative analysis using the branch specification index was used as a basic method.
- Keywords: labour market, employment, unemployment, comparative analysis, Třebíč dictrict

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracoval zcela samostatně pod vedením doc. RNDr. Václava Touška, CSc. a uvedl veškerou použitou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 22. června 2018

.....

Na tomto místě bych velmi rád poděkoval mému vedoucímu bakalářské práce panu doc. RNDr. Václavu Touškovi, CSc. za jeho velmi cenné rady a čas, který mi během tvorby práce věnoval.

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Bc. VONEŠ Petr	Dalešice 217, Dalešice	D15290

TÉMA ČESKY:

Trh práce v okrese Třebíč: regionálně geografická analýza

TÉMA ANGLICKY:

The labour market in the district Třebíč: regional geographical analysis

VEDOUcí PRÁCE:

doc. RNDr. Václav Toušek, CSc. - KGG

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Hlavní cíl dán názvem práce; stanovení hypotéz; rešerše odborné literatury; výběr zdrojových dat; volba metodiky; hodnocení vývoje po roce 1989, komparace s ČR a ostatními okresy kraje; posouzení regionální diferenciacie v situaci na trhu práce v období prosinec 2014 až prosinec 2016; posouzení uplatnitelnosti problémových skupin obyvatelstva; naznačení dalšího vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti; text doplnit výstižnými tabulkami, grafy a kartogramy.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

FIŠER, P. (2012): Změny na trhu práce v Jihomoravském kraji: regionálně geografická analýza s důrazem na období ekonomické krize. Disertační práce. Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity, Brno.

kol. (2013): Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020. MPSV ČR, Praha.

LAUKO, V., KRÍŽAN, F., GURŇÁK, D. (2009): Časovo - priestorové aspekty nezaměstnanosti na Slovensku v procese ekonomickej transformácie a krízy. In: Klímová V. (ed): XII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Brno: Masarykova univerzita, s. 58 - 65.

MAREŠ, P. (2002): Nezaměstnanost jako sociální problém. Vydání 3., Praha: Sociologické nakladatelství, 172 s.

MOLÁK, M. (2009): Trh práce v kraji Vysočina: regionálně geografická analýza. Diplomová práce. Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity, Brno.

ROSIČ, M., KLAMÁR, R. (2015): Trh práce a politika zamestnanosti pre geografov. Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity, Prešov.

SPĚVÁČEK, V. a kol. (2002): Transformace české ekonomiky: politické, ekonomické a sociální aspekty. Linde, Praha.

TOMEŠ, J. (1996): Vývoj regionálních rozdílů v nezaměstnanosti jako indikátor transformačních změn. In: Hampl, M., a kol.: Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice. Praha: DemoArt, s. 255 - 301.

TOUŠEK, V., HRABCOVÁ, M. (2000): Unemployment in the Czech Republic. In: Scripta Fac. Sci. Nat. Univ. Masaryk. Brun, Geography, Vol. 26 (1996 98)pp. 55-85.

OBSAH

1	ÚVOD	7
2	PŘEHLED LITERATURY KE ZPRACOVÁVANÉ TÉMATICE	9
2.1	Trh práce	9
2.2	Třebíčsko	10
2.3	Místní region ve výuce zeměpisu	14
3	POUŽITÁ DATA A METODIKA PRÁCE	15
3.1	Použitá data	15
3.2	Metodika práce	17
4	OKRES TŘEBÍČ – VYBRANÉ PROBLÉMY.....	20
4.1	Vznik a vývoj území okresu Třebíč	20
4.2	Sídelní struktura okresu Třebíč	25
4.3	Základní informace o dopravní síti v okrese Třebíč	30
4.4	Historie koželužství a obuvnictví v Třebíči	31
5	ZAMĚŠTNANOST V OKRESE TŘEBÍČ A JEJÍ STRUKTURA: ZMĚNY V OBDOBÍ 1989 – 2014	35
5.1	Zaměstnanost v okrese Třebíč na konci osmdesátých let	35
5.2	Největší zaměstnavatelé v okrese Třebíč v průmyslu na konci 80. let	37
5.3	Zaměstnanost v okrese Třebíč na počátku 21. století	42
5.4	Největší zaměstnavatelé v okrese Třebíč v průmyslu na poč. 21. století	44
5.5	Zaměstnanost v okrese Třebíč v době krize	47
5.6	Největší zaměstnavatelé v okrese Třebíč v době krize	48
6	VÝVOJ NEZAMĚŠTNANOSTI NA TŘEBÍČSKU V OBDOBÍ 1989 – 2014	51
7	TRH PRÁCE NA ÚZEMÍ OKRESU TŘEBÍČ V POKRIZOVÉM OBDOBÍ	56
7.1	Vývoj situace u největších zaměstnavatelů	56
7.2	Vývoj základních ukazatelů trhu práce	57
7.3	Problémové skupiny obyvatel z hlediska uplatnitelnosti na trhu práce	62
8	PŘÍKLAD VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU	66
9	ZÁVĚR	68
10	SUMMARY	70
11	SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ	72
11.1	Literatura	72
11.2	Použité zdroje	78

1 ÚVOD

Na geografických pracovištích vznikla v nedávné minulosti řada kvalifikačních prací zabývajících se regionálně geografickou analýzou trhu práce. Větší pozornost byla logicky věnována problémovým územím vyznačujícím se vyšší úrovní nezaměstnanosti. Mezi takováto území patří dlouhodobě i území okresu Třebíč, a to prakticky od počátku devadesátých let 20. století. Dosud používané nástroje aktivní politiky zaměstnanosti v rámci české i evropské regionální politiky nepřinášely kýžené efekty. Na otázku „Proč?“ se snaží, alespoň částečně, odpovědět i zpracovaná bakalářská práce.

Hlavním cílem práce bylo za pomoci dostupných statistických dat zjistit, zda nepříznivou situací na trhu práce se vyznačuje celé území Třebíčska nebo, zda existují na mikroregionální úrovni významnější rozdíly. Za porovnávané mikroregiony byly zvoleny správní obvody pověřených obecních úřadů v okrese. Dílčí cíle práce by stanoveny následovně:

- a) Seznámit se s dostupnou literaturou zabývající se trhem práce v České republice a jejich regionech, tuto prostudovat a vybrané poznatky poté uplatnit v textu bakalářské práce.
- b) Seznámit se se statistickými informacemi vypovídajícími o situaci na regionálních trzích práce, a to jak s daty vlastněnými Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR prostřednictvím Úřadu práce ČR, tak s daty Českého statistického úřadu, a zajistit data nejen pro území Třebíčska, ale také z důvodu porovnávání i za jiné územní jednotky.
- c) Seznámit se s metodickými přístupy regionálně geografické analýzy trhu práce a poté aplikovat v bakalářské práci ty nevhodnější.
- d) Vyhodnotit změny v sektorové a odvětvové struktuře zaměstnanosti na Třebíčsku v období po roce 1989 a zároveň analyzovat dopady transformace české ekonomiky a také vliv ekonomické krize na největší zaměstnavatele v okrese.
- e) Analyzovat vývoj úrovně nezaměstnanosti na Třebíčsku a porovnat tento vývoj s celorepublikovými trendy.
- f) Zvláštní pozornost věnovat pokrizovému období; přitom neopomenout skupiny uchazečů o zaměstnání, kteří se hůře uplatňují na trhu práce.

Bakalářská práce neobsahuje „klasickou“ geografickou charakteristiku území okresu, jichž byla publikována celá řada, ať již zdařených či méně povedených. Na doporučení vedoucího bakalářské práce se pozornost zpracovatele měla místo geografické charakteristiky okresu soustředit na rozbor

vzniku a vývoje území okresu Třebíč, analýzu sídelní struktury a dopravní sítě a také na vyhodnocení významu kožedělného průmyslu pro zaměstnanost ve městě Třebíč a v jeho zázemí. Třebíč byla v minulosti nejvýznamnějším centrem kožedělného průmyslu v Rakousko – Uhersku. Řada lidí spojuje výrobu obuvi na Třebíčsku často s firmou Baťa. Ale Třebíč byla díky kožedělnému průmyslu známa v Evropě dávno před Baťou. Získané poznatky lze využít ve výuce zeměpisu, neboť autor bakalářské práce tento předmět v současné době vyučuje na základní škole v Náměšti nad Oslavou. Z uvedeného důvodu vedoucí bakalářské práce doporučil také zpracovateli připravit dvě exkurze na pracoviště nejvýznamnějších zaměstnavatelů pro žáky v rámci výuky problematiky místního regionu. Za pracoviště byly zvoleny Jaderná elektrárna v Dukovanech a vojenský útvar Armády ČR u Náměště nad Oslavou.

2 PŘEHLED LITERATURY KE ZPRACOVÁVANÉ TÉMATICE

2.1 Trh práce

Česká geografická literatura věnující se problematice trhu práce není nijak rozsáhlá. Je to částečně způsobeno i situací před rokem 1989, kdy u nás byla nezaměstnanost prakticky nulová. Vysokou nezaměstnaností se vyznačovalo předtím především období světové hospodářské krize v třicátých letech, ale geografové ve svých výzkumech tomuto problému nevěnovali dostatečnou pozornost, ač byla k dispozici podrobná regionální data pocházející ze zprostředkovatelen práce i sociálně pojišťovacích ústavů. Tato data byla předávána Státnímu statistickému úřadu, který je zpracovával do přehledných tabulek a poté zveřejňoval ve svých periodikách. Souhrnný přehled o nezaměstnanosti ve 30. letech 20. století včetně mapových příloh do úrovně soudních okresů poskytuje monografie „Nezaměstnanost a podpůrná péče v Československu“ (NEČAS, 1938).

V období po roce 1948 se geografové zabývali pouze studiem vývoje strukturálních změn v zaměstnanosti, a to v rámci dílčích regionálně-geografických studií. K daleko rozsáhlejšímu uplatnění dat o zaměstnanosti došlo až v průběhu 60. let minulého století. Pro geografický výzkum bylo zvláště důležité sčítání lidu v roce 1961, které kromě informací o odvětvové struktuře ekonomicky aktivních osob poskytlo poprvé i informace o dojíždě a vyjíždě za prací (FIŠER, 2012). Údaje o obsazených pracovních místech a jejich struktuře se staly základem řady stěžejních geografických prací o systému osídlení České republiky. Jednalo se o vymezování nodálních regionů ve smyslu teorie jádro – zázemí (např. MACKA, 1969, HAMPL, JEŽEK, KÜHNEL, 1978) nebo funkční typologie sídel (LÁZNIČKA, 1974).

Vznik nezaměstnanosti po roce 1989 podnítl u nás zájem geografů (ale také sociologů, ekonomů atd.) na toto téma. Vznikají práce, které se věnují vývoji nezaměstnanosti, studují se její druhy, příčiny a také dopady. Geografové se soustřeďují na odhalování příčin regionální diferenciaci nezaměstnanosti (např. TOMEŠ, 1996 nebo TOUŠEK, HRABCOVÁ, 2000). Nejvíce odborných prací však vzniklo v období nedávné ekonomické krize, která měla rozdílný vliv na zhoršující se situaci na trhu práce v jednotlivých regionech (např. BLAŽEK, 2010, ŠERÝ, 2010, NOVÁK, TOUŠEK, 2012). Na knižním trhu u nás však dosud schází, na rozdíl od většiny tranzitivních ekonomik, geografická učebnice, která by se věnovala hlouběji problematice trhu práce. Komparací vývoje situace trhu práce u nás a na Slovensku se však zabývá učební text Prešovské univerzity „Trh práce a politika zaměstnanosti pro geography“, který zpracovali Martin Rosič a Radoslav Klamár (2015).

V ČR však vyšla řada učebnic o trhu práce z pera sociologů a ekonomů. Pravděpodobně nejčastěji dosud zmiňovanou sociologickou monografií je publikace Petra Mareše „Nezaměstnanost jako

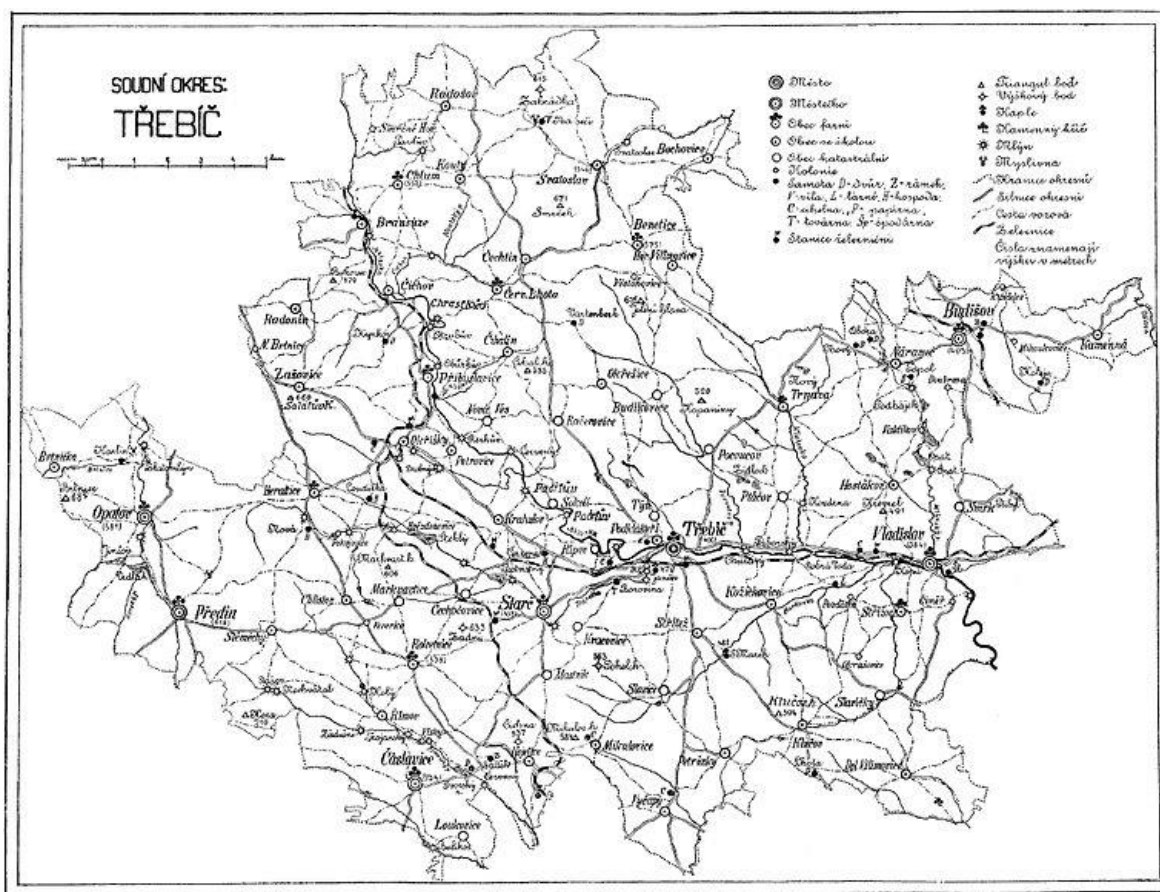
sociální problém“, která vyšla ve třech vydáních (1994, 1998, 2002). Jako učební text byla v 90. letech využívána i na ekonomických a geografických pracovištích. Z učebnic, které vyšly v nedávné době, je potřeba upozornit především na studijní text Vysoké školy ekonomické „Kapitoly z ekonomie trhu práce“ (BROŽOVÁ, 2012), který analyzuje, jak fungují trhy práce. Charakter učebnice má i publikace autorského kolektivu z Masarykovy univerzity „Nezaměstnanost“ (BUCHTOVÁ, ŠMAJS, BOLELOUCKÝ, 2013). Ta přibližuje práci, zaměstnanost a ztrátu práce v jejich širším antropologickém, sociálním a ekonomickém kontextu. Po vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004 vzrostl zájem odborníků o aktuální otázky trhu práce v rámci EU. Na řadu z nich odpovídá učebnice VŠE z pera Marcely PALÍŠKOVÉ „Trh práce v Evropské unii. Historický vývoj, aktuální trendy a perspektivy“ (2014). Konkrétně jde například o tyto otázky: Jaký je vliv globalizace na pracovní trhy? Může být koncept flexikurity účinným nástrojem snižování nezaměstnanosti? Jaká jsou specifika českého trhu práce? Proč je evropská politika zaměstnanosti tak málo efektivní, přestože jsou na ni vykládány stále větší prostředky? Na podobné otázky odpovídá i monografie „Nezaměstnanost a determinanty trhu práce v podmínkách moderních evropských ekonomik“ (DUŠEK a kol., 2017), kterou vydala Vysoká škola evropských a regionálních studií.

Při zpracování bakalářské práce byly využity i poznatky z některých kvalifikačních prací. Jednalo se o práce disertační (NOVÁK, 2009, FIŠER, 2012), rigorózní (PALCROVÁ, 2007), diplomové (MOLÁK, 2009, BOROVIČKA, 2017, ŠKRABALOVÁ, 2018) a bakalářské (MOLÁK, 2007).

2.2 Třebíčsko

O hospodářském a sociálním vývoji obcí okresu Třebíč v minulosti vypovídají nejlépe vlastivědné studie, které vydával Muzejní spolek v Brně. Jedná se o řadu publikací vycházejících v edici Vlastivěda moravská. Edice věnující se místopisu jednotlivých soudních okresů začala vycházet na konci 19. století. Prvním svazkem byla monografie věnovaná Brněnskému okresu (SLAVÍK, 1897). Podrobná charakteristika obcí území okresu Třebíč (historie, přírodní poměry, obyvatelstvo, hospodářství a občanská vybavenost) je popsána v devíti svazcích, neboť obce dnešního okresu Třebíč patřily v minulosti do různých soudních okresů. Z celkového počtu 167 obcí okresu patřilo v roce 1910 (struktura politických a soudních okresů v období 1868 až 1948) nejvíce, a to 84, obcí do politického okresu Třebíč (z toho 54 obcí bylo součástí soudního okresu Třebíč – viz Obr. 1 a 30 obcí součástí soudního okresu Náměšť nad Oslavou). Z politického okresu Třebíč nepatří do dnešního třebíčského okresu tři obce z Náměštska (Čučice, Ketkovice a Senorady). Součástí dnešního okresu Třebíč se stala většina území politického okresu Moravské Budějovice bez jeho jižní části. Jedná se 48 obcí (z toho 30 obcí patřilo do soudního okresu Moravské Budějovice a 18 obcí do soudního okresu Jemnice). Až 13 obcí je nyní součástí okresu Znojmo (9 obcí

z Moravskobudějovicka a 4 obce z Jemnicka) a další 4 obce patří do okresu Jindřichův Hradec v Jihočeském kraji. Do území dnešního okresu Třebíč patří téměř celý bývalý soudní okres Hrotovice, který byl součástí politického okresu Moravský Krumlov. Jedná se o 20 obcí Hrotovicka (dalších 7 obcí je dnes součástí okresu Znojmo). Dalších 11 obcí okresu Třebíč patřilo do politického okresu Velké Meziříčí (9 obcí do soudního okresu Velké Meziříčí a dvě obce – Čikov a Krokočín do soudního okresu Velká Bíteš) a 4 obce do politického okresu Dačice (Chotěbudice a Radkovice u Budče do soudního okresu Dačice a Lesná a Želetava do soudního okresu Telč).

Příloha k Vlastivědě Moravské.

Nakladem Museijního spolku v Brně.

Obr. 1 Soudní okres Třebíč

Pramen: Dvorský, F. (1906): Vlastivěda moravská

Z výše uvedených okresů týkajících se územím současného okresu Třebíč vyšla jako první monografie zabývající se soudním okresem Velká Bíteš (ZAVADIL, TIRAY, 1900). Další pořadí publikování monografií, které se týkaly obcí studovaného území, bylo následující: soudní okres Třebíč (DVORSKÝ, 1906), Velké Meziříčí (KRATOCHVÍL, 1907), Náměšť nad Oslavou (DVORSKÝ, 1908), Telč (TIRAY, 1913), Hrotovice (DVORSKÝ, 1916) a Dačice (TIRAY, 1925). Všechny výše uvedené svazky Vlastivědy moravské vydalo později také Nakladatelství a vydavatelství Garn v Brně jako reprinty v letech 2007 a 2008. Publikace věnované soudním okresům Moravské Budějovice a Jemnice nebyly před rokem 1948 vydány. Monografie „Moravskobudějovicko. Jemnicko“ vyšla jako

65. svazek staré řady Vlastivědy moravské teprve v roce 1997. Vydavatelem však již nebyl Muzejní spolek v Brně, ale jeho nástupnická Muzejní a vlastivědná společnost, editorem publikace byl Vladimír NEKUDA. Knihy z řady Vlastivědy moravské poskytly cenné informace o vývoji zaměstnanosti na Třebíčsku za Rakousko – Uherska. Kromě hospodářství první část publikací obsahuje zeměpisný a přírodovědný přehled okresu, historický vývoj jeho osídlení, vývoj obyvatelstva, popis dopravní sítě včetně železnic, informace o školství, církevních institucích a dobrovolných spolcích v okrese. Druhá část publikací se zabývá jednotlivými obcemi soudního okresu.

Vývoj zaměstnanosti v pozdějším období (až do roku 1960) na Třebíčsku lze analyzovat z publikace, která je součástí edice Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960. Třebíčsku je věnován svazek XII., okresy Třebíč, Moravské Budějovice, Dačice (BARTOŠ, SCHULZ, TRAPL, 1990). Jedná se o území politických okresů z období let 1868 až 1948. Informace o obcích, které jsou dnes součástí okresu Třebíč, ale před rokem 1949 byly součástí politických okresů Moravský Krumlov a Velké Meziříčí lze získat z jiných svazků. Okres Moravský Krumlov je hodnocen ve svazku IX. a okres Velké Meziříčí ve svazku XI. Autorský kolektiv celé edice tvořili historici z Filosofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. V období let 1967 až 2011 vydali celkem 16 svazků, většinou v ostravském nakladatelství Profil. Poskytované informace o jednotlivých obcích jsou oproti publikacím Vlastivědy moravské daleko stručnější. Obsahují mj. základní výsledky ze sčítání do roku 1961, výsledky voleb z let 1925 a 1935, údaje o hospodářském využití půdy, o stavu hospodářských zvířat i počátku vzniku významných zaměstnavatelských subjektů v obci.

Velmi úspěšnou vysokoškolskou učebnicí se stala publikace „Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost“. Kniha seznamuje s dějinami správy českých zemí, se správním členěním jednotlivých celků a vývojem nejrůznějších úřadů včetně jejich kompetencí a oboru působnosti, s jejich vzájemným překrýváním a doplňováním. Mj. obsahuje také kapitoly o správních reformách, pro geografy jsou, zejména kvůli správnímu rozdělení, velmi podnětné mapové přílohy. Publikace je společným dílem autorů z Filosofických fakult Univerzity Karlovy a Masarykovy univerzity (JANÁK, HLEDÍKOVÁ, DOBEŠ, 2005).

Z hlediska výuky geografie byly velmi cenné vlastivědné mapy v měřítku 1:100 000 věnované vybraným okresům České republiky. Kartografický dokument týkající se okresu Třebíč byl vydán Geodetickým a kartografickým podnikem v roce 1987 (NOVÁČKOVÁ a kol.). Mapa je doplněna knižním textem, ve kterém jsou popsány přírodní podmínky, obyvatelstvo a ekonomika včetně struktury zaměstnanosti. Vlastivědné mapy nejen studovaného území, ale celého Kraje Vysočina doprovázené šestnáctistránkovou fotografickou přílohou vydal v roce 2011 také Krajský úřad Kraje

Vysočina. Vydání publikací jednotlivých regionů vč. vlastivědných map bylo podpořeno Evropskou unií (Regionální operační program Jihovýchod „Projekt Investice do vaší budoucnosti“). Okresu Třebíč se týkají tři publikace, a to a) Region Třebíčsko, b) Region Náměštsko a c) Region Moravskobudějovicko a Jemnicko. Publikace a vlastivědné mapy jsou dostupné online na stránkách Kraje Vysočina (www.dedictvivysociny.cz).

V období socialismu až do poloviny 80. let vydával Okresní národní výbor Třebíč publikace dokumentující hospodářský vývoj v okrese od roku 1960 (kol., 1970, 1975, 1985). Kromě toho byly vydávány i publikace zabývající se hospodářskými a sociálními změnami v okrese Třebíč za období pěti let, a to v souvislosti s volbami do národních výborů (např. VOLAVKA, SEDLÁČEK, 1968). Bibliografie z období socialismu obsahující soupis knižních publikací zabývajících se především rozvojem hospodářství okresu Třebíč vyšla péčí Okresní knihovny Třebíč a Státní vědecké knihovny Brno pod názvem „Budování a rozvoj socialistického průmyslu v okrese Třebíč v letech 1945 – 1984 (ČERMÁKOVÁ a kol., 1984)“. Uvedená bibliografie se však nezabývá pouze průmyslem, ale také stavebnictvím, obchodem, službami, dopravou a spoji. Kromě toho v publikaci Čermákové jsou uvedeny i odkazy na odborné a populární články týkající se významných měst a také obcí Dalešice a Dukovany.

Cenné informace o hospodářském vývoji poskytují monografie týkající se největších průmyslových středisek okresu. Zvláštní pozornost je věnována především okresnímu městu, které bylo ke konci 19. století a na počátku 20. století největším zpracovatelem kůží a zároveň výrobcem obuvi v celém Rakousku – Uhersku. Nejvíce informací o městě lze získat z dvoudílné publikace Třebíč. Dějiny města I (FIŠER a kol., 1977), II (JANÁK, 1981). Oba svazky vyšly v brněnském nakladatelství Blok pro Západosmoravské muzeum v Třebíči. Dějinám koželužství a obuvnictví v Třebíči je věnována i rozsáhlá monografie (MEJZLÍK, 1972). Vznik největší továrny (BOPO), včetně role jejího zakladatele Karla Budischowského, je podrobně popsán v bakalářské práci J. ŠPLÍCHALA (2006). Začlenění továrny do koncernu Baťa je předmětem další bakalářské práce, a to J. SVOBODOVÉ (2006).

Pro analýzu strukturálních změn zaměstnanosti nejen v minulosti, ale i po listopadu 1989 má svůj význam publikace autorského kolektivu BEČKOVÁ, JOURA, KABELÍKOVÁ, NOVÁČKOVÁ, OBŠUSTA (2003) věnovaná historii a současnosti podnikání na Třebíčsku. Tato kniha je součástí edice „Historie a současnost podnikání v regionech ČR“ vydávané Nakladatelstvím a vydavatelstvím Městské knihy v Žehušicích.

2.3 Místní region ve výuce zeměpisu

Bakalářská práce má za cíl využít při jejím zpracování získané poznatky ve výuce místního regionu na základní škole. Proto bylo nutné seznámit se s odbornými texty týkajícími se problematiky této výuky. Výuce místního regionu se věnují pedagogové na geografických pracovištích vysokých škol. Asi nejvíce didaktických textů v období po roce 1989 publikovali geografové z Univerzity Karlovy v Praze. Především jde o metodické příručky a učebnice zpracované Hanou Kühnlovou (KÜHNLOVÁ, 1997, 1998a, 1998b, 2007a, 2007b). Problematika výuky místního regionu je často spojovaná s výukou zeměpisu v terénu. Tomuto problému se věnují na Karlově univerzitě např. M. MARADA (2006) nebo D. ŘEZNÍČKOVÁ (2008, 2012).

Místnímu regionu a terénní výuce se věnují teoreticky také geografové z Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. V 90. letech se touto problematikou zabývá i učebnice didaktiky geografie (ŠUPKA, HOFMANN, MATOUŠEK, 1994). Později problematiku terénní výuky v zeměpisu podrobně rozpracoval E. HOFMANN (HOFMANN a kol., 2009a, 2009b, 2016a, 2016b).

Inspirací pro zpracování textu bakalářské práce byly i kvalifikační práce. Z Katedry geografie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity šlo o práce týkající se výuky místního regionu na 2. stupni základních škol (LENKOVÁ, 2012, PROKOPOVÁ 2013) a z Katedry geografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci týkající se výuky místního regionu na středních školách (HULÍK, 2013, HUDSKÝ 2014).

Ve výuce místního regionu lze využít i různé turisticko-vlastivědné průvodce. Například v edici Průvodce po České republice vydalo nakladatelství Kartografie Praha mj. publikaci Kraj Vysočina (kol. 2004). Co se týká území okresu Třebíč, velmi vhodné se jeví Turisticko-vlastivědné průvodce obcemi a jejich okolím. Třebíčsko (ZEJDA, 2001) a také Turisticko-vlastivědné průvodce obcemi a jejich okolím. Náměštsko (ZEJDA, 2004).

Ve výuce místního regionu se mohou dobře uplatňovat jak tematické atlasy, tak strategické dokumenty týkající se studovaného území. Co se týká tematických atlasů, tak v období po vzniku Kraje Vysočina byly vydány dva tematické atlasy kraje péčí Krajského úřadu (TOUŠEK a kol., 2008, MOLÁK a kol., 2015). Oba atlasy byly Krajským úřadem distribuovány do všech základních a středních škol v kraji jako didaktická pomůcka po výuku zeměpisu. Strategické dokumenty týkající se rozvoje studovaného území umožňují předvídat další socioekonomický vývoj kraje v regionálním pohledu (NOVÁK a kol., 2010, kol. 2012).

3 POUŽITÁ DATA A METODIKA PRÁCE

3.1 Použitá data

Potřebná data pro geografickou analýzu trhu práce lze rozdělit do dvou základních skupin, a to na data o struktuře a vývoji zaměstnanosti na území okresu Třebíč a data o vývoji nezaměstnanosti.

Protože cílem bakalářské práce bylo mj. i posoudit změny ve struktuře zaměstnanosti v období po roce 1989, nutným předpokladem bylo zajištění dat ze zdrojů Českého statistického úřadu (ČSÚ) o podrobné struktuře zaměstnanců pracujících na území okresu. Jediným objektivním zdrojem o zaměstnanosti na konci osmdesátých let je publikace ČSÚ „Pracovníci a mzdové fondy v socialistickém sektoru národního hospodářství v krajích a okresech podle odvětví národního hospodářství v ČSR za rok 1989 (ČSÚ, 1990a)“, která poskytuje údaje za všechny okresy i kraje o struktuře pracovníků podle národohospodářských sektorů, jednotlivých skupin odvětví i dílčích odvětví. Odvětví jsou vymezena podle tehdejší klasifikace odvětví JKONH (Jednotná klasifikace odvětví národního hospodářství). Údaje o počtu zaměstnanců a jejich mzdách byly šetřeny statistickými výkazy do úrovně provozoven.

Statistické výkaznictví se u nás po roce 1989 výrazně zredukovalo, neboť v důsledku přechodu k tržní ekonomice enormně narostl počet podnikatelských subjektů. Zaměstnanost v prosinci 1992 se na našem území začíná šetřit pomocí výběrového šetření pracovních sil (VŠPS). Výsledky zpracování VŠPS jsou však publikovány pouze do úrovně krajů. Reprezentativní údaje za okres Třebíč se nezpracovávají. Důvodem je malý rozsah výběrového souboru (0,6 % bytových domácností). Abychom mohli objektivně vyhodnotit změny ve struktuře zaměstnanosti, bylo nutno využít také výsledků Sčítání lidu, domu a bytů z posledních dvou sčítání, tj. z roku 2001 a 2011 (ČSÚ, 2003, 2013). Nepostačovaly však pouze údaje o zaměstnaných osobách s trvalým bydlištěm (v roce 2011 s obvyklým pobytem) v obcích okresu Třebíč, ale bylo nutné pro výpočet obsazených pracovních míst a jejich struktury zajistit ze sčítání údaje o meziokresní vyjíždě a dojíždě za prací (ČSÚ, 2004, 2014). V bakalářské práci jsou použity „přepočtená“ data zpracovaná týmem geografů z Univerzity Palackého v Olomouci, Ústavu geoniky AV ČR Ostrava, pracoviště Brno a Odboru statistiky obyvatelstva Českého statistického úřadu v Praze. Důvodem přepočtu dat byl vysoký počet nevyplněných dat v osobních formuláři ze sčítání lidu. Použitý přepočet se opíral o hypotézu týkající se nezjištěných dat, která uvádí, že nezjištěná data jsou zhruba ve stejné struktuře jako data zjištěná.

Kromě hodnocení změn struktury zaměstnaných se měla bakalářská práce zabývat i rolí největších zaměstnavatelů v okresu Třebíč po roce 1989. V té době nejvíce osob pracovalo v průmyslových

subjektech okresu, druhým nejvýznamnějším zaměstnavatelem bylo třebíčské zemědělství. Základním zdrojem dat o počtu pracovníků v průmyslových podnicích, závodech a provozovnách na konci roku 1989 byla „Databáze průmyslových provozoven v ČSR 1989 (ČSÚ, 1990b)“. Pro zjištění zaměstnanosti v zemědělských podnicích byla důležitá publikace vydavatelství AGRODAT (1990) „Výsledky hospodaření JZD a státních statků v ČR za rok 1989, Jihomoravský kraj“ (v té době byl okres Třebíč součástí Jihomoravského kraje).

Data o počtu zaměstnanců jednotlivých ekonomických subjektů v letech 2001 (podle okresů) a 2011 (podle krajů) byly k dispozici na mateřské katedře geografie Přírodovědecké fakultě UP. Ta je získala od Centra regionálního rozvoje MU v Brně, jehož výzkumná činnost se mj. zabývala i analýzou regionálních trhů práce. Informace o zaměstnanosti v podnicích v současnosti získal autor bakalářské práce buď z webových stránek podnikatelských subjektů nebo z e-mailových či telefonických přímých odpovědí subjektů na otázku autora bakalářské práce, týkající se současné i budoucí předpokládané zaměstnanosti. Kromě toho byly využívány údaje z veřejné části obchodního rejstříku (www.justice.cz) a z registru živnostenského podnikání (www.rzp.cz)

Méně složité bylo získání souboru dat o nezaměstnanosti, neboť tato jsou dostupná na integrovaném portálu MPSV v souborech statistiky, nezaměstnanost (3 soubory: a) měsíční hodnoty – okresy, kraje a ČR; b) hodnoty z územního hlediska – obce, správní obvody pověřených obecních úřadů a obcí s rozšířenou působností a c) struktura uchazečů). Z dalších dílčích souborů byly v bakalářské práci využity i soubory poskytující informace o absolventech škol a mladistvých a také o cizincích působících na trhu práce v ČR. Některá data jsou na integrovaném portálu MPSV již od roku 1997. Byla analyzována i data z období let 1990-1996. Ta jsou uložena na olomoucké katedře geografie. Kromě veřejně dostupných zdrojů byla v práci využita i neveřejná databáze „GIS – prostorová analýza“, kterou spravuje Úřad práce ČR. Databáze poskytuje zhruba 80 strukturálních ukazatelů o situaci na trhu práce ve všech obcích a obvodech POÚ a ORP. A protože práce se snažila zodpovědět i na otázku: jaká je v současnosti role cizinců působících na trhu práce v okrese Třebíč, bylo nutno zajistit si informace z roku 2017, neboť MPSV nebo Výzkumný ústav práce a sociálních věcí poslední údaje publikovaly ke konci roku 2011. Kromě nepublikovaných informací z ÚP ČR byly získány i údaje na Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR ve věci podnikatelských živností získaných cizinci.

Problémy při hodnocení vývoje nezaměstnanosti na Třebíčsku činily metodické změny MPSV pro výpočet úrovně nezaměstnanosti. Změny se týkaly nejen vymezení souboru uchazečů, ale také vymezení pracovní síly neboli ekonomicky aktivních, což se promítalo při výpočtu sledovaných statistických indikátorů.

Při analýze příčin nepříznivé situace na trhu práce v okrese Třebíč byly využívány také jiné informační zdroje. Především šlo o informace o vzdělanostní úrovni pracovní síly v okresech ČR pocházející ze sčítání lidu 2011 a informace České národní banky o stavu a přílivu zahraničních investic do území jednotlivých okresů.

3.2 Metodika práce

Jako základní metoda při posuzování strukturálních změn v zaměstnanosti byla vybrána komparativní (srovnávací) analýza, tj. porovnávání struktury v okrese Třebíč se strukturou zaměstnanosti celé ČR pomocí indexu odvětvové specializace. Ten se vypočítá jako poměr podílu určitého odvětví na celkové zaměstnanosti v okrese Třebíč k podílu tohoto odvětví na celkové zaměstnanosti v České republice. Hodnota indexu u odvětví větší než 1 naznačuje, že toto odvětví je pro zaměstnanost v okrese významnější než činí celorepublikový průměr. Když index dosahuje hodnoty dva a více, lze již jednoznačně konstatovat, že ekonomika okresu je specializována na odvětví s takto vysokými indexy.

Vzorec pro výpočet indexu specializace je následující:

$$I_s = \frac{\frac{O_{ij}}{\sum O_{ij}}}{\frac{O_i}{\sum O_i}},$$

kde O_{ij} je počet zaměstnanců v i -tém odvětví v okrese j , $\sum O_{ij}$ je celkový počet zaměstnaných v okrese, O_i je počet zaměstnaných v i -tém odvětví v ČR a $\sum O_i$ je celkový počet zaměstnaných v ČR.

Výsledky komparativní analýzy byly souhrnně uvedeny do tabulkové podoby. V prvním případě se porovnává zaměstnanost okresu Třebíč s územím ČR do úrovně sektorů a sekcí odvětví, dále se posuzuje specializace dílčích odvětví průmyslu. V práci je analyzována struktura zaměstnanosti za roky 1989, 2001 a 2011. Strukturu pracujících v okrese Třebíč lze srovnávat se strukturou celé ČR v letech 2001 a 2011 pomocí výpočtu obsazených pracovních míst (OPM) z dat zjištěných sčítáním.

Počet OPM lze zjistit dle následujícího vzorce:

$$OPM = ZAM - VYJ + DOJ,$$

kde ZAM jsou zaměstnaní s bydlištěm v obcích okresu Třebíč, VYJ , jsou vyjíždějící za prací mimo okres Třebíč (do jiných okresů ČR a do zahraničí) a DOJ , jsou dojíždějící za prací z jiných okresů ČR do obcí okresu Třebíč.

Obsazená pracovní místa byla počítána také pro jednotlivé obce okresu Třebíč a tato byla porovnáвана se zaměstnanými s trvalým bydlištěm v těchto obcích. Koeficient K_{po} sloužil pro posouzení významu pracovní a obytné funkce v jednotlivých obcích.

Obce byly rozděleny dle výše koeficientu do pěti skupin:

1. Obce pracovní – K_{po} 1,5 a více
2. Obce pracovní-obytné - K_{po} 1,0 až 1,49
3. Obce obytně-pracovní - K_{po} 0,5 až 0,99
4. Obce obytné - K_{po} 0,25 až 0,49
5. Obce výrazně obytné - K_{po} menší než 0,25

Kromě toho byla zpracována také funkční typologie obcí na základě sektorové struktury obsazených pracovních míst v obcích. Celkem bylo stanoveno 10 typů obcí, z toho 3 typy byly obce monofunkční, u 6 typů se jednalo o obce bifunkční a jeden typ byly obce polyfunkční neboli smíšené.

Kritéria pro vymezení jednotlivých typů byly následovné:

- a) Obce monofunkční
  1. Zemědělské (počet pracovních míst v prvním sektoru 20 % a více, v druhém a třetím sektoru méně než 20 %)
  2. Průmyslové (II. sektor $\geq$ 20 %, I., III. < 20 %)
  3. Obslužné (III. sektor $\geq$ 20 %, I., II. < 20 %)
- b) Obce bifunkční
  4. Zemědělsko-průmyslové (I., II. > 20 %, III. < 20 %; I. $\geq$ II.)
  5. Zemědělsko-obslužné (I., III. > 20 %, II. < 20 %, I. $\geq$ III.)
  6. Průmyslově-zemědělské (I., II. > 20 %, III. < 20 %; I. < II.)
  7. Průmyslově-obslužné (II., III. > 20 %, I. < 20 %, II. $\geq$ III.)
  8. Obslužně-zemědělské (I., III. > 20 %, II. < 20 %, I. < III.)
  9. Obslužně-průmyslové (II., III. > 20 %, I. < 20 %, II. < III.)
- c) Obce polyfunkční
  10. Smíšené (I., II., III. > 20 %)

Situace na trhu práce v okresech, mikroregionech i obcích byla hodnocena pomocí základních ukazatelů trhu práce. Mezi tyto patří: počet uchazečů o zaměstnání, počet evidovaných volných pracovních míst, míra nezaměstnanosti (podíl nezaměstnaných osob) a počet uchazečů na jedno volné pracovní místo. Vývoj úrovně nezaměstnanosti v období 1990-2013 byl hodnocen mj. pomocí ukazatele „míra nezaměstnanosti“ a v letech 2014-2017 pomocí ukazatele „podíl nezaměstnaných osob“. První ukazatel byl počítán jako poměr uchazečů o zaměstnání na pracovní síle neboli ekonomicky aktivních osobách ve sledované jednotce. Druhý ukazatel dává do poměru uchazeče o zaměstnání a produktivní obyvatelstvo ve věku 15-64 let. Často je ukazatel míra nezaměstnanosti porovnáván ve vývoji s ukazatelem podíl nezaměstnaných osob, což není možné, neboť druhý ukazatel je podstatně nižší. Poslední sčítání lidu uvádělo, že počet ekonomicky aktivních v ČR v roce 2011 činil 5 080 573 osob, zatímco počet obyvatel ve věku 15-64 let dosahoval hodnoty 7 267 169.

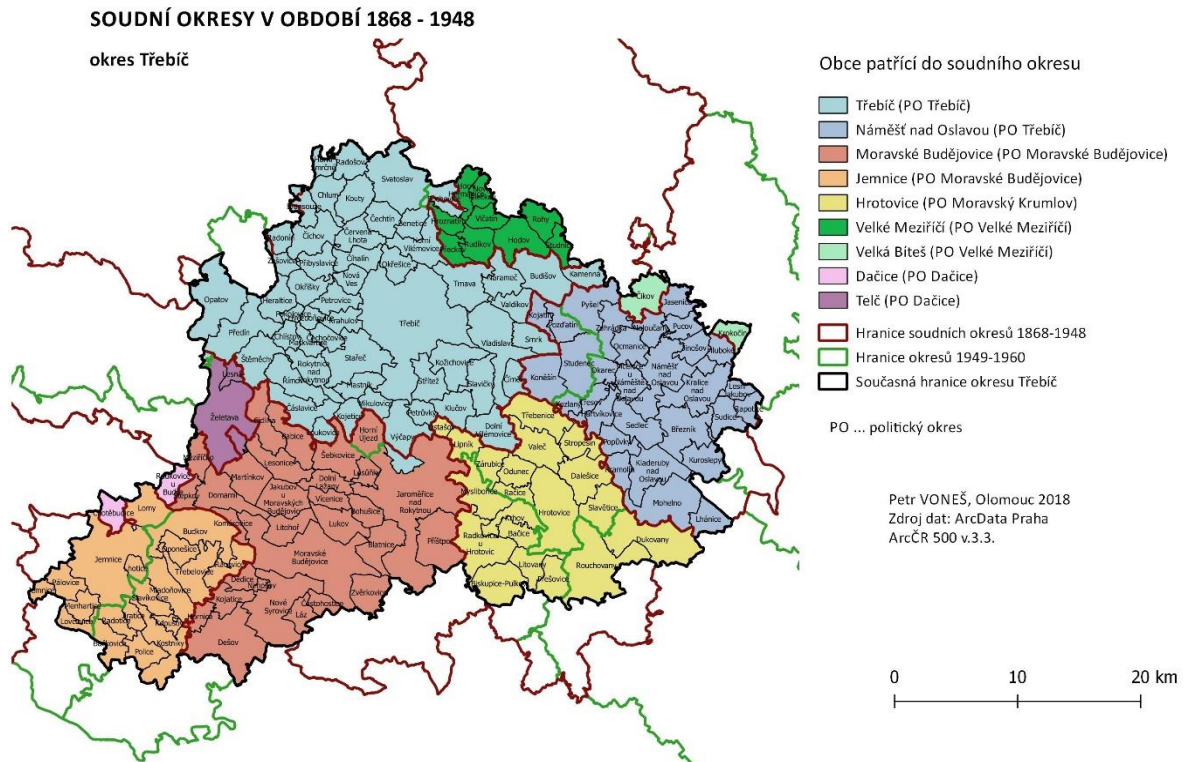
Bakalářská práce se zabývá i analýzou úrovně nezaměstnanosti jednotlivých skupin obyvatelstva, které se hůře uplatňují na trhu práce. Abychom mohli porovnávat nezaměstnanost těchto skupin vzájemně mezi sebou, ale i mezi různě velikými územními jednotkami, bylo nutno převést absolutní údaje do podoby relativní. Počet nezaměstnaných problémových skupin byl dáván do poměru s obyvatelstvem ve věku 15-64 let. Za analyzované skupiny nezaměstnaných byly vybrány uchazeči zdravotně postižení, uchazeči ve věku 50 a více let, uchazeči se základním vzděláním, dlouhodobě nezaměstnaní a poslední skupinu tvořili nezaměstnaní absolventi a mladiství. To znamená, že byly vybrány skupiny, za které ÚP ČR vede pravidelnou statistiku. Při analýze nebyla hodnocena skupina uchazečů pečujících o děti do 15 let, neboť ÚP informace o této skupině zveřejňuje pouze od okresní územní úrovně. Nejsou však k dispozici údaje, dokonce i za tuto úroveň, o uchazečích navracejících se z výkonu trestu, o nepřizpůsobivých uchazečích apod. Údaje o počtu cizinců pracujících na našem trhu práce byly v analýze přepočítávány na pracovní sílu územních jednotek (podíl cizinců na pracovní síle).

4 OKRES TŘEBÍČ – VYBRANÉ PROBLÉMY

4.1 Vznik a vývoj území okresu Třebíč

V revolučním roce 1848 došlo v Rakousko – Uhersku k závažným změnám ve struktuře i činnosti rakouské správy. Předně byla zrušena vrchnostenská správa (panství) a nahrazena byla správou státní (zeměpanskou). Dále byla zavedena samospráva, čímž se veškerá správa „zdvojkolejnila“. Okresy vznikly v českých zemích v roce 1849 se vznikem obecní samosprávy místo původních panství. Okresy byly dvojí: politické (větší) pro veřejnou správu a soudní (menší) pro justici. Politických okresů bylo k 1. lednu 1850 v Čechách 79, na Moravě 25 a ve Slezsku 7. Soudní okres Třebíč byl součástí politického okresu Jihlava a soudní okres Náměšť součástí politického okresu Moravský Krumlov. V roce 1855 však došlo ke sloučení správy a soudnictví a zřízeny byly smíšené okresní úřady, těch bylo v Čechách 208, na Moravě 76 a ve Slezsku 22. Třebíčský i Náměšťský okres, jako správní jednotky, vznikly v roce 1855, kdy se obě města stala sídlem smíšeného okresního úřadu. Ústava z roku 1867 definitivně stanovila, že soudnictví má být oddělené od správy, a tak od 31. srpna 1868 opět začaly úřadovat okresní hejtmanství jako úřady spravující politické okresy. Okresů bylo vzhledem k růstu počtu obyvatelstva o něco více než v roce 1850: v Čechách 89, na Moravě 30, ve Slezsku 7. Statutární města navíc tvořila vlastní obvody: v Čechách Praha a Liberec, na Moravě Brno a Olomouc, ve Slezsku Opava a Frýdek. Nově vzniklý politický okres Třebíč se skládal ze soudních okresů Třebíč a Náměšť nad Oslavou. Po vzniku samostatné Československé republiky, tzv. recepčním zákonem z 28. října 1918 č. 11/1918 Sb., se přejímal právní řád bývalé předlitavské části monarchie pro Čechy a zalitavské části pro Slovensko. Soudní okresy tak v téměř nezměněné podobě i územním rozsahu převzala i samostatná Československá republika a tyto hranice byly, kromě Protektorátu (část Jemnicka a Moravskobudějovicka byla součástí Sudet), víceméně platné až do roku 1948, tzn. vč. reformy v roce 1927 (JANÁK, HLEDÍKOVÁ, DOBEŠ, 2005).

Jak již bylo zmíněno v kapitole 2, území dnešního okresu Třebíč bylo v roce 1910 součástí více politických okresů. Soudní okresy Třebíč a Náměšť byly součástí politického okresu Třebíč, soudní okresy Moravské Budějovice a Jemnice patřily do politického okresu Moravské Budějovice, soudní okres Hrotovice náležel do politického okresu Moravský Krumlov. Z obrázku č. 2 je zřejmé, že hranice soudních okresů (1868 – 1948) nejsou s hranicí dnešního okresu Třebíč totožné, nejmarkantnější rozdíly jsou v jižní části okresu (Jemnicko, Moravskobudějovicko, Hrotovicko), kde dohromady 24 obcí patří nyní do okresů Znojmo (20) a Jindřichův Hradec (4). Také 3 obce ze soudního okresu Náměšť jsou v současné době součástí okresu Brno – venkov. Na druhé straně z politického okresu Velké Meziříčí náleží do nynějšího okresu Třebíč 11 obcí a z politického okresu Dačice to jsou obce 3.

Obr. 2 Porovnání hranic soudních okresů z roku 1868 vůči nynějšímu území okresu Třebíč

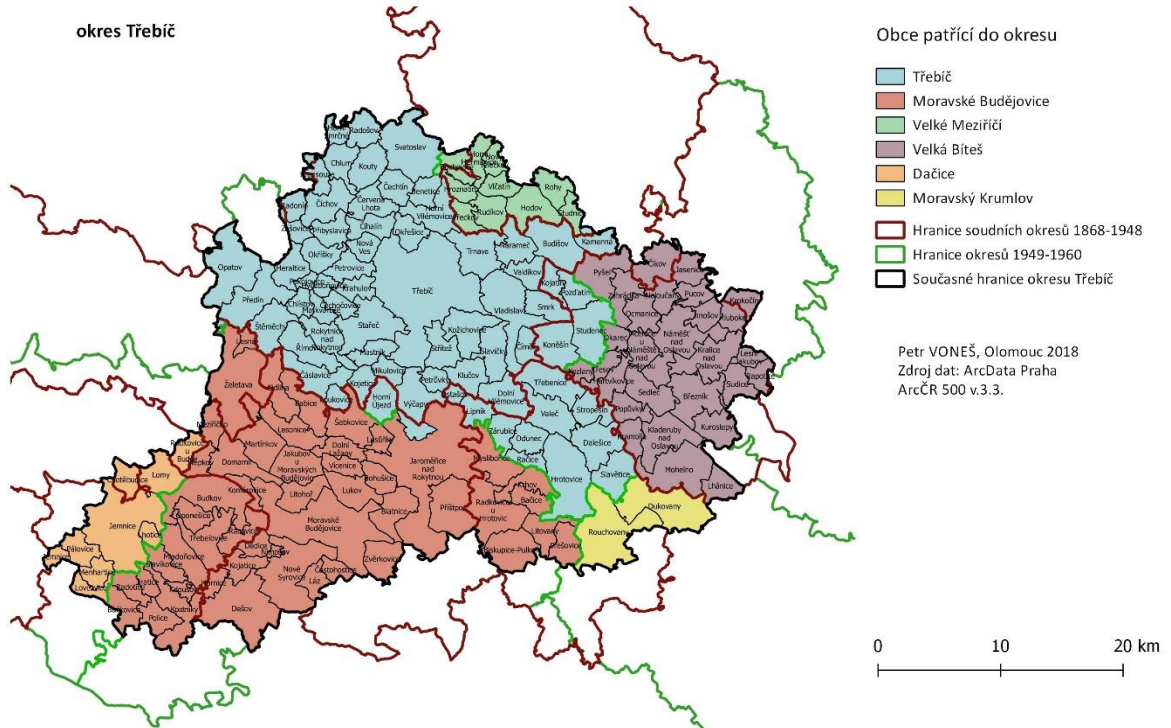
Pramen: Vlastivěda Moravská, ArcData

Až do konce roku 1948 fungoval tedy systém politických a soudních okresů. Po únoru 1948 byly obnoveny a postátněny kraje, nová ústava (č. 150/1948 Sb.) zavedla namísto zemského, zřízení krajské. Kraje byly nově vytvořeny 1. ledna 1949 zákonem č. 280/1948 Sb. a reforma znamenala konec veškeré samosprávy. V Česku bylo zřízeno 13 krajů (v celém Československu 19) a nový Jihlavský kraj prolomil historickou zemskou hranici. Byly vytvořeny i nové okresy. Možno říci, že jejich hranice do jisté míry respektovaly hranice okresů soudních (JANÁK, HLEDÍKOVÁ, DOBEŠ, 2005).

Součástí Jihlavského kraje byly tedy mj. okresy Třebíč a Moravské Budějovice. Náměšťsko, které nově patřilo pod okres Velká Bíteš, bylo součástí Brněnského kraje stejně jako obce Dukovany a Rouchovany z okresu Moravský Krumlov (bývalý soudní okres Hrotovice ukončil svou existenci). Část bývalého soudního okresu Jemnice připadla do okresu Dačice (vč. bývalého královského města Jemnice), zbylá část patřila pod okres Moravské Budějovice (viz Obr. 3 a Obr. 4).

OKRESY V OBDOBÍ 1949 - 1960

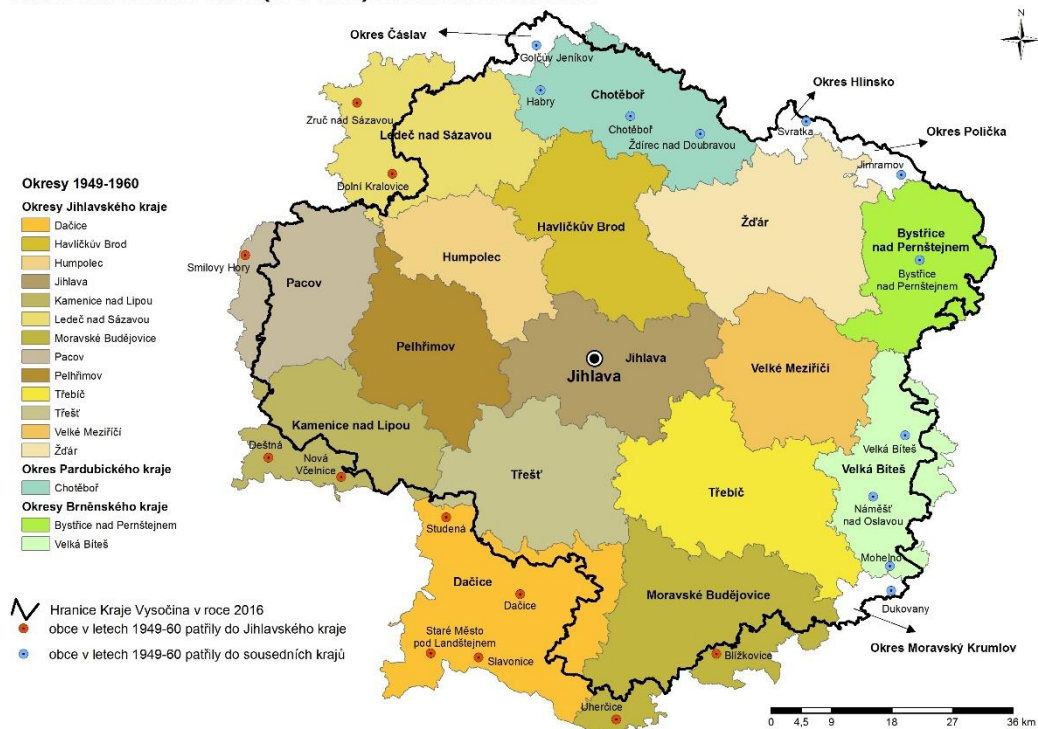
okres Třebíč

Obr. 3 Porovnání hranic okresů z roku 1949 vůči nynějšímu území okresu Třebíč

Pramen: JANÁK, J., HLEDÍKOVÁ, Z., DOBEŠ, J. (2005): Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, ArcData

OKRESY JIHLAVSKÉHO KRAJE (1949-1960) A ÚZEMÍ KRAJE VYSOČINA

Obr. 4 Porovnání Jihlavského kraje platného v letech 1949 – 1960 a území Kraje Vysočina

Pramen: ČSÚ, 2017

Pro socialistické plánování národního hospodářství byly shledány kraje z roku 1949 malé už brzy po vzniku. Proto se vedení státu rozhodlo přistoupit k jejich reformě. Nové kraje vznikly 11. dubna 1960 vyhlášením zákona č. 36/1960 Sb., o územním členění státu a z právního hlediska tyto územní celky existují dosud. Snahou bylo vytvořit pět velkých hospodářsko - ekonomických oblastí (západočeská, středočeská, východočeská, severomoravská a jihomoravská oblast). Tyto oblasti byly vcelku vyrovnané jak velikostí svého území, tak i rozsahem osídlení a hospodářství. Přitom si každá podržovala své vyhraněné ekonomické zaměření i své specifické funkce. Nad průměrem vynikají rozvojem hospodářství i počtem obyvatelstva oblast středočeská (s Prahou) a rozlohou oblast západočeská. Z praktických důvodů řízení a správy byla právě každá z těchto oblastí již v návrhu nových krajů rozdělena na dvě části, takže vedle Západočeského kraje vznikl i kraj Jihočeský a vedle Středočeského kraje i Severočeský. Zároveň bylo vyčleněno i území hlavního města Prahy jako samostatná krajská jednotka.

Okres Třebíč byl začleněn do nově vzniklého Jihomoravského kraje. Okres Třebíč měl tehdy 197 obcí, k původnímu okresu Třebíč (1949 - 1960) bylo přičleněno 60 obcí z okresu Moravské Budějovice, 32 obcí z okresu Velká Bíteš, 12 obcí z okresu Velké Meziříčí, 10 obcí z okresu Dačice, pět obcí z okresu Moravský Krumlov a jedna obec z okresu Třešť (kol., 2003).

Obr. 5 Porovnání hranic krajů z roku 1960 a současných krajů

Pramen: Krajský úřad Kraje Vysočina, 2017

Kraj Vysočina jako správní celek vznikl ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., o vyšších územních celcích a začal svou existenci 1. 1. 2000 (MOLÁK, 2009). Do 30. 5. 2001 byl kraj veden jako Jihlavský

kraj a do 31. 7. 2011 jen jako Vysočina, od 1. 8. 2011 tedy Kraj Vysočina. Kraj se rozkládá na území pěti okresů (z roku 1960): Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč a Žďár nad Sázavou. Kraj v dnešní podobě má velice kompaktní tvar, excentrickou polohu má pouze jižní okraj okresu Třebíč, a téměř v geografickém středu se nachází krajské město Jihlava. Kompaktnost kraje je umocněna typickou kopcovitou krajinou Českomoravské vrchoviny. Na první pohled by se tedy mohlo zdát, že takovýto kraj existoval již dávno, nebylo to však možné, jelikož toto území bylo historicky součástí dvou zemí (Čechy a Morava). Jednotka v podobných hranicích existovala pouze mezi roky 1949 až 1960 jako Jihlavský kraj (Obr. 4). Patřilo sem navíc Dačicko, naopak chyběla východní část okresů Žďár a Třebíč a severní část okresu Havlíčkův Brod. V roce 1960 proběhla zmíněná územní reforma a území Jihlavského kraje (1949) bylo „rozděleno mezi sousedy“ (Obr. 5). Okresy Jihlava, Třebíč a Žďár měly za krajské město Brno, centrum Jihomoravského kraje, okres Havlíčkův Brod byl součástí kraje Východočeského a Pelhřimov kraje Jihočeského. V rámci členění EU tvoří Kraj Vysočina s Jihomoravským krajem region Jihovýchod.

Administrativní členění Kraje Vysočina
Administrative breakdown of the Vysočina Region

Obr. 6 Administrativní členění Kraje Vysočina
Pramen: ČSÚ, 2017

4.2 Sídlní struktura okresu Třebíč

Jak již bylo zmíněno, v roce 1960 existovalo v okrese Třebíč 197 obcí, do roku 1980 se tento počet snížil na 133 v důsledku integrace obcí. Tři obce zanikly (Heřmanice, Skryje a Lipňany) v důsledku výstavby Jaderné elektrárny Dukovany. Ještě po tomto roce došlo k dalšímu slučování obcí, ale pak přišel rok 1989 a s ním i zvrát dosavadního vývoje. Integrovaný proces byl v ČR nahrazen procesem dezintegrace obcí. Řada vesnic (místních částí obcí) využila společenských změn k svému osamostatnění, a tak již v okamžiku sčítání v roce 1991 existovalo na území okresu Třebíč 156 obcí. V první polovině 90. let tento proces pokračoval a počet obcí v okrese se do roku 2001 zvýšil na 172. Současné sídelní uspořádání (Tab. 1) je platné od 1. 1. 2007, kdy v rámci sídelní reorganizace Kraje Vysočina byly z okresu Třebíč do okresu Jihlava převedeny obce Brtnička, Hrutov a Kněžice a do okresu Žďár nad Sázavou obce Oslavička a Tasov, takže od počátku roku 2007 má okres Třebíč 167 obcí. Počet sídel je však větší než činí počet obcí, neboť dosahuje v okrese hodnoty 215, což dokládá velmi rozdrobenou strukturu osídlení okresu. Tato rozdrobenost může ovlivňovat negativně situaci na trhu práce v okrese. Celkem 48 samostatných osad je integrováno do obcí a mají statut místní části obce. Nejvíce osad, a to 6, je součástí města Třebíč a také města Jaroměřice nad Rokytnou. K Moravským Budějovicím jsou přiřčeny čtyři osady, k Náměšti nad Oslavou tři osady a Jemnici dvě osady. Zbýlých 27 osad je připojeno k venkovským obcím.

Řada venkovských obcí se vyznačuje nízkým počtem obyvatel. Ze 167 obcí okresu jich nejvíce (63) patří do skupiny obcí s 200 až 499 obyvateli a bydlí v nich zhruba šestina obyvatel okresu. Obcí se 100 až 199 obyvateli bylo při posledním sčítání 49 a obcí s méně než 100 obyvateli 20. V obcích s méně než 200 obyvateli bydlela necelá 1/10 obyvatel okresu. Venkovských obcí s 500 a více obyvateli bylo 29. Jedinou obcí s více než 2 000 obyvateli nemající statut města byly Okříšky. Na druhé straně ze šesti měst okresu tuto hranici nedosahuje město Hrotovice. Okres Třebíč, přes skutečnost, že v něm leží druhé největší město Kraje Vysočina, se vyznačuje poměrně nízkým stupněm urbanizace. Ve městech okresu bydlí v současnosti zhruba 53 % obyvatel okresu. V samotné Třebíči však bydlí zhruba třetina obyvatel okresu, ostatní města jsou populačně daleko menší a nedosahují ani počtu 10 tis. obyvatel (Moravské Budějovice 7,5 tis., Náměšť nad Oslavou v současnosti již méně než 5 tis., atd.).

Zmiňovaný počet obcí 167 je po okresech Brno – venkov a Žďár nad Sázavou třetí nejvyšší mezi všemi okresy České republiky. Území okresu se rozkládá na ploše 1 463 km² a touto hodnotou se řadí na třináctou pozici mezi okresy ČR. Rozlohou území a počtem obcí se okres Třebíč řadí mezi největší, zatímco počtem obyvatel 111 651 (31. 12. 2017, ČSÚ) se nachází zhruba v polovině v porovnání s ostatními okresy ČR. Hustota zalidnění je 76 obyvatel na 1 km² a tato hodnota je dvacátou nejmenší mezi všemi okresy ČR a odpovídá průměrné hustotě Kraje Vysočina.

Tab. 1 Základní charakteristika okresů v Kraji Vysočina

ČR, kraj, okresy	rozloha [km ²]	počet obyvatel	v tom		průměrný věk	hustota zalidnění [obyv./km ²]	počet obcí
			muži	ženy			
Česká republika	78 870	10 578 820	5 200 687	5 378 133	42,0	134	6 258
Kraj Vysočina	6 796	508 952	252 695	256 257	42,3	75	704
Havlíčkův Brod	1 265	94 579	46 977	47 602	42,7	75	120
Jihlava	1 199	112 649	55 784	56 865	41,8	94	123
Pelhřimov	1 290	71 977	35 789	36 188	43,3	56	120
Třebíč	1 463	111 651	55 329	56 322	42,5	76	167
Žďár nad Sázavou	1 579	118 096	58 816	59 280	41,9	75	174

Pramen: ČSÚ, Statistická ročenka Kraje Vysočina 2017 (data k 31. 12. 2017)

Okres Třebíč tvoří spolu s okresy Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov a Žďár nad Sázavou území Kraje Vysočina. Okres Třebíč sousedí v Kraji Vysočina s okresy Pelhřimov, Jihlava a Žďár nad Sázavou, a dále pak s okresy Brno-venkov a Znojmo v Jihomoravském kraji a okresem Jindřichův Hradec v Jihočeském kraji.

Okres Třebíč, dle nové územně správní reformy (2000), je rozdělen do šesti správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (Tab. 2), které lze považovat za mikroregiony okresu. Sídlem správního obvodu obce s pověřeným obecním úřadem (SO POÚ) jsou města Třebíč, Moravské Budějovice, Náměšť nad Oslavou, Jemnice, Jaroměřice nad Rokytnou a Hrotovice. Okres Třebíč je také rozdělen do tří správních obvodů obcí s rozšířenou působností (SO ORP). Sídlem správních obvodů obcí s rozšířenou působností jsou města Třebíč, Moravské Budějovice a Náměšť nad Oslavou (SO POÚ Hrotovice a SO POÚ Jaroměřice nad Rokytnou jsou začleněny do SO ORP Třebíč a SO POÚ Jemnice patří do SO ORP Moravské Budějovice).

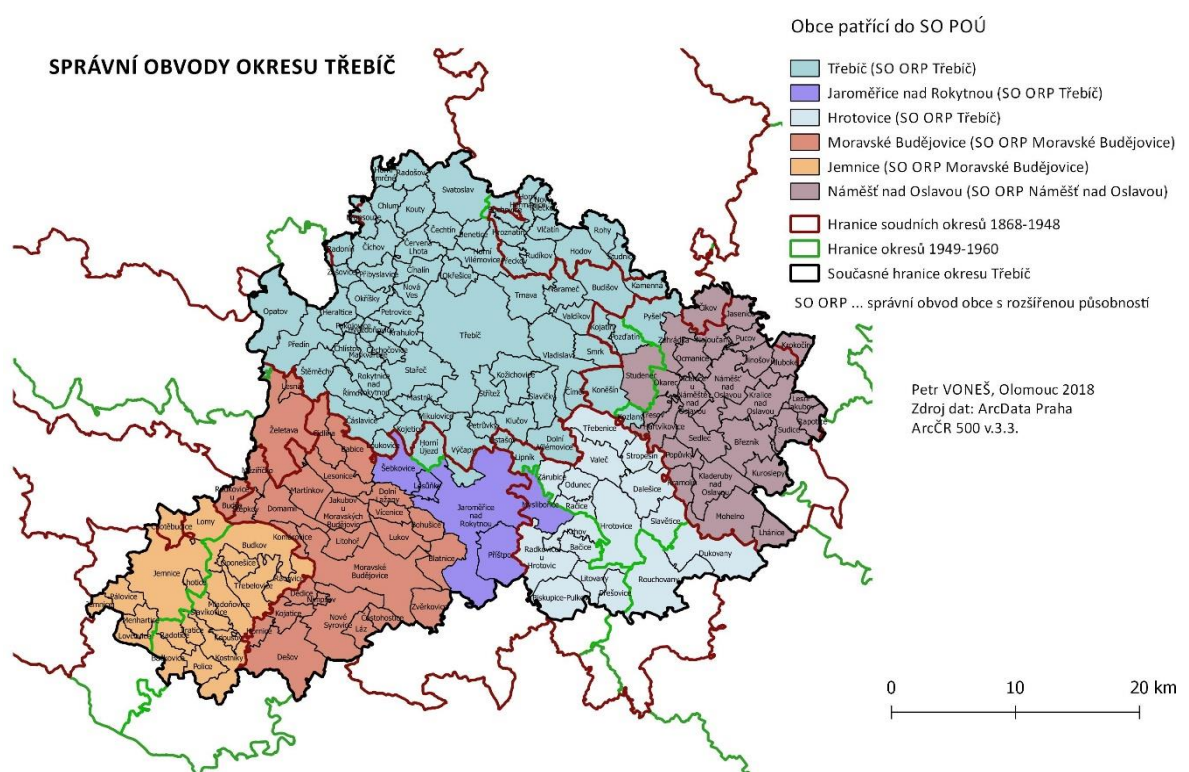
Tab. 2 Základní charakteristika správních obvodů v okrese Třebíč

SO ORP a POÚ	rozloha [km ²]	počet obyvatel	Průměrný věk	hustota zalidnění [obyv./km ²]	počet obcí
Třebíč	837	75 015	42,1	89,6	93
Hrotovice	184	7 556	40,5	41,1	17
Jaroměřice nad Rokytnou	91	5 729	41,9	62,8	5
Třebíč	562	61 730	42,3	109,8	71
Moravské Budějovice	414	23 298	41,5	56,3	47
Jemnice	156	7 430	41,5	47,6	19
Moravské Budějovice	258	15 868	41,5	61,5	28
Náměšť nad Oslavou	211	13 338	43,1	63,1	27
OKRES TŘEBÍČ	1 463	111 651	42,5	76,3	167

Pramen: ČSÚ, Statistická ročenka Kraje Vysočina 2017 (data k 31. 12. 2017)

Vysvětlivky: SO POÚ – správní obvod obcí s pověřeným obecním úřadem, SO ORP – správní obvod obcí s rozšířenou působností

Populační velikost měst okresu ovlivňuje význam jednotlivých mikroregionů. Nejvýznamnějším je logicky mikroregion okresního města, ve kterém leží 71 obcí okresu (42,5 %). Rozloha obvodu POÚ Třebíč činí 38,4 % území okresu, ale podíl mikroregionu na populaci okresu dosahuje až hodnoty 55,3 %, takže hustota zalidnění je jako v jediném mikroregionu vyšší než 100 obyvatel na km². Rozlohou, obyvatelstvem i počtem obcí je nejmenším mikroregion Jaroměřice nad Rokytnou (viz Tab. 2). Ke středisku mikroregionu spádují pouze 4 obce, a to: Lesůňky, Myslibořice, Příklad a Šebkovice. Významově po mikroregionu Třebíč následují ve většině ukazatelů mikroregiony Moravské Budějovice a Náměšť nad Oslavou. Moravskobudějovicko tvoří 28 obcí a Náměšťsko 27 obcí. Počtem obyvatel i počtem obcí jsou srovnatelné mikroregiony Jemnicko a Hrotovicko. Na Hrotovicku je nejnižší hustota zalidnění ze všech mikroregionů okresu, ale na druhé straně tento mikroregion vyniká nízkým průměrným věkem obyvatelstva.

Obr. 7 Správní struktura okresu Třebíč

Pramen: ČSÚ, ArcData

V rámci studia sídelní struktury okresu byla vzhledem k tématu bakalářské práce posuzována také pracovní a obytná funkce jednotlivých obcí. Posuzování se opíralo o koeficient vztahu mezi počtem pracovních míst v obci k počtu pracujících s bydlištěm v této obci. V případě, že koeficient byl vyšší než 1, pracovní funkce byla pro obec významnější než funkce obytná. V rozdrobené sídelní struktuře kraje měly malé obce daleko významnější funkci obytnou, nicméně existovalo 7 venkovských obcí, u kterých lze za rozhodující funkci považovat funkci pracovní. Jednalo se o tyto obce: Dukovany

(jaderná elektrárna), Kožichovice, Krahulov (obě průmyslová zóna u města Třebíč), Lesní Jakubov (věznice), Nová Ves (průmyslová zóna u Okříšek), Sedlec a Vícenice u Náměště nad Oslavou (obě vrtulníková základna). Zajímavým poznatkem je skutečnost, že ze souboru šesti měst okresu byla ve dvou městech významnější funkce obytná. Jednalo se o města Náměšť nad Oslavou a Jaroměřice nad Rokytnou.

Tab. 3 Obytná a pracovní funkce obcí okresu Třebíč podle velikosti v roce 2011

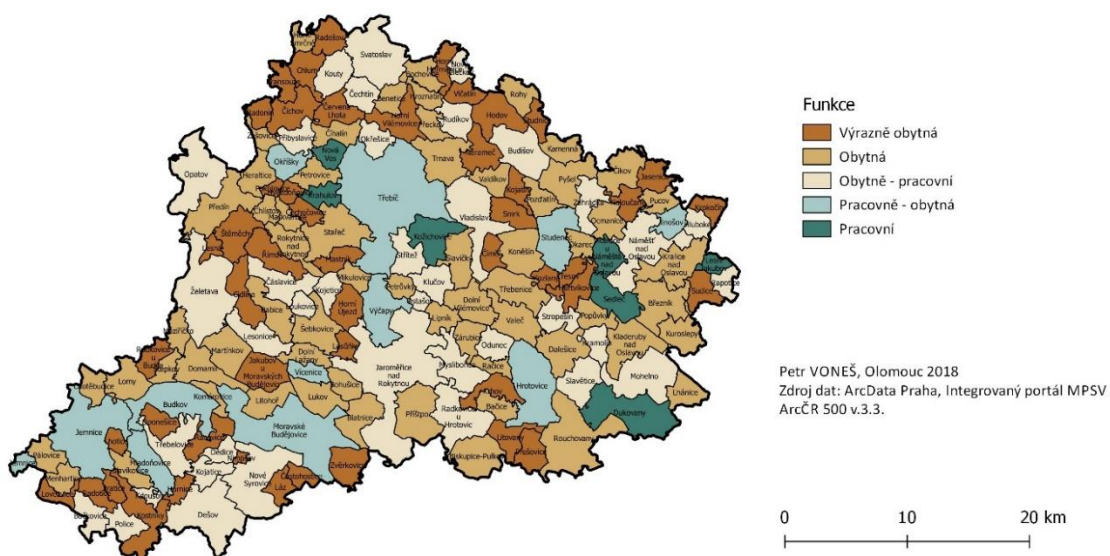
Počet obyvatel	VO	O	OP	PO	P	CELKEM
méně než 100	13	6	0	0	1	20
100-199	17	20	12	0	0	49
200-499	17	25	12	4	5	63
500-999	2	9	8	2	1	22
1 000-1 999	0	2	4	1	0	7
2 000-4 999	0	0	1	2	0	3
5 000 a více	0	0	1	2	0	3
CELKEM	49	62	38	11	7	167

Pramen: SLDB 2011; upravená data po zahrnutí vyjížděky a dojížděky do zaměstnání, katedra geografie PŘF UP v Olomouci; vlastní výpočty

Vysvětlivky: VO – výrazně obytná funkce, O – obytná funkce, OP – obytně-pracovní funkce, PO – pracovní-obytná funkce, P – pracovní funkce

Z celkového počtu 167 obcí byla funkce obytná významnější ve 149 obcích. Sledovaný koeficient nedosáhl ani hodnoty 0,25. Mezi obce s výrazně obytnou funkcí se zařadily i dvě obce s více než 500 obyvateli (Hartvíkovice a Jakubov u Moravských Budějovic).

FUNKČNÍ KLASIFIKACE OBČÍ K 31. 12. 2011

Obr. 8 Obytná a pracovní funkce obcí okresu Třebíč v roce 2011

Pramen: SLDB 2011; upravená data po zahrnutí vyjížděky a dojížděky do zaměstnání, katedra geografie PŘF UP v Olomouci; vlastní výpočty

Oproti roku 1989 se v okrese Třebíč změnila sektorová struktura zaměstnaných, o kterou se opírá funkční klasifikace obcí (blíže viz metodika). V minulosti měly výraznou převahu obce zemědělského charakteru, neboť primární sektor na obsazených pracovních místech se podílel v malých obcích daleko nejvýznamněji. Při posledním sčítání však sektor zahrnující zaměstnané v zemědělství, lesnictví a rybolovu se podílel na celkové zaměstnanosti v okrese necelými 8 %. Zemědělských obcí v roce 2011 bylo již jenom 15 a obcí, ve kterých buď sekundární, nebo terciární sektor se podílely na zaměstnanosti v obci většinou, ale nejvíce osob pracovalo v primárním sektoru, bylo 29 (7 obcí zemědělsko-průmyslových a 22 obcí zemědělsko-obslužných).

Tab. 4 Funkční klasifikace obcí okresu Třebíč podle velikosti v roce 2011

Počet obyvatel	Z	ZP	ZS	P	PZ	PS	S	SZ	SP	X	CELKEM
méně než 100	5	0	5	2	1	2	3	1	1	0	20
100-199	7	5	8	8	3	2	2	2	5	7	49
200-499	3	2	8	7	6	6	6	4	9	12	63
500-999	0	0	1	2	0	3	2	0	9	5	22
1 000-1 999	0	0	0	0	0	4	0	0	2	1	7
2 000-4 999	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3
5 000 a více	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3
CELKEM	15	7	22	19	10	20	13	7	29	25	167

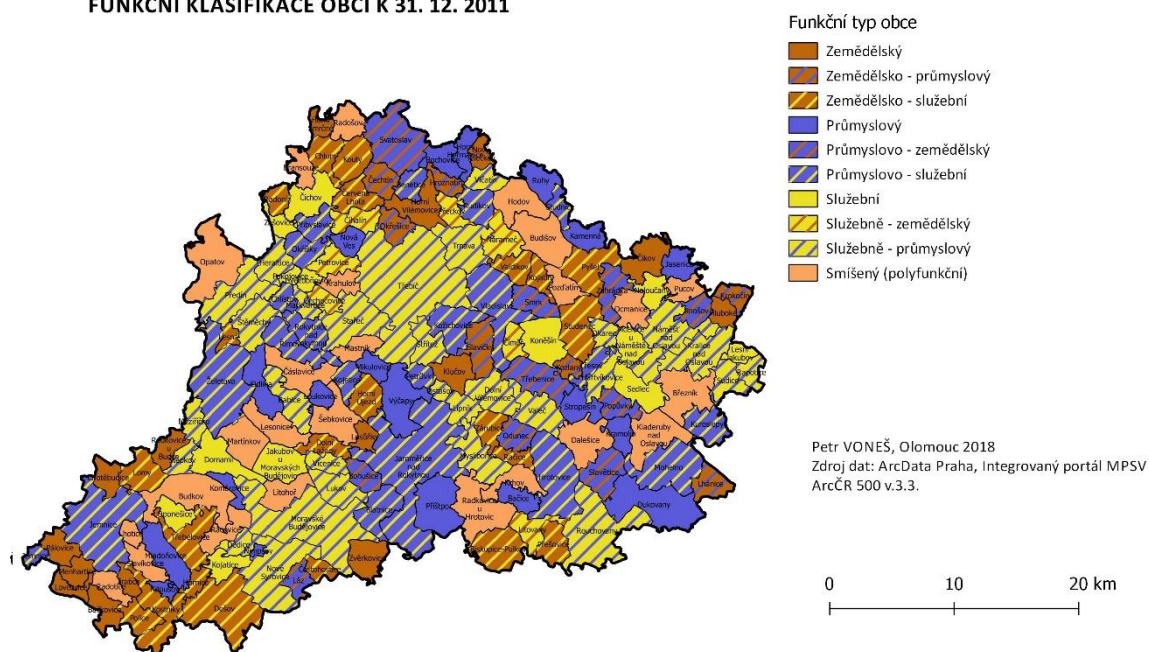
Pramen: SLDB 2011; upravená data po zahrnutí vyjíždky a dojíždky do zaměstnání, katedra geografie PřF UP v Olomouci; vlastní výpočty;

Vysvětlivky: Z - obec zemědělská, ZP – zemědělsko-průmyslová, ZS – zemědělsko-obslužná, P – průmyslová, PZ – průmyslově-zemědělská, PS – průmyslově-obslužná, S – obslužná, SZ – obslužně-zemědělská, SP – obslužně-průmyslová, X - smíšená

Obcí obslužného charakteru (S, SZ, SP) bylo více než zemědělského, a to 49. Nejčetněji byl zastoupen funkční typ obslužně-průmyslových obcí (29). Obcí průmyslového charakteru (P, PZ, PS) bylo také 49, nejvíce z nich bylo obcí průmyslově-obslužných (20). Obce smíšené neboli polyfunkční (X) se vyskytovaly ve 25 případech (všechny 3 základní sektory ekonomiky byly v nich zastoupeny více než pětinou).

Předchozí tabulka ukazuje různé zastoupení jednotlivých typů ve skupinách obcí podle velikosti. V nejmenších obcích okresu Třebíč v roce 2011 byly nejvíce zastoupeny obce zemědělské a zemědělsko-obslužné. Ve skupině obcí se 100 až 199 obyvateli největší četnost vykazovaly obce zemědělsko-obslužné a již zmiňované obce průmyslové. V následující velikostní skupině nejvyšším zastoupením se již prezentovaly obce polyfunkční. V dalších velikostních skupinách (500 – 999 a 5 000 a více) měly převahu obce obslužně-průmyslové a velikostních skupinách (1 000 – 1 999 a 2 000 – 4 999) obce průmyslově-obslužné. Rozmístění jednotlivých typů je uvedeno na Obr. 9.

FUNKČNÍ KLASIFIKACE OBCÍ K 31. 12. 2011

Obr. 9 Funkční klasifikace obcí okresu Třebíč v roce 2011

Pramen: SLDB 2011; upravená data po zahrnutí vyjíždky a dojíždky do zaměstnání, katedra geografie PŘF UP v Olomouci; vlastní výpočty

4.3 Základní informace o dopravní síti v okrese Třebíč

Dopravní síť okresu (jak je zřejmé z Obr. 10) tvoří pouze dvě jednokolejné železniční trati Okříšky-Znojmo a Jihlava-Brno se dvěma lokálními spoji (Studenec-Křižanov a Moravské Budějovice-Jemnice) a síť silnic - většinou III. třídy. Významnější silniční tahy představují pouze silnice I. třídy Brno-České Budějovice (I/23) a Znojmo-Jihlava (I/38), která v úseku mezi dálnicí D1 a státní hranicí u Znojma nese mezinárodní označení E 59. Největším dopravním problémem (nepočítáme-li špatný stav řady komunikací) je napojení okresního města na dálnici a jeho spojení s novým krajským městem. Problém by měly alespoň částečně vyřešit probíhající modernizace silničních komunikací I/38, I/23 a také Třebíč-Velké Meziříčí (II/360) v Kraji Vysočina a v budoucnu také plánovaný obchvat okresního města.

(Až do roku 1739 se silnice z Vídně do Prahy a z Brna přes Jihlavu do Prahy stýkaly v Třebíči (JANÁK, 1981). Přeložení, tj. vykonání císařského příkazu Josefa II., starých dopravních směrů byla velká rána pro tehdejší třebíčský obchod a je zřejmé, že to má velký vliv i na současnost).

ročně, brněnská největší továrna, továrna Karla Ignáce Lettmayera, v tomto srovnání má za rok v tuto dobu vyrobit 12 tis. kůží za rok (JANÁK, 1981).

Roku 1833 zemřel Jan Antonín Budischowsky a zanechal po sobě osm dětí. Řízení rodinného podniku se ujali bratři František a Karel a sňatky svých sester se dostali do příbuzenského svazku s ostatními třebíčskými podnikatelskými rodinami Hassků a Fundulusů. Rozepře při řízení rodinného podniku řešil Karel Budischowsky roku 1842 koupí tzv. Padrtova mlýna v Borovině (místní část) a mlýn přebudoval pro koželužské účely. V roce 1845 již byla koželužna na takové úrovni, že se mohla zúčastnit vídeňské průmyslové výstavy. Zde společnost obdržela bronzovou medaili a díky uzavřeným kontraktům rozšířila svou produkci, navázala spolupráci s vojenským erárem a začala dodávat vojenskou obuv, znamenalo to velmi důležitý přelom v celém dalším vývoji borovinského závodu (JANÁK, 1981).

V roce 1854 dostala firma velkou objednávku obuvi od turecké armády a tak bylo nutno pořídit vyšší výkon strojů pro výrobu (roku 1862 zavedla firma první parní stroj v Třebíči). V roce 1863 společnost uzavřela smlouvu s rakouským ministerstvem války na tříleté dodávání obuvi a toren pro vojsko a v roce 1864 smlouvu dokonce i s mexickou císařskou armádou, této měla dodávat obuv a výstroj pro vojáky a koně. V této době pracovalo ve firmě v koželužně přibližně sto lidí a ve výrobě obuvi na 400 obuvníků. V Borovině nebyla již jenom koželužna, nýbrž i výroba vojenské obuvi, výroba celé vojenské výstroje, jako sumek, opasků, vojenských sedel na koně aj. a dále výroba hnacích řemenů. V koželužství se zde nevyráběly pouze podešvové kůže, ale i kůže galanterní a obuvnické. Výroba kůže, obuvi a sedlářství tvořily komplex, jehož složky na sebe velmi vhodně navazovaly (MEJZLÍK, 1972).

Konjunkturu pro firmu znamenala prusko-rakouská válka od roku 1866, kdy vzrůstající válečné dodávky stále více nutily opouštět ruční práci a zavádět do výroby nové stroje (např. roku 1875 zavedla jako první v Rakousko – Uhersku výrobu buvolích podešvic). V roce 1871 přijal Karel za společníky své syny Jana a Augusta a název firmy byl změněn na Karel Budischowsky a synové (Carl Budischowsky & Söhne), v témže roce byla ve Vídni založena filiálka firmy a obchodní zastoupení.

Koncem 70. let proběhla hospodářská krize, která společnost Karla Budischowského (nyní uváděná pod zkratkou C. B. S.) takřka nezasáhla, naopak v roce 1878 a 1879 proběhly války mezi Ruskem a Tureckem, společnost C. B. S. dodávala obuv oběma armádám a zvláště armádě ruské. V roce 1879 bylo v borovinském závodě zaměstnáno 150 dělníků, v roce 1889 to již bylo 515 dělníků. Rozsáhlá výroba všech druhů kůží v Třebíči dala podnět k založení obuvnických továren. Kromě výroby obuvi ve vlastní továrně firmy Karel Budischowsky a synové, existovaly ve městě již v 80. letech ještě továrny další. Největší obuvnickou továrnou v Evropě byla v té době firma D. H. Pollak se sídlem ve

Vídni a s pobočným závodem mj. v Třebíči (zde zaměstnávala asi 300 – 400 dělníků), další obuvnická továrna patřila firmě Rie a Frankl (rovněž 300 – 400 dělníků) a u firmy Jelínek pracovalo asi 50 obuvníků (JANÁK, 1981).

V 90. letech dosáhl podnik firmy Karel Budischowsky a synové obrovského rozvoje. Zvětšoval se nejen základní podnik v Borovině, rozšiřovaly se i vídeňské pobočky a došlo i k ovládnutí konkurenčních podniků. V Třebíči se to projevilo značnými investicemi. V roce 1891 byla postavena pro obuvnickou dílnu nová halová budova, byly rekonstruovány sklady. Všechny stavební práce si firma prováděla sama, vlastními pracovníky a z vlastního materiálu, jelikož od roku 1842 byla u továrny také zavedena výroba cihel, pálení vápna a firma měla i vlastního projektanta a stavitele. Koncem 19. století měla továrna i vlastní poštovní a telegrafní úřad, vlastní železniční nákladní stanici s telefonním připojením, vlastní dílnu na konstrukci a výrobu strojů a také zámečnickou a stolařskou dílnu. V roce 1902 byla postavena nová závodní restaurace, 1904 obytný dům pro mistry, 1907 první domky závodní dělnické kolonie (1912 byla celá kolonie domků vybudována), 1910 byl postaven nový obuvnický sál (ŠPLÍCHAL, 2006).

O velkém rozvoji společnosti v prvních letech 20. století vypovídá, že již v roce 1906 měla 1 tis. zaměstnanců. Od roku 1892 začala firma ovládat konkurenční podniky, takže od této doby získala a udržovala si první místo mezi kožedělnými továrnami v Rakousku, a to jak ve výrobě kůží, tak i ve výrobě obuvi, především vojenské. Počátkem 20. století tak vznikl velký monopolní podnik, řízení většinou členy rodiny, a rodinní příslušníci měli také vliv ve státních orgánech ve Vídni. Uznávanou hlavou celého podniku byl Jan Budischowsky, jenž byl v roce 1908 oceněn rytířským křížem řádu Františka Josefa a byl mu udělen titul císařský rada. V roce 1910 se sídlem společnosti stala Vídeň a závod v Borovině zůstal pobočným závodem. Počátkem války měla firma stále monopolní postavení v dodávkách obuvi a celkové vojenské výstroje pro Rakousko – uherskou armádu. V té době třebíčská koželužna vyráběla přibližně 8 tisíc kůží týdně a obuvi se vyrábělo v Třebíči 5 tisíc párů denně. Firma zaměstnávala v Třebíči asi 2,5 tis. lidí a od začátku války vyráběla výhradně pro armádu. V té době však vystoupil rozhodně proti monopolu nový, do té doby málo známý, konkurent – firma Tomáš a Antonín Baťa.

Baťa si vymohl u rakouské vlády ve Vídni zadání objednávek vojenských bot a zakázky nakonec získal. Noví mladí šéfové C. B. S (roku 1915 umřel Jan Budischowsky) zjistili, že Baťa pro ně bude po válce těžkou konkurencí. Celý svůj obrovský kapitál vrhli do válečné výroby a viděli, že jeho návratnost je závislá na vítězství Rakouska ve válce, že jim po válce nastanou starosti s rozdělením podniku do dvou států, o tom ještě neměli nejmenší potuchy. Podnik sice za války značně zmohutněl, koncem války zaměstnávala celá firma dohromady 10 tisíc dělníků a v Třebíči kolem 6

tisíc, porážka Rakousko – Uherska byla pro firmu těžkou a téměř smrtelnou ranou. Nezbylo nic jiného, než dřívější jednotný podnik rozdělit na dva, na podnik v Československu a podnik v Rakousku a také využít velkého bankovního úvěru. Krátce po válce začíná firma používat kapitálu Moravské agrární a průmyslové banky a postupně se stává součástí koncernu této banky. V dalších letech již podnik jak v důsledku konkurence firmy Baťa, tak v důsledku krize zisku nedosahoval a nestačil krýt ani ztráty (MEJZLÍK, 1972, JANÁK, 1981).

V roce 1931 odkoupili budovy firmy Carl Budischowsky & Söhne zlínský podnikatelé, firma Tomáše a Antonína Bati (SVOBODOVÁ, 2006). Zaplatili za ně Moravské agrární a průmyslové bance po slevě umožněné vládou pouze částku 45 milionů korun. Od srpna 1933 nese třebíčský závod jméno Baťa a. s., pobočný závod v Třebíči – Borovině a k obuvnické výrobě zavádí Baťa také výrobu punčochářskou, a to dnem 1. ledna 1935. O dva roky později se také zde otevírá Baťova škola práce a zavádí se principy, které se už osvědčily ve Zlíně. Zvyšování výroby a počtu zaměstnanců si vynutilo i nové stavby. Počalo se s budováním tzv. rodinné čtvrti nad závodem, svobodáren a nových pracovních budov. I když se se stavbami začalo už rok po převzetí závodů, k velkému rozšíření stavebních aktivit došlo až po zavedení punčochářské výroby a vzniku Baťovy školy práce. Na jaře roku 1938 již Hitlerova vojska bezprostředně ohrožovala Československo a s nastalou situací se musely vypořádat i Baťovy podniky. Tak jako jiné závody Baťova koncernu, tak i borovinský závod zaměřil svou výrobu pro potřeby německého vojska. V průběhu války se začal projevovat stále větší nedostatek kůží, a tak se většina obuvi pro civilní obyvatelstvo vyráběla s dřevěnou podešví. Ke konci roku 1944 už bylo jasné, že bude Německo poraženo. Dne 11. května 1945 byla ustanovena Revoluční závodní rada z pověření národního výboru v Třebíči a dne 24. října 1945 byla přijata zpráva, že prezident podepsal dekret o znárodnění klíčového průmyslu, bank a pojišťoven. Tento den je tedy dnem konce firmy Baťa v Třebíči.

Zestátněním baťových závodů v Třebíči vznikl největší průmyslový podnik, a to nejen v Třebíči, ale v celém okrese, Závody Gustava Klimenta (MEJZLÍK, 1972). Tento kožedělný a obuvnický podnik byl spíše známý pod názvem BOPO. Na konci osmdesátých let tato firma zaměstnávala zhruba 4,5 tis. lidí. V roce 1986 tehdejší národní podnik ZGK produkoval ročně 22 milionů párů obuvi, což představovalo téměř 20 % celkové produkce obuvi v ČSSR a také byl druhým největším producentem obuvi v ČSSR, punčochářského zboží se vyrábělo ročně 33 milionů párů a podnik byl tak největším producentem punčochářského zboží v tehdejší republice. Téměř padesát procent zboží šlo na export, 40 procent do zemí tehdejšího socialistického bloku a 8 procent do zemí ostatních. Po roce 1989 došlo k přeměně na akciovou společnost. BOPO, svého času jeden z největších výrobců bot ve střední Evropě, zastavilo výrobu v roce 2000 a v roce 2002 ukončilo činnost. Hlavním důvodem byla především sílící konkurence z východu.

5 ZAMĚSTNANOST NA ÚZEMÍ OKRESU TŘEBÍČ A JEJÍ SUTRUKTURA: ZMĚNY V OBDOBÍ 1989 – 2014

Po roce 1989 se můžeme v našem životě setkat s novým pojmem nezaměstnanost. Pro pochopení tohoto vážného problému je nutné interpretovat určité změny v ekonomickém systému národního hospodářství. Před rokem 1989 zde fungoval systém direktivního řízení ekonomiky s výraznou orientací na trhy východní Evropy. Systém hospodářství se u nás vyznačoval výraznou přezaměstnaností ve výrobních sektorech národního hospodářství, orientací na těžký průmysl a nedostatečně rozvinutým sektorem služeb. Po uvolnění systému, který fungoval před rokem 1989, se začíná postupně měnit struktura zaměstnanosti v jednotlivých sektorech a odvětvích národního hospodářství a dochází k přechodu od ekonomiky centrálně řízené na ekonomiku tržní, obdobně jako ve vyspělých zemích Evropy.

5.1 Zaměstnanost v okrese Třebíč na konci osmdesátých let

Na konci osmdesátých let bylo v prvním (primárním) sektoru (zemědělství, lesnictví a vodní hospodářství) v okrese Třebíč zaměstnáno více než 14 tis. lidí, což tvořilo 26,1 % všech pracujících. Tato čísla ukazují na výraznou přezaměstnanost, především v zemědělství, oproti většině území České republiky (podíl zaměstnaných v prvním sektoru byl vyšší než na Třebíčsku v 13 a nižší v 62 okresech). Podíl zaměstnaných v priméru činil v ČR 13,1 % lidí.

V celém socialistickém Československu většina osob zaměstnaná v priméru „patřila pod“ jednotná zemědělská družstva (JZD), v okrese Třebíč tomu nebylo jinak. V JZD bylo zaměstnáno celkem 10 753 osob. Počet JZD na Třebíčsku se po postupném jejich slučování v minulosti ustálil, takže v 80. letech jejich počet činil 33. Orientace hospodářství okresu Třebíč byla zaměřená především na zemědělství, což nám potvrzuje i index specializace (IS – viz metodika práce), který překračuje hodnotu 2 (viz Tab. 5). Znamená to, že podíl zaměstnaných v zemědělství na celkové zaměstnanosti okresu je více než dvakrát vyšší, než činí tento podíl v České republice. Zaměstnanost v sekundárním sektoru byla nižší, než činil celorepublikový průměr (IS 0,9). Oproti republice nízkou zaměstnaností vynikalo stavebnictví. Podíl zaměstnaných ve stavebnictví v okrese dosahoval zhruba 2/3 podílu v ČR. Nízké indexy specializace jednotlivých odvětví sektoru služeb nám ukazují poddimenzování sektoru z hlediska zaměstnanosti, což souviselo i s nižší úrovní služeb na Třebíčsku. Jediným odvětvím, ve kterém podíl zaměstnaných na celkové zaměstnanosti byl vyšší, než v ČR, bylo odvětví komunálních služeb.

Tab. 5 Struktura zaměstnanosti v odvětvích národního hospodářství v okrese Třebíč a ČR k 31. 12. 1989

odvětví	okres Třebíč		Česká republika		IS
	počet	%	počet	%	
1. Sektor	14 249	26,1	685 271	13,1	1,99
Zemědělství	13 117	24,0	595 984	11,4	2,11
Lesnictví	900	1,6	56 053	1,1	1,45
Vodní hospodářství	232	0,4	33 234	0,6	0,67
2. Sektor	23 628	43,3	2 525 240	48,2	0,90
Průmysl	20 721	38,0	2 114 882	40,4	0,94
Stavebnictví	2 907	5,3	410 358	7,8	0,68
3. Sektor	16 707	30,6	2 026 397	38,7	0,79
Doprava a spoje	2 198	4,0	379 919	7,3	0,55
Obchod	4 640	8,5	506 659	9,7	0,88
Komunální služby	2 537	4,6	214 850	4,1	1,12
Školství	3 132	5,7	312 942	6,0	0,95
Kultura	479	0,9	81 033	1,5	0,60
Zdravotnictví a sociální služby	2 392	4,4	279 113	5,3	0,83
Peněžnictví a pojišťovnictví	207	0,4	25 950	0,5	0,80
Veřejná správa	737	1,4	81 868	1,6	0,88
Ostatní	385	0,7	144 063	2,8	0,25
Celkem	54 584	100,0	5 236 908	100,0	1,00

Pramen: Pracovníci a mzdové fondy v socialistickém sektoru národního hospodářství v krajích a okresech podle odvětví národního hospodářství v ČSR za rok 1989, ČSÚ 1990; vlastní úpravy

Vysvětlivky: IS- index specializace

Přestože byl okres Třebíč na konci 80. let výrazně zemědělským regionem, počet zaměstnaných v okrese byl větší v druhém i třetím sektoru. V průmyslu pracovalo více než 20 tis. osob. Co do počtu zaměstnanců největším zaměstnavatelem byla agregace odvětví textilního, oděvního a kožedělného průmyslu (TOK), ve které pracovalo více než 7 tis. osob (viz Tab. 6). Z jednotlivých odvětví agregace byl daleko nejvýznamnější průmysl kožedělný (5,1 tis. pracovníků), který se podílel na celkové zaměstnanosti okresu téměř desetinou (9,3 %). V souboru okresů ČR na konci roku 1989 vyšší podíl zaměstnaných v kožedělném průmyslu než na Třebíčsku byl pouze v okrese Zlín. Index specializace kožedělného průmyslu v okrese Třebíč dosahoval vysoké hodnoty 7,15.

Vyššího podílu na celkové zaměstnanosti v okrese než kožedělný průmysl dosahovalo strojírenství (5,9 tis., tj. 10,7 %), ale jeho index specializace nedosahoval ani hodnoty 1. Z hlediska specializace ekonomiky okresu byla významnější jiná odvětví, a to průmysl dřevozpracující (1 648, IS 2), papírenský průmysl vč. polygrafického (IS 1,22) a průmysl paliv a energetiky (IS 1,12). V případě, kdyby byla uvažována samotná energetika (téměř 3 tis. pracovníků), tak index specializace pro toto odvětví by dosahoval hodnoty 4,1.

Řada průmyslových odvětví měla pro ekonomiku okresu daleko menší význam. Nejméně významným odvětvím v okrese byl chemický průmysl, ve kterém bylo zaměstnáno pouhých 25 lidí. Index specializace nižší než 0,2 vypovídající o méně významné zaměstnanosti, měla tato odvětví: elektrotechnický průmysl, hutnický a kovodělný průmysl a průmysl stavebních hmot a skla.

Tab. 6 Struktura zaměstnanosti v průmyslu v okrese Třebíč a v České republice k 31. 12. 1989

odvětví průmyslu	okres Třebíč		Česká republika		IS
	počet	%	počet	%	
Paliv a energetiky	3 057	5,6	262 448	5,0	1,12
Potravinářský	1 121	2,1	144 959	2,8	0,75
Textilní, oděvní a kožedělný	7 082	13,0	278 095	5,3	2,45
Textilní	525	1,0	155 423	3,0	0,33
Oděvní	1 464	2,7	55 233	1,1	2,45
Kožedělný	5 093	9,3	67 439	1,3	7,15
Dřevozpracující	1 648	3,0	76 837	1,5	2,00
Papírenský a polygrafický	593	1,1	45 942	0,9	1,22
Chemický	25	0,0	118 971	2,3	0,00
Stavebních hmot a skla	223	0,4	128 023	2,4	0,17
Hutnický a kovodělný	420	0,8	258 355	4,9	0,16
Strojírenský	5 856	10,7	601 907	11,5	0,93
Elektrotechnický	144	0,3	140 881	2,7	0,11
Ostatní	552	1,0	58 464	1,1	0,91
Celkem	20 721	38,0	2 114 882	40,4	0,94

Pramen: Pracovníci a mzdové fondy v socialistickém sektoru národního hospodářství v krajích a okresech podle odvětví národního hospodářství v ČR za rok 1989, ČSÚ 1990, vlastní úpravy
 vysvětlivky: IS- index specializace

5.2 Největší zaměstnavatelé v okrese Třebíč na konci 80. let

Na konci 80. let existovalo na území okresu Třebíč osm průmyslových podniků, které měly více než 500 zaměstnanců, z toho ve čtyřech pracovalo dokonce nad 1 tisíc zaměstnanců (Tab. 7). Jak již bylo zmíněné v předchozí subkapitole, mezi průmyslová odvětví s nejvíce zaměstnanci v roce 1989 patřil průmysl strojírenský, kožedělný, energetický a dřevozpracující, proto se dá téměř s určitostí říci, že největší podniky budou právě z tohoto odvětví.

Největším průmyslovým podnikem, a to nejen v Třebíči, ale v celém okrese byly Závody Gustava Klimenta. Podnik na konci roku 1989 zaměstnával necelých 4 500 lidí. Hlavní činností byla výroba obuvi, dále se podnik také zabýval výrobou galanterního zboží a výrobou obuvnických komponent a lepidel. Podnik zajišťoval také poskytování různých služeb jako dodávky tepla pro okolní sídliště. Před rokem 1990 vyráběl tento podnik přibližně 25 % z celkové produkce českého obuvnického průmyslu.

Tab. 7 Největší zaměstnavatelé v průmyslu v okrese Třebíč k 31. 12. 1989

	název podniku	sídlo	počet zaměstnanců	odvětví průmyslu
1.	ZGK, K.P. Třebíč	Třebíč	4 424	Kožený
2.	JEDU, K.P.	Dukovany	2 749	Energetický
3.	Elitex, K.P. Třebíč	Třebíč	2 145	Strojírenský
4.	PBS, závod Třebíč	Třebíč	1 152	Strojírenský
5.	UP závody Rousínov, závod Třebíč z toho	Třebíč Moravské Budějovice Jaroměřice nad Rokytnou	953 693 237 23	Dřevozpracující
6.	KPS Brno, závod Moravské Budějovice	Moravské Budějovice	936	Strojírenský
7.	Bytex Vratislavice nad Nisou, závod Náměšť nad Oslavou	Náměšť n. Oslavou	528	Textilní
8.	Jihočeské papírny Větrní, závod Přibyslavice	Přibyslavice	511	Papírenský
9.	Kras Brno, závod 2 Náměšť nad Oslavou z toho	Náměšť n. Oslavou Třebíč Okříšky	452 187 181 84	Oděvní
10.	Motorpal Jihlava, závod Jemnice	Jemnice	422	Strojírenský

Pramen: Databáze průmyslových provozoven v ČSR 1989, ČSÚ 1990

Rozhodnutím vybudovat v okrese Třebíč jadernou elektrárnu, vznikl druhý největší zaměstnavatel v okrese Třebíč na konci osmdesátých let. Jaderná elektrárna Dukovany, jeden z pilířů české energetické soustavy, je umístěna asi 30 kilometrů jihovýchodně od Třebíče, v trojúhelníku, který je vymezen obcemi Dukovany, Slavětice a Rouchovany. V blízkosti elektrárny bylo na řece Jihlavě vybudováno vodní dílo Dalešice s přečerpávací vodní elektrárnou. S výstavbou se začalo v roce 1978 a první reaktorový blok se dočkal svého zpuštění roku 1985 a roku 1987 již byli v provozu čtyři reaktory. Plným provozem elektrárny vznikl největší zdroj elektrické energie v tehdejším Československu s výkonem 4 x 440 W. V prvních letech provozu elektrárna zaměstnávala přibližně 2 700 osob. Díky výstavbě jaderné elektrárny došlo také k významnému populačnímu růstu okresního města. V Třebíči byla realizována bytová výstavba pro zaměstnance elektrárny (www.cez.cz; www.jaderne-elektrarny.cz).

Za začátek historie třetího největšího zaměstnavatele v okrese, firmy UNIPLLET Třebíč, je možno označit rok 1949, kdy byly v Třebíči položeny základy pro zahájení vývoje a výroby malopřůměrových pletacích strojů výlučně české provenience. Tehdy Závody Gustava Klimenta získaly malou provozovnu DEKVA a proměnily ji ve vlastní strojírenský závod na výrobu náhradních dílů k pletacím strojům zahraničního původu. V roce 1950 byl tento závod přičleněn k národnímu podniku Kovosvit Sezimovo Ústí. V roce 1953 byl z podniku Kovosvit vyčleněn, byly postaveny nové výrobní haly a společnost byla přejmenována na Západomoravské strojírny. Od toho roku podnik

působil ve stejných místech. V polovině 70. let byla zaregistrována značka UNIPLET jako ochranná známka a díky rostoucímu exportu se brzy stala velmi známou po celém světě. V roce 1976 vznikla společnost Elitex, koncern textilního průmyslu v bývalém Československu, do kterého Uniplet patřil až do roku 1990. V tomto období se zařadil Uniplet mezi pět nejvýznamnějších výrobců ponožkových a punčochových strojů na světě. V roce 1989 pracovalo v podniku přibližně 2 100 osob (BEČKOVÁ a kol., 2003).

Více než tisíc zaměstnanců na konci roku 1989 vykazoval třebíčský závod firmy PBS. Dějiny První brněnské strojírný Třebíč mají svůj počátek v 19. století, kdy soukromé firmy Wallig a Benz v nově postaveném závodě začaly s výrobou motorů, kotlů, nádrží, zemědělských strojů a zařízení do pivovarů a cukrovarů. Obě firmy byly v r. 1948 začleněny do koncernu První brněnská strojírna Brno jako jeden z jejích závodů. V 60. letech 20. století byl v Třebíči vybudován nový závod, jehož výroba byla dále orientována na produkci energetických zařízení. Na konci osmdesátých let pracovalo v PBS Třebíč 1 150 osob (BEČKOVÁ a kol., 2003).

Téměř tisíc osob v okrese Třebíč pracovalo v nábytkářských závodech firmy UP (do roku 1992 výroba nábytku byla řazena do dřevozpracujícího průmyslu). Psal se rok 1921, když se třebíčské Uměleckoprůmyslové závody sloučily s brněnskou firmou Karla Slavička a několika dalšími moravskými nábytkářskými podniky, a daly tak vzniknout Spojeným UP závodům v Třebíči. Červená značka UP jako zkratka slov umělecko-průmyslový se později stala součástí vizuálního stylu nové firmy. Po znárodnění československého průmyslu došlo k přeměně firmy na národní podnik. Byl začleněn do nábytkářského podniku v čele s UP Rousínov. Své uplatnění v okrese Třebíči (pobočky v Třebíči, Moravských Budějovicích a Jaroměřicích nad Rokytnou) našlo na koci osmdesátých let 953 osob (www.jitona.cz). V samotné Třebíči existovalo 6 provozů v ulicích Průmyslová, Sušilova, Pražská, Riegrova, Tovární a Nerudova - společně zaměstnávaly téměř 700 osob (693). V okresním městě to byl čtvrtý největší zaměstnavatel v průmyslu, v Moravských Budějovicích 2 provozy - téměř 250 osob (237) a v Jaroměřicích nad Rokytnou v malé provozovně pracovalo 23 osob.

Nejvýznamnějším průmyslovým zaměstnavatelem v jihozápadní části okresu byl závod KPS Moravské Budějovice. Společnost byla založena v roce 1882 jako továrna na výrobu zemědělských strojů, během druhé světové války byla využívána k výrobě granátů a opravám lokomotiv. Od roku 1948 do roku 1965 prošla firma vývojem svého programu od výroby hospodářských strojů, přes speciální vojenskou výrobu až po výrobu mostových jeřábů, těžních a stavebních vrátků. V roce 1965 se společnost stala součástí trustu podniků CHEPOS a svůj výrobní program přizpůsobila podnikatelskému zaměření tohoto trustu. Trust sdružoval nejvýznamnější dodavatele chemických a potravinářských zařízení v Československu. V Moravských Budějovicích se vyráběly výměníky

tepla, tlakové a netlakové nádoby a nádrže, odlučovače, sušiče a čističe vzduchu, ozonizátory nebo hořáky. V osmdesátých letech dochází k osamostatnění podniků trustu CHEPOS a závod v Moravských Budějovicích je začleněn do KPS Brno, na konci roku 1989 zde pracovalo 936 lidí.

Největším průmyslovým zaměstnavatelem ve východní části okresu byl závod Bytexu Vratislavice v Náměšti nad Oslavou, který se zabýval výrobou klasických tkaných koberců. Průmyslová výroba zde začala již před rokem 1900. Po roce 1945 se závod stal součástí podniku Továrny koberců a nábytkových látek TOKO se sídlem ve Vratislavicích nad Nisou. V letech 1949 až 1950 byl začleněn pod národní podnik Moravan Brno. V roce 1965 byl zrušen n. p. Moravan Brno, a náměšťský závod se stal součástí kombinátu bytových textilií – národního podniku BYTEX se sídlem ve Vratislavicích nad Nisou, které se v roce 1980 staly součástí Liberce, a tak byl v roce 1988 národní podnik přejmenován na BYTEX Liberec. V Náměšti se tehdy tkaly vlněné plyšové koberce velmi vysoké úrovně, které se vyvážely zejména do Sovětského svazu. Na konci osmdesátých let zde pracovalo přes 500 lidí (STEJSKAL a kol. 2005).

Papírenský průmysl byl zastoupen v obci Přibyslavice, která leží 10 km severozápadně od Třebíče. Zde působila pobočka Jihočeských papírem Větrní. Ruční výrobou papíru se zde zabývali již na konci 17. století. Závod se postupně modernizoval. Roku 1948 byla zavedena další výroba. Ze sběrového papíru zde vyráběli ekologické obaly z nasávané kartonáže. Součástí Jihočeských papíren se tato společnost stala roku 1958. Nový typ výroby zde byl zaveden ještě jednou, když se roku 1960 začaly vyrábět filtrační pomůcky pro traktory a nákladní automobily. Ke konci roku 1989 zde pracovalo 511 zaměstnanců (www.mann-hummel.com).

Zástupcem oděvního průmyslu v okrese Třebíč byl na konci osmdesátých let závod 2 v Náměšti nad Oslavou podniku Kras Brno. Historie tohoto závodu sahá do roku 1939, kdy z pohraničí přišli do Náměště manželé Lužovi. Pocházeli z Prostějova a měli bohaté zkušenosti z tamních konfekčních závodů a v Náměšti je bohatě využili. Jejich dílny byly zaměřené na dámskou konfekci. Konfekční modelový závod J. a M. Luža, jak zněl oficiální název, byl v roce 1948 zestátněn a stal se zprvu součástí OP Prostějov a od roku 1949 n. p. Kras Brno. V době zestátnění měl závod asi 120 zaměstnanců. V roce 1950 se podnik rozšířil a zaměstnával 250 švadlen a krejčích. V roce 1960 pracovalo v podniku již 400 zaměstnanců a měl také své odloučené dílny v Třebíči, Okříškách a Měříně. Hlavní výrobní náplní závodu byla pánská konfekce. Na konci osmdesátých let pracovalo v závodu přibližně 450 osob (STEJSKAL a kol. 2005).

Výroba automobilových komponentů byla v Jemnici reprezentována podnikem Motorpal Jihlava. Původní společnost byla založena roku 1954 jako Československé automobilové závody. V roce 1968 převzal zdejší výrobní objekty n. p. Motorpal Jihlava, který zde zřídil svůj závod. Závod v

Jemnici se tak stal součástí podniku, který měl monopol na výrobu naftových čerpadel v celé republice. Zdejší výrobky byly úspěšně exportovány do SSSR, kde sloužili hlavně ve vozech ZIL a GAZ. Motorpal Jihlava, závod Jemnice zaměstnával na konci osmdesátých let 422 zaměstnanců (www.motorpal.cz).

V žebříčku „TOP 10“ není uveden žádný potravinářský podnik. Největším zaměstnavatelem v okrese v tomto odvětví zpracovatelského průmyslu byl Lacrum Brno, který na konci roku 1989 zaměstnával ve čtyřech provozech více než 350 pracovníků - v Želetavě 149, v Moravských Budějovicích 109, v Třebíči 63 a v Jaroměřicích 33. Co do počtu zaměstnanců, druhým největším potravinářským subjektem byl závod 10 Jihomoravských pekáren Brno se sídlem v Třebíči (250 zaměstnanců). Více než 200 zaměstnanců vykazovaly v okrese Třebíč také Jihomoravské drůbežářské závody Velké Pavlovice. V Moravskobudějovickém závodě "Drůbež a vejce" bylo zaměstnáno 164 osob a v provozovnách v Náměšti a Krahulově se jednalo o dalších 37 osobách. Oproti ostatním okresům v kraji Vysočina, pracovalo na Třebíčsku poměrně málo osob při zpracování masa. Podnik Jihomoravský průmysl masný Brno zaměstnával ve své provozovně v Třebíči pouze 69 osob.

V Náměšti nad Oslavou patřil mezi větší průmyslové zaměstnavatele, kromě již zmiňovaného Bytexu, závod 04 firmy Velamos Sobotín. Na výrobě jízdních kol se na konci roku 1989 podílelo v Náměšti 216 pracovníků.

V Moravských Budějovicích druhým největším průmyslovým zaměstnavatelem (po KPS) byly UP závody Rousínov (237 pracovníků); následovaly závody kovozařující firmy Stavokonstrukce Praha (v Budějovicích na konci roku 1989 zde pracovalo 204 osob) a potravinářských firem Jihomoravské drůbežářské závody Velké Pavlovice (164 zaměstnanců) a již zmíněný Lacrum Brno (109 zaměstnanců).

Mimo uvedená města včetně Dukovan a Přibyslavice existoval zaměstnavatel s více než 200 pracovníky také v Okříškách (Jihomoravské dřevařské závody Brno - 220 zaměstnaných osob). V nedávné minulosti mezi významné zaměstnavatele patřil i závod 3 skláren Bohemie Poděbrady v Brodčích (osada obce Kněžice). Tato obec však na počátku roku 2007 byla delimitována z okresu Třebíč do okresu Jihlava.

Dalšími firmami, které sice nedosahovaly tak velkého počtu zaměstnanců, ale přesto měly nadregionální význam, byly například ZON Třebíč (69 zaměstnanců) nebo Jemča Jemnice (124).

Firmu ZON založil v roce 1879 třebíčský rodák František Kubeš a jeho živnost zprvu nesla název „Továrna na vodu sodovou, šumící limonády a šťávy ovocné, Ferdinand Kubeš Třebíč“. V roce 1901 se třebíčská limonáda zúčastnila výstavy nealkoholických nápojů v Paříži, kde získala zlatou medaili,

a tím si vydobyla známku vysoké kvality a jedno z předních míst mezi tehdejšími výrobci. V roce 1926 si zaregistrovala ochrannou známku „ZON“, což je zkratka zdravotní osvěžující nápoje a pod tímto názvem vyrábí limonády do současnosti. (BEČKOVÁ a kol., 2003). Za socialismu byl závod součástí Jihomoravských pivovarů a jeho oficiální název zněl: Jihomoravské pivovary Brno, závod 05 Jihlava, provozovna Třebíč.

JEMČA Jemnice se specializuje na výrobu a prodej čajů, čajových směsí a s čajem souvisejících produktů. Historie společnosti Jemča (jemnický – čaj) začala v roce 1958, kdy ji v Jemnici založil státní podnik Balírny Obchodu Praha (Balírny obchodu Praha, závod Jemnice). JEMČA byla (a stále je) největším výrobcem čajů v ČR a nejznámější čaj společnosti, čaj Pigi, byl (je) nejprodávanějším čajem v České republice (BEČKOVÁ a kol., 2003, www.jemca.cz).

Jak již bylo v úvodu kapitoly uvedeno, na zaměstnanosti v okrese Třebíč se téměř čtvrtinou podílelo zemědělství. Většina pracovníků v zemědělství byla zaměstnána v 33 jednotných zemědělských družstvech. V pěti z nich pracovalo na konci roku 1989 více než 500 osob. Jednalo se o tyto subjekty: JZD Moravské Budějovice (755 zaměstnanců), JZD Lesonice (553), JZD Okříšky (534), JZD Studenec (515) a JZD Opatov (510).

Hranice 500 zaměstnanců v okrese Třebíč byla překročena i u některých zaměstnavatelů z oblasti služeb. I když nemáme k dispozici data za subjekty, tak je zřejmé, že mezi největší zaměstnavatele v okrese patřily Československé dráhy, Československá pošta, Okresní národní výbor a Okresní ústav národního zdraví, jehož součástí byla i okresní nemocnice. Mezi velké zaměstnavatele v okrese patřilo také Spotřební družstvo Jednota v Moravských Budějovicích, provozovatel zejména venkovských prodejen a provozoven veřejného stravování.

5.3 Zaměstnanost v okrese Třebíč na počátku 21. století

Jak vysvětlit a správně pochopit změny na trhu práce? Jednou z možností je vysvětlení změn ve struktuře zaměstnanosti. V přecházející kapitole byla popsána struktura zaměstnanosti v jednotlivých sektorech a odvětvích národního hospodářství na konci osmdesátých let. V té době fungoval systém podnikového výkaznictví, který díky malému počtu velkých závodů poskytoval dostatečné množství informací o struktuře zaměstnanosti (Toušek, 2002).

Interpretace dat a porovnatelnost výsledků mezi osmdesátými léty, devadesátými léty a novým stoletím není vůbec jednoduchá. V roce 1989 byla struktura zaměstnanosti řešena pomocí Jednotné klasifikace odvětví národního hospodářství (JKONH), avšak v devadesátých letech začal být u nás používán systém Odvětvová klasifikace ekonomických činností (OKEČ). Převod mezi těmito klasifikacemi nebyl jednoduchý, jednotlivá odvětví si svým rozsahem neodpovídají. Například

výroba nábytku se již nezařazovala do průmyslu dřevozpracujícího (podle JKONH), ale byla součástí ostatního zpracovatelského (podle OKEČ) průmyslu.

Tab. 8 Struktura zaměstnanosti v okrese Třebíč a v České republice k 31. 12. 2001

odvětví	okres Třebíč		Česká republika		IS
	počet	%	počet	%	
1. sektor	5 261	11,1	222 036	4,6	2,39
2. sektor	21 329	45,0	1 943 068	40,5	1,11
Průmysl	17 597	37,1	1 517 546	31,7	1,17
Těžba a dobývání	32	0,1	58 161	1,2	0,06
Zpracovatelský průmysl	14 072	29,7	1 352 770	28,2	1,05
Potravinářský	1 551	3,3	175 220	3,7	0,89
Textilní, oděvní a kožedělný	3 908	8,2	170 408	3,6	2,32
Dřevozpracující	1 468	3,1	97 832	2,0	1,52
Papírenský a polygrafický	654	1,4	60 870	1,3	1,09
Chemický	146	0,3	86 130	1,8	0,17
Sklo a stavební hmoty	69	0,1	68 818	1,4	0,10
Hutnický a kovodělný	1 460	3,1	200 856	4,2	0,73
Strojírenský	3 314	7,0	300 731	6,3	1,11
Elektrotechnický	50	0,1	76 595	1,6	0,07
Ostatní	1 452	3,1	115 310	2,4	1,27
Výroba a rozvod energie a vody	3 493	7,4	106 615	2,2	3,31
Stavebnictví	3 732	7,9	425 522	8,9	0,89
3. sektor	20 852	44,0	2 627 027	54,8	0,80
Celkem	47 442	100,0	4 792 131	100,0	1,00

Pramen: SLDB 2001; upravená data po zahrnutí vyjíždky a dojíždky do zaměstnání, katedra geografie PŘF UP v Olomouci; vlastní výpočty

V devadesátých letech dochází jednoznačně k přesunu zaměstnanců mezi jednotlivými sektory ekonomiky, zvláště pak k uvolňování lidí z výrobních sektorů a zvyšování počtu zaměstnaných v sektoru třetím. V prvním sektoru došlo během 90. let k výraznému úbytku (v celé republice přes 400 tis.) lidí pracujících v zemědělství. V roce 2001 pracovalo v primárním sektoru v okrese Třebíč přibližně 5,3 tis. lidí (přes 14 tis. v roce 1989). Tento úbytek souvisí zejména s transformací JZD a související racionalizací výroby. Nicméně i přes takto výrazný úbytek počtu zaměstnanců v zemědělství (13,1 tis. 1989, 4,5 tis. 2001) se index specializace priméru v okrese Třebíč dokonce zvýšil (2,39).

K výraznému poklesu zaměstnanců v okrese Třebíč došlo i v sekundárním sektoru hospodářství (o cca 2,3 tis. osob). V průmyslu se jednalo o úbytek přibližně 3,1 tis. pracujících, ale stavebnictví zaznamenalo přírůstek přes 800 osob. Úbytek pracovníků v sekundéru však byl daleko pomalejší, než tomu bylo v případě většiny okresů ČR. Index specializace sekundárního sektoru se během 90. let zvýšil z 0,9 na 1,11. U samotného průmyslu šlo o nárůst z hodnoty z 0,94 na 1,17 a u stavebnictví

z 0,68 na 0,89. Z toho plyne, že v roce 2001 průmysl okresu Třebíč měl větší význam pro zaměstnanost, než tomu bylo v celé ČR. Pomocí indexů specializace lze zjistit význam jednotlivých průmyslových odvětví pro zaměstnanost na počátku 21. století. Nejvyšší index v roce 2001 vykazalo odvětví výroby a rozvodu energií a vody (3,31), následováno agregací odvětví TOK (2,32). Řada odvětví však vykazala nárůst indexu specializace (viz Tab č. 8). Odvětví, které nedosáhly hodnoty indexu specializace ve výši minimálně 0,1, byly těžba nerostných surovin a elektrotechnický průmysl.

Jediným sektorem, který zaznamenal nárůst počtu pracovníků, byl terciární sektor. Na konci roku 1989 zaměstnával 16,7 tis. osob a o více než 11 let později již téměř 21 tis. osob (o 4,2 tis. více). Služby se tak staly největším zaměstnavatelem v okrese. Nicméně, index specializace u terciéru vzrostl pouze nepatrně, a to z 0,79 na 0,80.

5.4 Největší zaměstnavatelé v okrese Třebíč na počátku 21. století

Devadesátá léta znamenala změnu jak ve struktuře zaměstnanosti, tak v situaci jednotlivých průmyslových podniků. U podniků se měnily majetkové poměry, vlastníci i počet zaměstnanců. Mnohdy obrovské kolosy se rozdělily na menší na sobě nezávislé celky. Mnohé měnily své majitele a některé skončily také v rukou zahraničních investorů a dál se úspěšně rozvíjely. Všechny podniky však takové štěstí neměly, docházelo k postupnému útlumu výroby vinou ztráty odbytišť vytvořených za řízené ekonomiky, propouštění a někdy také k úplnému zrušení výroby a uzavření celého podniku. Tento osud měly také některé podniky v okrese Třebíč.

Jak již bylo řečeno, na konci 80. let byly na Třebíčsku největším zaměstnavatelem obuvnické Závody Gustava Klimenta. V roce 1990 změnil závod název na akciovou společnost BOPO. Na počátku transformace se z akciové společnosti vyčlenily některé závody (šlo především o teplárnu – dnes TTS Energo a provoz zabývající se výrobou ponožek – dnes TREPON). Počet zaměstnanců firmy BOPO tak klesl pod hranici 3 tis.. Firma slušně prosperovala do poloviny roku 1997, poté ale došlo k poklesu odbytu a nutnému propouštění. Na konci roku 1997 BOPO zaměstnávalo již jenom 2 tis. osob, během roku 1998 uvolnilo 400 pracovníků a v roce 1999 dokonce tisíc pracovníků. V roce 2001 počet zaměstnanců byl nižší než 100. V roce 2002 byl na obuvnického giganta a tahouna trebičského průmyslu vyhlášen konkurz a provoz byl následně ukončen.

Delimitací podniku BYTEX vznikla v roce 1991 akciová společnost, DOWO (Double plush WOomark, tedy dvojplyšové koberce z vlny). V Náměšti se vyráběly klasické tkané dvojplyšové koberce z česané vlny. V roce 1996 zahájila činnost, také sesterská společnost DOWO T s.r.o., která se stala výhradním prodejcem. V roce 1999 vznikla další sesterská společnost, HABITAT a.s., která se

zabývala (i v současnosti zabývá) prodejem bytových doplňků a textilu. Koncem roku 2001 bylo, na společnost DOWO, vydáno konkurzní řízení (v té době už zde pracovalo méně než 100 zaměstnanců). V listopadu 2003 propustil belgický majitel továrny posledních 39 zaměstnanců a ukončil výrobu koberců (STEJSKAL, 2005).

K delimitaci v roce 1991 došlo také u trustu CHEPOS a moravskobudějovický závod zůstal součástí státního podniku KPS (vznikla ale také akciová společnost CHEPOS), v této době zde pracovalo přibližně 850 zaměstnanců. V roce 1997 byl závod v Moravských Budějovicích prodán akciové společnosti TSWD, která se v roce 2003 přejmenovala na akciovou společnost KPS Metal. Počátkem tisíciletí pracovalo ve společnosti méně než 200 zaměstnanců (www.kpsmetal.cz, www.justice.cz).

Z privatizace společnosti Kras v roce 1994 vzešly čtyři společnosti: KRAS HAKA, Protex, AirTex a BOS, náměšťský závod byl součástí společnosti Protex. I nadále se všechny čtyři společnosti zabývaly především výrobou pánské konfekce. V roce 1997 se novým majitelem závodu v Náměšti stal Vlastimil Malý z nedalekého Březníka a pod firmou VEMAX zde pokračoval ve výrobě pánské a dámské konfekce, sportovních oděvů a ponožek. Zaměstnával zde přibližně 120 osob. K úplnému konci výroby dochází v roce 2003, kdy je na společnost VEMAX uvalena exekuce a ta je následně zrušena s likvidací (STEJSKAL, 2005, www.justice.cz).

Jaderná elektrárna Dukovany zůstala, jako jeden z mála podniků v České republice, stále v rukou státu. V devadesátých letech si stále ponechávala svůj velký význam v energetické soustavě, proto zde nedocházelo k nijak dramatickému propouštění. Na začátku 21. století elektrárna zaměstnávala okolo 1,6 tis. osob a byla největším zaměstnavatelem na okrese Třebíč. K určitému snižování zaměstnanců oproti roku 1989 docházelo, ale to bylo spíše způsobeno vyčleněním některých obslužných činností do soukromého sektoru (www.cez.cz; www.jaderne-elektrarny.cz).

Třebíčský závod společnosti Tusculum a.s. Rousínov (dříve UP) se řadí mezi úzkou skupinu subjektů podnikajících v nábytkářském průmyslu, které neprošly výraznou redukcí zaměstnanosti. Na konci roku 1989 UP závody v Třebíči zaměstnávaly 693 osob. V devadesátých letech zůstal počet zaměstnanců zhruba na stejné úrovni, v roce 2001 byl evidovaný počet 678 zaměstnanců. Průměrný počet zaměstnanců zůstával zhruba stejný, ale můžeme zde pozorovat sezónní kolísání. Významným milníkem se pro nábytkářský podnik stal rok 2003, kdy společnost Tusculum Rousínov vytvořila alianci se společností JITONA a vzniklo tak největší seskupení výrobců nábytku v České republice, jehož je i třebíčská pobočka členem. V rámci seskupení Jitona-Tusculum dochází k rozdělení výroby, v třebíčském závodě převažuje výroba ložnic a obývacích stěn. Oficiální název závodu byl Jitona Soběslav, závod Třebíč (www.jitona.cz).

Tab. 9 Největší zaměstnavatelé v průmyslu v okrese Třebíč k 31. 12. 2001

	název podniku	sídlo	počet zaměstnanců	odvětví průmyslu
1.	ČEZ, a. s.	Dukovany	1673	Výroba a rozvod energií
2.	TUSCULUM, a. s.	Třebíč	678	Dřevozpracující
3.	UNIPLLET Třebíč, a.s.	Třebíč	626	Strojírenský
4.	První brněnská strojírna Třebíč	Třebíč	529	Strojírenský
5.	MOTORPAL, a. s.	Jemnice	375	Strojírenský
6.	TIPA, AKCIOVÁ SPOLEČNOST	Třebíč	306	Potravinářský
7.	MANN + HUMMEL (CZ), s.r.o.	Nová Ves	294	Papírenský
8.	Želetavská sýrárna, a. s.	Želetava	263	Potravinářský
9.	Dřevozpracující výrobní družstvo	Jaroměřice n. Rok.	230	Dřevozpracující
10.	TREPON, A.S.,	Třebíč	221	Textilní

Pramen: Databáze „Průmysl“, Centrum regionálního rozvoje MU, Brno; vlastní úpravy

Zcela jiný vývoj, než společnost Tusculum, měl státní podnik Elitex. Díky politickým změnám bylo možné v roce 1991 založit samostatnou společnost a to pod jménem UNIPLLET Třebíč a.s. Transformace státního podniku na soukromou společnost nebyla jednoduchá a v přechodném období byla provázena značnou nestabilitou výrobního závodu. V roce 1998 se stala většinovým vlastníkem společnost Trustfin, pod jejím vedením došlo v podniku k výrazné restrukturalizaci. Kvůli finančním problémům musela společnost Trustfin převzít Česká konsolidační agentura. Ta prodala Trustfin i s Unipletem americké společnosti Monarch Machineri. Celé období devadesátých se v Unipletu neslo ve znamení snižování počtu zaměstnanců, zatímco v roce 1990 zaměstnával více než 2 tis. osob, o deset let později to bylo pouhých 600 lidí.

V roce 1994 se třebíčský závod První brněnské strojírně osamostatnil, stal se samostatnou akciovou společností PBS Třebíč a začal zde postupný proces transformace. V 90. letech získala společnost nové zakázky, kterým přizpůsobila svůj výrobní program. V roce 2004 se vlastníkem společnosti stala investiční skupina Jet Investment Management, a.s., která se specializuje na revitalizaci, restrukturalizaci a reorganizaci firem. Na konci roku 2001 zaměstnávala společnost 529 osob (www.pbstre.cz).

MOTORPAL JIHLAVA byl do roku 1989 největším podnikem v Jihlavě. I v 21. století zůstal jemnický závod součástí jihlavské společnosti, přestože byla firma přetransformována na akciovou společnost. Na konci roku 2001 zde pracovalo 375 zaměstnanců (www.motorpal.cz).

Skupina firem TIPA zahájila svoji podnikatelskou činnost v Třebíči v roce 1990 a v průběhu dvanácti let se vyprofilovala do tří základních společností: TIPA B, a.s. (kovovýroba, výroba obuvi, elektroinstalace, opravy elektromotorů), TIPA F s.r.o. (hlavní dealer automobilů Ford) a TIPA a.s.. Ta měla v roce 2001 pět divizí. Divize TIPAFROST byla výrobcem smetanových mražených krému a

byla stěžejní divizí firmy. Divize TIPASTAV zajišťovala realizace staveb, divize TELEKOM nabízela dodávky a montáže telekomunikační a zabezpečovací techniky, divize TIPATOUR byla cestovní kancelář a divize HORTEX zajišťovala sadovnické práce. K 31. 12. 2001 zaměstnávala TIPA a.s. 306 lidí (BEČKOVÁ a kol., 2003).

Akciová společnost Jihočeské papírny Větrní byla založena v roce 1990 a své provozy měla ve Větrní, Českých Budějovicích, Příbyslavicích a Červené Řečici. V roce 1992 proběhla transformace akciové společnosti na holding, jednotlivé provozy se transformovaly na akciové společnosti a staly se dceřinými společnostmi holdingu. Takto také vznikla společnost JIPAP Příbyslavice, kterou v roce 1993 papírny prodaly německé společnosti MANN+HUMMEL. Ta má své sídlo v Ludwigsburgu a jedná se o největšího výrobce olejových filtrů pro automobily na světě. Z Příbyslavic se firma v roce 1998 přestěhovala do nově vybudovaného areálu ve vedlejší obci Nová Ves, na konci roku 2001 zde pracovalo 294 zaměstnanců (www.jip.cz, www.mann-hummel.com).

Historie výroby sýrů v Želetavě sahá až do roku 1902. Pod touto značkou najdeme především tavené sýry. Od roku 1995 je (po transformaci společnosti Lacrum) závod součástí francouzské společnosti Bel a na našem trhu působil pod názvem Bel Sýry Česko, na konci roku 2001 zde společnost zaměstnávala 263 lidí (www.belsyry.cz).

Dřevozpracující výrobní družstvo se sídlem v Jaroměřicích bylo založeno v roce 1951 a od svého vzniku až do současnosti je jeho náplní práce výroba nábytku a dodávky interiérů. Na konci roku 2001 družstvo zaměstnávalo 230 osob (www.dvdjaromerice.cz).

Akciová společnost TREPON (TŘEBÍČSKÉ PONOŽKY) vznikla v roce 1991 vyčleněním výroby ponožek z firmy BOPO a navázala na třebíčskou tradici. K poslednímu dni roku 2001 zaměstnávala firma 221 pracovníků (www.trepon.cz).

5.5 Zaměstnanost v okrese Třebíč v době krize

Zatímco předchozí období (devadesátá léta minulého století) lze v České republice rozdělit z hlediska makroekonomického na 3 etapy, a to etapu transformační recese, která byla charakteristická pro období let 1990 – 1992, etapu hospodářského oživení (1993 – 3. čtvrtletí 1997) a etapu opětovné recese, která trvala až do konce roku 1999 (SPĚVÁČEK a kol., 2002), tak období let následujících (první desetiletí 21. století) lze členit pouze na 2 etapy, a to etapu oživení výroby, které byla zahájena přibližně v roce 2000 a trvala až do konce 3. čtvrtletí roku 2008 a etapu ekonomické krize od 4. čtvrtletí 2008.

V roce 2011 bylo v okrese Třebíč nejvíce osob zaměstnáno samozřejmě ve službách (přibližně 22 tis.), což odpovídá 50 % všech zaměstnanců (v roce 2001 pracovalo ve službách 21 tis. osob – 44

%). Co se týče ostatních odvětví, nejvíce osob bylo zaměstnáno ve stavebnictví, strojírenství a výrobě a rozvodu energií. Specializací okresu se stalo odvětví výroba a rozvod energií a vody (IS 3,07). Další úbytek (1,5 tis.) počtu zaměstnanců zaznamenalo zemědělství na Třebíčsku.

Tab. 10 Struktura zaměstnanosti v okrese Třebíč a v České republice k 31. 12. 2011

odvětví	okres Třebíč		Česká republika		IS
	počet	%	počet	%	
1. sektor	3 368	7,6	141 310	3,0	2,55
2. sektor	18 546	42,0	1 658 729	35,1	1,20
Průmysl	15 404	34,9	1 338 625	28,3	1,23
Těžba a dobývání	57	0,1	38 702	0,8	0,16
Zpracovatelský průmysl	12 480	28,3	1 199 797	25,4	1,11
Potravinářský	1 394	3,2	117 667	2,5	1,27
Textilní, oděvní a kožedělný	1 599	3,6	59 386	1,3	2,88
Dřevozpracující	575	1,3	37 040	0,8	1,66
Papírenský a polygrafický	628	1,4	39 838	0,8	1,69
Chemický	666	1,5	117 777	2,5	0,61
Sklo a stavební hmoty	168	0,4	50 892	1,1	0,35
Hutnický a kovodělný	2 188	5,0	224 503	4,8	1,04
Strojírenský	2 920	6,6	330 007	7,0	0,95
Elektrotechnický	1 177	2,7	142 750	3,0	0,88
Ostatní	1 165	2,6	79 937	1,7	1,56
Výroba a rozvod energie a vody	2 867	6,5	100 126	2,1	3,07
Stavebnictví	3 142	7,1	320 104	6,8	1,05
3. sektor	22 214	50,3	2 926 038	61,9	0,81
Celkem	44 128	100,0	4 726 077	100,0	1,00

Pramen: SLDB 2011; upravená data po zahrnutí vyjíždky a dojíždky do zaměstnání, katedra geografie PŘF UP v Olomouci; vlastní výpočty

5.6 Největší zaměstnavatelé v průmyslu v okrese Třebíč v době krize

Co se týče „TOP 10“ zaměstnavatelů z roku 1989, pravděpodobně „nejkrizovějším“ obdobím procházel v minulosti největší trebičský strojírenský podnik UNIPLET, v roce 2011 zde pracovalo posledních 14 lidí a následně byl podnik úplně uzavřen a budovy rozprodány.

Největší továrna v jihozápadní části okresu, KPS Moravské Budějovice, nyní pod názvem KPS Metal a.s. i nadále vyrábí především zařízení pro chemický a petrochemický průmysl, v období krize zde pracovalo méně než 200 zaměstnanců.

Největším průmyslovým zaměstnavatelem v okrese Třebíč se stala firma MANN+HUMMEL. Oproti situaci před deseti lety, měla firma 3,5 krát větší počet zaměstnanců (294 zaměstnanců v roce 2001, 1 053 zaměstnanců v roce 2011). Ve výrobním závodě v Nové Vsi se vyrábějí kapalinové a vzduchové filtry i další komponenty pro strojírenský, převážně automobilový průmysl.

Tab. 11 Největší zaměstnavatelé v průmyslu v okrese Třebíč k 31. 12. 2011

	název	sídlo	počet zaměstnanců	odvětví průmyslu
1.	Mann+Hummel (CZ), Nová Ves	Nová Ves	1053	Strojírenský
2.	Egston system electronic, Jemnice	Jemnice	825	Elektrotechnický
3.	ČEZ Praha, JE Dukovany	Dukovany	705	Výroba a rozvod energií
4.	PBS Industry, Třebíč	Třebíč	526	Kovozpracující
5.	I & C Energo, Třebíč	Třebíč	490	Strojírenský
6.	Fraenkische CZ, Okříšky	Okříšky	465	Chemický
7.	ČEZ Energoservis, Třebíč	Třebíč	279	Strojírenský
8.	Jitona Soběslav, závod Třebíč	Třebíč	275	Nábytkářský
9.	Altreva, Třebíč	Třebíč	217	Oděvní
10.	Motorpal Jihlava, závod Jemnice	Jemnice	202	Strojírenský

Pramen: Databáze „Průmysl“, Centrum regionálního rozvoje MU, Brno; vlastní úpravy

Od roku 1992 má svou pobočku v České republice také rakouská společnost Egston system electronic, pobočka sídlí v Jemnici. V roce 1994 společnost otevřela další výrobní podnik v nedalekém Znojmě. Egston v Jemnici vyrábí a kompletuje transformátory, cívky a tlumivky, kabely a dráty pro sdělovací techniku, komponenty do automobilů a síťové zdroje, hlavně pro zahraniční firmy. V roce 2011 firma v Jemnici zaměstnávala 825 lidí (www.egston.com).

Důležitým průmyslovým zaměstnavatelem i v období krize zůstává Jaderná elektrárna Dukovany. Již od devadesátých let si společnost ČEZ na určitou část své práce najímá externí firmy. Z tohoto důvodu vznikly také společnosti Energoservis a I & C Energo, obě tyto společnosti mají své sídlo v Třebíči. Na konci roku 2011 zaměstnávala společnost ČEZ v Jaderné elektrárně Dukovany 705 osob.

I & C Energo byla založena v roce 1993. Společnost se specializuje na dodávku a údržbu počítačových sítí a dalších elektronických systémů pro elektrárny. Jejími zákazníky jsou především elektrárny po celém našem území, ale dodávají také technologie do zahraničí. V počátku společnost zaměstnávala necelých 200 osob, postupným rozvojem se počet zaměstnanců přiblížil hodnotě 500. Nicméně i přesto se v roce 2008 rozhodla společnost ČEZ firmu I & C Energo prodat, takže od této doby není již jejím majitelem (www.ic-energo.eu).

ČEZ Energoservis se zaměřuje především na údržbu jednotlivých mechanických součástí a dodávky různých kovových komponentů. Firma se soustřeďuje na zakázky od našich jaderných elektráren a dále částečně zajišťuje údržbu vodní elektrárny v Dalešicích. Společnost zahájila své působení v roce 1994, kdy zaměstnávala 198 osob, v roce 2011 to již bylo 279 osob (www.cezenergoserwis.cz).

Poměrně velkým milníkem se u společnosti PBS Industry stal rok 2007, kdy firma založila dceřinou společnost PBS POWER EQUIPMENT, s.r.o.. Ta se specializuje na výrobu, instalaci a servis pro monoblokové a výkonové hořáky spalující různé druhy paliv. Produkty jsou dodávány zejména do

oboru teplárenství. Co se týká vývoje počtu zaměstnanců, nedošlo prakticky k žádné změně, v roce 2001 zaměstnávala firma 529 pracovníků a v roce 2011 jich bylo 526 (www.pbtre.cz).

Když se v roce 2007 stěhovala firma Fraenkische z Jihlavy do Okříšek, zaměstnávala 230 pracovníků. Na konci roku 2011 měla firma již 465 zaměstnanců a plánovala další růst. Automobilky, včetně těch neznámějších jako BMW, VW nebo Audi, mají o tvarované plastové trubky, vodiče provozních kapalin, ochranné prvky a další komponenty pro palivové nádrže, ostřikovače či odvětrávací systémy vyrobené v Okříškách velký zájem (www.fraenkische.com).

Po sloučení se společností Tusculum v roce 2003 vzniklo největšího seskupení výrobců nábytku v České republice, který od roku 2007 nese jediný název JITONA. Výroba nábytku se koncentrovala do 2 závodů. Závod Třebíč se specializuje na výrobu designového dýhovaného nábytku a klasického nábytku z masivu a vyrábí zejména ložnice a obývací pokoje. V Klatovech je soustředěna výroba dýhovaných sortimentů pro společnosti Ikea. Sídlo společnosti JITONA je nadále v Soběslavi. Na konci roku 2011 bylo v třebíčském závodě zaměstnáno 275 osob (www.jitona.cz).

Firma Altreva vznikla v roce 1994, ale její kořeny sahají hluboko do minulosti. Jedním, ze společníků, který stál u zrodu, je výrobní družstvo Oděva. Spolu s belgickou firmou Alsico, která je druhým společníkem, se družstvo rozhodlo vytvořit samostatnou firmu a investovat do ní. Alsico šije pracovní oděvy po celém světě již dlouhou dobu. ALTREVA (ALSICO, TREBIC, ODEVA) je tedy výrobcem pracovních oděvů pro průmysl, zdravotnictví či služby. Zajímavý je vývoj počtu zaměstnanců, po založení (1995) měla firma 88 pracovníků, v roce 1998 – 132 zaměstnanců, 2001 – 216 zaměstnanců a v roce 2011 zaměstnanců bylo 217 (BEČKOVÁ a kol., 2003, www.altreva.cz).

Těžkým obdobím si procházela společnost jihlavská Motorpal, dluhová zátěž došla tak daleko, že na sebe sama v roce 2016 podala insolvenční návrh kvůli dluhům přes 800 milionů korun, Krajský soud v Brně rozhodl o úpadku, v současné době má firma nového majitele a prochází reorganizací. Co se týče jejího jemnického závodu, tak zde v období 2001 a 2011 došlo k úbytku 173 zaměstnanců (www.motorpal.cz).

Želetavská sýrárna je nadále součástí francouzské společnosti Bel, zaměstnáno je zde přibližně 200 osob. Dřevozpracující závody Jaroměřice otevřely novou pobočku v Nových Syrovicích a zaměstnávaly přibližně 140 pracovníků.

6 VÝVOJ NEZAMĚŠTNANOSTI NA TŘEBÍČSKU V OBDOBÍ 1989 - 2014

Na území ČR na konci roku 1990 bylo nezaměstnáno necelých 40 tisíc osob a míra nezaměstnanosti dosahovala pouhých 0,7 %. V okrese Třebíč Úřad práce k 31. prosinci 1990 evidoval 677 uchazečů o zaměstnání a míra nezaměstnanosti činila 1,2 %. Nastartování ekonomické reformy na počátku roku 1991 znamenalo poměrně rapidní nárůst počtu nezaměstnaných. V celé ČR během roku 1991 vzrostl počet uchazečů evidovaných úřady práce na téměř 230 tisíc, takže míra nezaměstnanosti překročila čtyřprocentní hranici. Nárůst evidovaných uchazečů v okrese Třebíč byl, díky „méně vyspělé“ struktuře pracovních míst, daleko dramatičtější. Počet nezaměstnaných na konci roku 1991 byl dokonce vyšší než 5 tisíc a míra nezaměstnanosti vyšší než 9 %. Okres Třebíč se tak zařadil mezi okresy s nejvyšší mírou nezaměstnanosti v souboru okresů ČR. Na konci roku 1991 měl okres mezi okresy ČR druhou nejvyšší míru nezaměstnanosti (po okrese Příbram) a na konci roku 1992 míra nezaměstnanosti byla třetí nejvyšší (po okresech Bruntál a Vsetín). Celé území okresu bylo již na počátku 90. let zařazeno Ministerstvem hospodářství mezi problémová území, tj. území, kterým měla napomáhat realizace tehdejší regionální politiky.

V období 1992 až 1997 počet nezaměstnaných v okrese Třebíč, podobně jako ve většině okresů ČR, klesl pod hranici 4 tis. (na konci roku 1995 dokonce pod hranici 3 tis.). Nicméně míra nezaměstnanosti v okrese byla podstatně vyšší než celorepublikový průměr. Nejmenší rozdíl mezi okresem a ČR byl zjištěn na konci již výše zmiňovaného roku 1995. Míra nezaměstnanosti v okrese byla pouze o 2 procentní body vyšší než v ČR (okres Třebíč 5 %, ČR 3 %), ale i tak v souboru 76 okresů ČR míra nezaměstnanosti v okrese Třebíč byla dvanáctou nejvyšší. Další nárůst počtu nezaměstnaných byl na Třebíčsku zaznamenán ve 4. čtvrtletí roku 1997, a to v důsledku hospodářské recese. Na konci srpna 1997 ÚP v Třebíči evidoval 3 952 uchazečů o zaměstnání, ale na konci tohoto roku to již bylo 4 240.

Během roku 1998 počet uchazečů již překročil hranici 6 tis. a míra nezaměstnanosti poprvé překročila hodnotu 10 % (okres Třebíč 10,7 %, ČR 7,5 %). V 90. letech byl nejvyšší počet nezaměstnaných v okrese Třebíč zjištěn ke konci roku 1999, a to 7 741 (míra nezaměstnanosti okres Třebíč 13,4 %, ČR 9,4 %). Třebíčsko nadále patřilo mezi okresy s vysokou mírou nezaměstnanosti, i když podstatně vyšší nezaměstnaností se již vyznačovaly strukturálně postižené okresy v severních Čechách a na Ostravsku (především okresy Most a Karviná).

Rok 2000 již není zařazován do období recese české ekonomiky, ale do období hospodářského oživení (2001 – 2008), neboť hrubý domácí produkt (HDP) vykazoval pravidelné meziroční přírůstky (ve 4. čtvrtletí 2008 se v ekonomice již začaly projevovat příznaky nastupující krize). Situace na trhu práce se však nijak mimořádně v těchto letech nezlepšovala. Tvorba volných pracovních míst

pokračovala pomalým tempem a výkonnost ekonomiky byla dosahována nárůstem produktivity práce. Nezaměstnanost byla na naše poměry vysoká. K jejímu poklesu došlo až v letech 2006 až 2008. V okrese Třebíč na počátku nového století byla investiční aktivita zahraničního kapitálu (i v období schválení pobídkového systému pro investory) nevýznamná. Počet nezaměstnaných překročil na konci let 2003 až 2005 hranici 8 tis. (maximum 8 374 na konci prosince 2004). Prosincová hodnota počtu uchazečů o zaměstnání klesla na Třebíčsku v roce 2006 pod hranici 7 tis., v roce 2007 na 5,3 tis. a v roce 2008 na 5 088. Ve 4. čtvrtletí 2008 se v našem hospodářství začínají projevovat počátky světové ekonomické krize, což mělo vliv na situaci na trhu práce v celé ČR, okres Třebíč nevyjímaje. Z analýzy měsíčních dat roku 2008 vyplynulo, že nejnižší počet nezaměstnaných byl v ČR zaznamenán v srpnu. V té době ÚP v Třebíči evidoval 4 326 uchazečů, z toho bylo 4 180 dosažitelných, takže míra nezaměstnanosti dosahovala 7 % (ČR 5,3 %).

Tab. 12 Základní ukazatele trhu práce v okrese Třebíč a v České republice v období 1997 – 2013 (vždy k 31.12.)

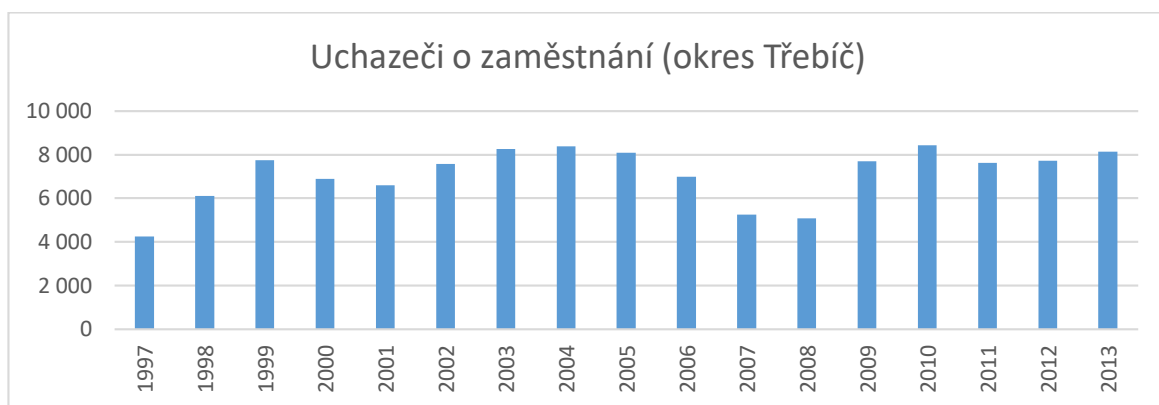
rok	uchazeči		volná místa		míra nezaměstnanosti		uchazeči / 1 místo	
	Třebíč	ČR	Třebíč	ČR	Třebíč	ČR	Třebíč	ČR
1997	4 240	268 902	595	62 284	7,7	5,2	7,1	4,3
1998	6 102	386 918	315	37 641	10,7	7,5	19,4	10,3
1999	7 741	487 623	273	35 117	13,4	9,4	28,4	13,9
2000	6 899	457 369	663	52 060	11,8	8,8	10,4	8,8
2001	6 599	461 923	525	52 084	11,5	8,9	12,6	8,9
2002	7 570	514 435	601	40 651	13,5	9,8	12,6	12,7
2003	8 258	542 420	221	40 188	14,0	10,3	37,4	13,5
2004	8 374	541 675	358	51 203	13,8	9,5	23,4	10,6
2005	8 083	510 416	275	52 164	13,0	8,9	29,4	9,8
2006	6 991	448 545	982	93 425	11,1	7,7	7,1	4,8
2007	5 255	354 878	677	141 066	8,4	6,0	7,8	2,5
2008	5 088	352 250	359	91 189	8,4	6,0	14,2	3,9
2009	7 695	539 136	159	30 927	12,8	9,2	48,4	17,4
2010	8 429	561 551	151	30 803	13,8	9,6	55,8	18,2
2011	7 631	508 451	109	35 784	12,6	8,6	70,0	14,2
2012	7 735	545 311	171	34 893	13,4	9,4	45,2	15,6
2013	8 148	596 833	225	35 178	14,0	10,3	36,2	17,0

Pramen: Zaměstnanost na Integrovaném portálu MPSV ČR; vlastní výpočty

Mimořádný dopad na situaci na trhu práce ve všech územích ČR měla zmiňovaná ekonomická krize. Počet nezaměstnaných rostl, počet volných pracovních míst klesal. Krize se na trhu práce „podepsala“ především v roce 2009. Na Třebíčsku se během tohoto roku zvýšil počet nezaměstnaných o 2,6 tis. a míra nezaměstnanosti narostla z hodnoty 8,4 % na 12,8 %. Na konci roku 2010 a také 2013 byl počet uchazečů o práci vyšší než 8 tis. (podobně jako v letech 2003 –

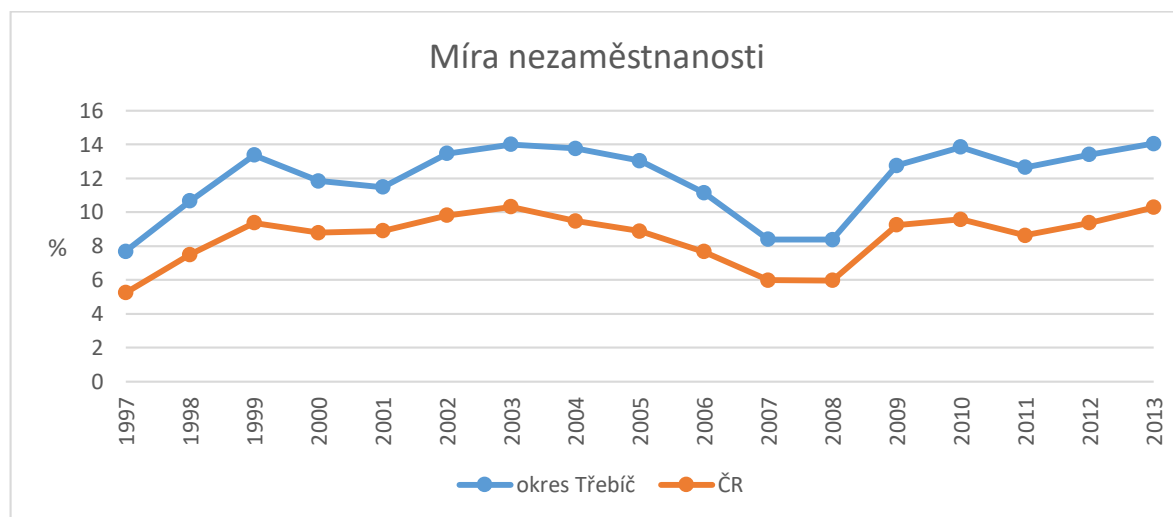
2005). Míra nezaměstnanosti v okrese Třebíč konvergovala k hodnotě 14 %. Na Třebíčsku byl zaznamenán nejvyšší počet nezaměstnaných po roce 1989 na konci roku 2010 (8 429 nezaměstnaných, v celé ČR však až na konci roku 2013, téměř 600 tis.).

Základní ukazatele trhu práce v okrese Třebíč a v České republice v období 1997 – 2013 jsou uvedeny v tabulce č. 12. Z těchto dat mj. plyne, že míra nezaměstnanosti v okrese Třebíč byla v minulosti vždy vyšší než v celé ČR. Největší rozdíly v neprospěch Třebíčska (4 procentní body a více) byly zjištěny v roce 1999, dále v letech 2004 – 2005 a 2010 – 2012 (maximum v roce 2004, a to 4,3 bodu). Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání ve sledovaném období znázorňuje obrázek č. 11 a vývoj míry nezaměstnanosti obrázek č. 12, ve kterém je porovnávána míra nezaměstnanosti v okrese Třebíč s celorepublikovou hodnotou.

Obr. 11 Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání v okrese Třebíč v období let 1997-2013 (k 31. 12.)

Pramen: Zaměstnanost na Integrovaném portálu MPSV ČR; vlastní výpočty

Obr. 12 Vývoj míry nezaměstnanosti v okrese Třebíč a v ČR v období let 1997-2013 (k 31. 12.)

Pramen: Zaměstnanost na Integrovaném portálu MPSV ČR; vlastní výpočty

Co se týká míry nezaměstnanosti, postavení okresu Třebíč v souboru okresů ČR bylo v analyzovaném období přece jenom lepší, než v první polovině 90. let. Pouze v jednom případě byl okres součástí žebříčku „TOP 10 okresů s největší mírou nezaměstnanosti“. Bylo to v roce 2010, kdy v okrese Třebíč byla vykazována desátá nejvyšší míra nezaměstnanosti. Jinak se okres pohyboval na 11. (roky 2011 a 2012) až 18. místě (2001).

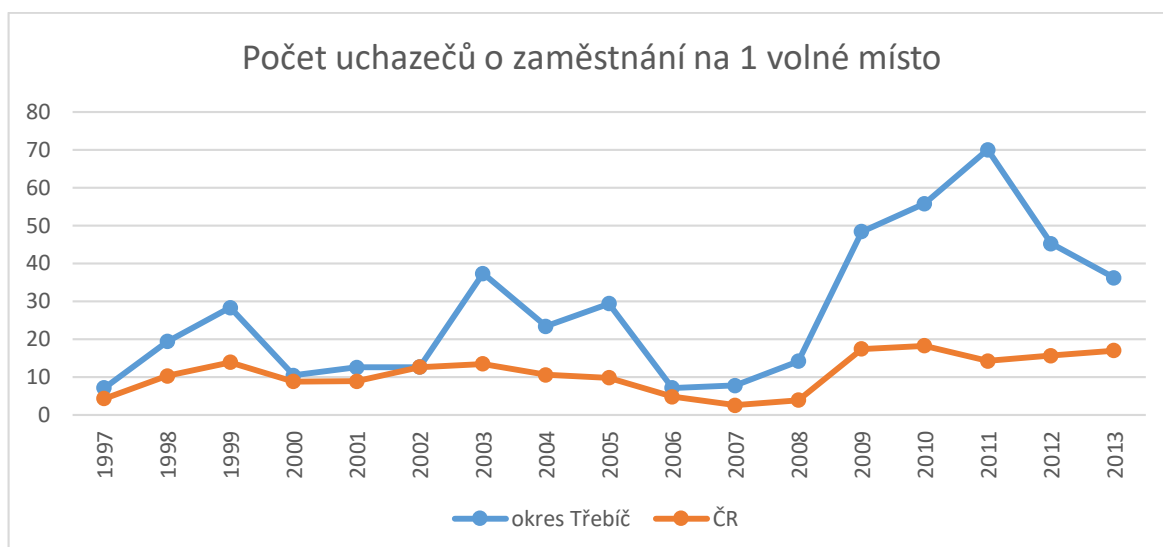
Pro vývoj situace na trhu práce v okrese Třebíč je typická existence malého počtu nově vytvořených volných pracovních míst. Jak ukazuje obrázek č. 13, nejméně volných pracovních míst ke konci roku bylo na ÚP v Třebíči evidováno v období ekonomické krize. V letech 2009 – 2012 jejich počet na konci roku nedosahoval ani hranice 200. Minimum volných míst bylo zaznamenáno na konci roku 2011 (pouze 109 míst). Pro srovnání, na konci roku 2006 bylo na Třebíčsku zaměstnavateli hlášeno téměř 1 tis. volných pracovních míst (982).

Obr. 13 Vývoj počtu volných pracovních míst v okrese Třebíč v období let 1997-2013 (k 31.12.)

Pramen: Zaměstnanost na Integrovaném portálu MPSV ČR; vlastní výpočty

O mimořádně nízké tvorbě volných pracovních míst na Třebíčsku vypovídá i syntetický ukazatel o počtu uchazečů o zaměstnání připadajících na 1 volné pracovní místo (Obr. 14). Ukazatel vyjadřuje soulad (v případě okresu Třebíč spíše nesoulad) poptávky zaměstnavatelů po pracovních s nabídkou nezaměstnané pracovní síly. Největší nesoulad byl zaznamenán v období krize. Na konci roku 2011 na jedno volné pracovní místo v okrese Třebíč připadalo až 70 nezaměstnaných, což je hodnota zhruba pětikrát vyšší než v té době činila hodnota za celou ČR a byla nejvyšší ze souboru všech okresů ČR (v pořadí druhým nejhorším okresem byl Děčín s hodnotou 49,7). V období do roku 2013 pouze v jednom případě byl syntetický ukazatel počet uchazečů na jedno pracovní místo pro okres Třebíč nižší než pro celou Českou republiku. Bylo to na konci roku 2002, kdy na Třebíčsku na jedno místo připadalo 12,6 nezaměstnaných, zatímco v ČR šlo o 12,7 nezaměstnaných.

Obr. 14 Vývoj ukazatele "Počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné pracovní místo" v období let 1997-2013 (k 31. 12.)

Pramen: Zaměstnanost na Integrovaném portálu MPSV ČR; vlastní výpočty

O tom, že situace v období krize byla v okrese Třebíč nepříznivá, hovoří i data o míře nezaměstnanosti za správní obvody ORP Kraje Vysočina (15 obvodů). Na konci roku 2011 nejvyšší míru nezaměstnanosti v Kraji Vysočina vykazovaly SO ORP Náměšť nad Oslavou (14,1 %), Moravské Budějovice (13,9 %) a Třebíč (13,1 %). Co se týká správních obvodů POÚ, tak nejvyšší nezaměstnanosti se vyznačovaly obvody POÚ Jaroměřice nad Rokytou (18,5 %), Hrotovice (15,1 %), Moravské Budějovice (14,9 %) a Náměšť nad Oslavou (14,1 %). O něco lepší postavení měly obvody POÚ Třebíč (12,5 %), a Jemnice (11,7 %). Malou atraktivitu Třebíčska z hlediska uplatnění na trhu práce v období krize dokládají také některé jiné ukazatele. Na pracovním trhu působil zde např. velmi malý počet cizinců (na konci roku 2011 pouze 637). Jejich podíl na pracovní síle okresu činil 1,07 %. Z okresů ČR nižší podíl vykazovaly pouze okresy Bruntál a Opava.

7 TRH PRÁCE NA ÚZEMÍ OKRESU TŘEBÍČ V POKRIZOVÉM OBDOBÍ

Situace na trhu práce na Třebíčsku v pokrizovém období se výrazně zlepšila. Dokumentuje to nejen nižší úroveň nezaměstnanosti, ale také nárůst počtu volných pracovních míst. Na konci roku 2016 bylo v okrese Třebíč evidováno více než 1 tis. a v současnosti (31. květen 2018) více než 1,6 tis. volných míst. Na jedno volné pracovní místo v okrese Třebíč připadají méně než 2 nezaměstnaní (1,6). Potřebu nových zaměstnanců signalizují jak velcí zaměstnavatelé, tak malé firmy.

7.1 Vývoj situace u největších zaměstnavatelů

Největším zaměstnavatelem na Třebíčsku zůstává i na konci roku 2017 firma MANN + HUMMEL v Nové Vsi (podobně jako na konci roku 2011). Společnost MANN + HUMMEL (CZ), podnikající zde od roku 1992, navýšila dle informací ředitele společnosti J. Paroulka počet zaměstnanců na 1 120 a dalších 230 osob pracuje ve společnosti MANN + HUMMEL Service, která zahájila svoji činnost v roce 2012 a poskytuje servisní služby pro pobočky MANN + HUMMEL na celém světě. Společnost má i své vývojové centrum, které je lokalizováno v Technologickém parku v Brně. V současnosti inzeruje nabídku práce pro operátory, konstruktéry a místa v nižším managementu.

Zvýšil se také počet zaměstnanců společnosti ČEZ v Dukovanech. Na začátku roku 2017 měla skupina ČEZ v lokalitě Dukovany celkem 1 195 pracovníků – včetně obslužných útvarů, zaměřených kupříkladu na vyjednávání s dodavateli a plánování investic. V samotné společnosti Jaderná elektrárna Dukovany se během roku 2016 zvýšil počet zaměstnanců na 756 a meziroční nárůst tak činil 50 osob. Do konce roku 2020 vedení společnosti předpokládá přijetí 170 nových pracovníků. Část z nich nahradí zaměstnance odcházející do důchodu. V současnosti JE Dukovany nabírá nové pracovníky na kontrolu a údržbu zařízení.

Společnost I & C Energo, dříve patřící do skupiny ČEZ, v posledních letech měnila vícekrát svého vlastníka. Od maďarské společnosti MOL přes nizozemskou společnost Yellowraazd přešla firma pod maďarskou strojírenskou skupin Olajterv. Ta se později přejmenovala na OT Industries a změnila název I & C Energo na OT Energy Services. V červenci 2016 se však firma po další změně majitele vrátila k původnímu názvu. Tyto změny neměly vliv na počet a strukturu zaměstnanců. Došlo k mírnému nárůstu počtu pracovníků, neboť ČSÚ nyní řadí společnost I & C Energo mezi firmy s více než 500 zaměstnanci.

Mezi společnostmi s více než tisíci zaměstnanci se dostala také plastikářská firma Fraenkische CZ sídlící v Okříškách. Přitom na konci roku 2011 (viz Tab. 11) zaměstnávala pouze 465 osob. Průměrný roční nárůst počtu pracovníků překračuje hodnotu 100 a lze říci, že z hlediska nárůstu je nejvíce dynamickou firmou okresu.

Došlo k nárůstu počtu pracovníků také v třebíčské společnosti PBS Industry. Ta měla druhý výrobní závod v Moravském Krumlově, který ještě na konci roku 2016 zaměstnával 130 osob. Výroba v tomto závodě byla ukončena a část pracovníků našla uplatnění v sídle společnosti v Třebíči. Důvodem změn byla dlouhodobá neperspektivnost výroby ocelových konstrukcí v moravskokrumlovském areálu.

Co se týká menších společností, tak například jemnickou Jemču v roce 2006 získal velký světový hráč na trhu nápojů - britská společnost Tetley a v současné době působí na trhu pod globálním názvem indické společnosti Tata Global Beverages (2. největší výrobce čajů na světě).

Pomineme-li armádu ČR, tak největším zaměstnavatelem nevýrobního sektoru v okrese byla Nemocnice Třebíč. Počet zaměstnanců zde v posledních letech klesl a dostal se až pod hranici 1 tis. pracovníků. Pravděpodobným důvodem je rozsáhlá rekonstrukce, spočívající ve zbourání některých nevyhovujících budov a postavení nového pavilonu chirurgických oborů. Půjde o čtyřpatrovou moderní budovu a její součástí bude urgentní příjem, 14 ambulancí, centrální rentgen, jednotka běžné a chirurgické intenzivní péče a jednotka ARO. Zahájení provozu nového pavilonu se předpokládá v 2. polovině letošního roku. Na konci roku 2016 nemocnice vykazovala 979 zaměstnanců a signalizovala problém s personálem, neboť jí chybělo minimálně 12 pracovníků. V souvislosti se zahájením činnosti v novém areálu vedení nemocnice předpokládá, že počet zaměstnanců se zvýší až k hranici 1 100.

7.2 Vývoj základních ukazatelů trhu práce v letech 2014 – 2017

V průběhu roku 2014 klesl počet evidovaných uchazečů o zaměstnání v okrese Třebíč o 730 osob, tj. o 9 %, na 7 418. Pokles v okrese odpovídal poklesu nezaměstnaných v celé ČR. Počet volných pracovních míst během tohoto roku se více než zdvojnásobil (z 225 na 519), což ve svém důsledku znamenalo pokles ukazatele „počet uchazečů na 1 volné místo“ z 36,2 na 14,3 (v ČR šlo o pokles ze 17,0 na 9,2). Úroveň nezaměstnanosti měřená novým ukazatelem „podíl nezaměstnaných osob z obyvatelstva v produktivním věku (PNO)“, klesla z 10,5 % na 9,6 % (v ČR z 8,2 % na 7,5 %).

Tab. 13 Základní ukazatele trhu práce v okrese Třebíč a v ČR v období 2014 – 2017 (vždy k 31.12.)

rok	uchazeči		volná místa		PNO		uchazeči / 1 místo	
	Třebíč	ČR	Třebíč	ČR	Třebíč	ČR	Třebíč	ČR
2014	7 418	541 914	519	58 739	9,6	7,5	14,3	9,2
2015	6 336	453 118	931	102 545	8,3	6,2	6,8	4,4
2016	5 122	381 373	1 083	132 496	6,8	5,2	4,7	2,9
2017	3 648	280 620	1 433	216 629	4,9	3,8	2,5	1,3

Pramen: Zaměstnanost na Integrovaném portálu MPSV ČR; vlastní výpočty

Vysvětlivky: uchazeči - počet uchazečů o zaměstnání celkem; volná místa - volná pracovní místa; PNO - podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu v produktivním věku v %; uchazeči / 1 místo - počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo

Příznivá ekonomická situace v ČR ve sledovaném období měla vliv na situaci na trhu práce ve všech okresech. V první řadě šlo o pokles nezaměstnaných. Počet uchazečů o zaměstnání v okrese Třebíč v roce 2015 klesl o 1 082, v roce 2016 o 1 214 a v roce 2017 dokonce o 1 474 osob. Na konci roku 2017 bylo v okrese evidováno pouze 3,6 tis. nezaměstnaných. Podíl nezaměstnaných osob tak klesl pod hranici 5 % (4,9 %) a přiblížil se celorepublikovému průměru (3,8 %). Pokles nezaměstnanosti byl provázen mimořádným nárůstem volných pracovních míst. Na konci roku 2017 ÚP evidoval na Třebíčsku 1 433 volných míst, takže na 1 místo připadalo 2,5 uchazečů (v ČR 1,3).

Následující dvě tabulky (Tab. 14 a Tab. 15) porovnávající základní ukazatele trhu práce v Kraji Vysočina na konci roku 2014 a 2017 naznačují, že postavení okresu Třebíč je v souboru okresů kraje stále nejhorší, ale dochází ke snižování prostorové diferenciace ve prospěch analyzovaného okresu. Na konci roku 2017 dokonce v okrese Žďár nad Sázavou připadalo na 1 volné pracovní místo více nezaměstnaných, než tomu bylo na Třebíčsku. Tato skutečnost je však ovlivněna situací, že postavení Žďárska v souboru okresů ČR se v pokrizovém období zhoršuje díky pomalejšímu poklesu nezaměstnanosti a také pomalejšímu růstu počtu volných pracovních míst.

Tab. 14 Základní ukazatelé trhu práce v Kraji Vysočina a v České republice k 31. 12. 2014

území	uchazeči	volná místa	PNO [%]	uchazeči / 1 místo
okres Havlíčkův Brod	4 239	478	6,6	8,9
okres Jihlava	5 438	388	7,0	14,0
okres Pelhřimov	2 383	269	4,9	8,9
okres Třebíč	7 418	519	9,6	14,3
okres Žďár nad Sázavou	6 054	435	7,5	13,9
Kraj Vysočina	25 532	2 089	7,4	12,2
Česká republika	541 914	58 739	7,5	9,2

Pramen: Zaměstnanost na Integrovaném portálu MPSV ČR; vlastní výpočty

Vysvětlivky: uchazeči - počet uchazečů o zaměstnání celkem; volná místa - volná pracovní místa; PNO - podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu v produktivním věku v %; uchazeči / 1 místo - počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo

Tab. 15 Základní ukazatelé trhu práce v Kraji Vysočina a v České republice k 31. 12. 2017

území	uchazeči	volná místa	PNO [%]	uchazeči / 1 místo
okres Havlíčkův Brod	2 025	1 387	3,2	1,5
okres Jihlava	2 737	1 855	3,5	1,5
okres Pelhřimov	1 075	1 807	2,2	0,6
okres Třebíč	3 648	1 433	4,9	2,5
okres Žďár nad Sázavou	3 507	993	4,5	3,5
Kraj Vysočina	12 992	7 475	3,8	1,7
Česká republika	280 620	216 629	3,8	1,3

Pramen: Zaměstnanost na Integrovaném portálu MPSV ČR; vlastní výpočty

Vysvětlivky: uchazeči - počet uchazečů o zaměstnání celkem; volná místa - volná pracovní místa; PNO - podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu v produktivním věku v %; uchazeči / 1 místo - počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo

Mikroregionální analýza situace na trhu práce (za mikroregiony jsou považovány správní obvody pověřených obecních úřadů) v okrese Třebíč je ovlivněna skutečností, že SO POÚ Třebíč je populačně větší, než zbývajících pět obvodů. V tabulkách č. 16 a 17 je hodnocen absolutně i relativně pokles počtu evidovaných uchazečů o zaměstnání a nárůst počtu volných pracovních míst v jednotlivých obvodech POÚ za tříleté pokrizové období.

Tab. 16 Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání v roce 2014 a 2017 (vždy k 31. 12.) ve správních obvodech POÚ okresu Třebíč

území	uchazeči		rozdíl 2017 - 2014	index 2017/2014
	2014	2017		
SO POÚ Hrotovice	524	246	-278	46,9 %
SO POÚ Jaroměřice nad Rokytnou	488	234	-254	48,0 %
SO POÚ Jemnice	473	196	-277	41,4 %
SO POÚ Moravské Budějovice	1 141	532	-609	46,6 %
SO POÚ Náměšť nad Oslavou	835	337	-498	40,4 %
SO POÚ Třebíč	3 936	2095	-1 841	53,2 %
okres Třebíč	7 418	3 648	-3 770	49,2 %
Kraj Vysočina	25 532	12 992	-12 540	50,9 %
Česká republika	541 914	280 620	-261 294	51,8 %

Pramen: Zaměstnanost na Integrovaném portálu MPSV ČR; vlastní výpočty

Vysvětlivky: uchazeči - počet uchazečů o zaměstnání celkem

K největšímu poklesu počtu nezaměstnaných v letech 2014 – 2017 došlo v Náměštsku a Jemnicku. V obou obvodech počet nezaměstnaných na konci roku 2017 činil zhruba 2/5 počtu evidovaných uchazečů na konci roku 2014. Jediným obvodem, kde nezaměstnanost během tří let neklesla o polovinu, byl obvod POÚ Třebíč.

Tab. 17 Počet evidovaných volných pracovních míst v roce 2014 a 2017 (vždy k 31. 12.) v správních obvodech POÚ okresu Třebíč

území	volná místa		rozdíl 2017 - 2014	index 2017/2014
	2014	2017		
SO POÚ Hrotovice	26	130	104	500,0 %
SO POÚ Jaroměřice nad Rokytnou	12	27	15	225,0 %
SO POÚ Jemnice	24	121	97	504,2 %
SO POÚ Moravské Budějovice	79	138	59	174,7 %
SO POÚ Náměšť nad Oslavou	82	151	69	184,1 %
SO POÚ Třebíč	296	866	570	292,6 %
okres Třebíč	519	1 433	914	276,1 %
Kraj Vysočina	2 089	7 475	5 386	357,8 %
Česká republika	58 739	216 629	157 890	368,8 %

Pramen: Zaměstnanost na Integrovaném portálu MPSV ČR; vlastní výpočty

Vysvětlivky: volná místa – volná pracovní místa

Větší rozdíly mezi mikroregiony okresu Třebíč byly zaznamenány v nárůstu volných pracovních míst. V obvodě POÚ Třebíč počet volných míst vzrostl o 570, v ostatní obvodech šlo celkem o 344 míst.

Relativně největším nárůstem se prezentovaly Hrotovicko a Jemnicko, ve kterých počet volných pracovních míst vzrostl pětkrát, což je více, než činil nárůst volných míst v celé ČR (3,7 krát). Na druhé straně, daleko menší nárůst byl zaznamenán v obvodech POU Moravské Budějovice a Náměšť nad Oslavou, kde se počet volných míst ani nezdvaj násobil.

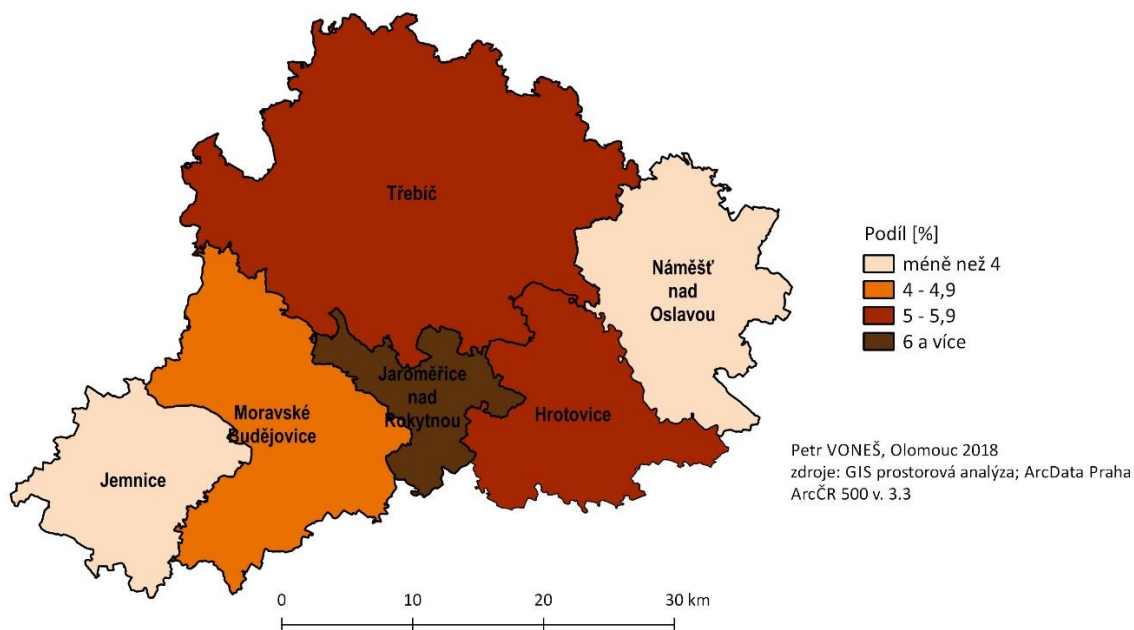
Tab. 18 Podíl nezaměstnaných osob a počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné pracovní místo v roce 2014 a 2017 (vždy k 31. 12.) ve správních obvodech POÚ okresu Třebíč

území	PNO		rozdíl 2017 - 2014	uchazeči / 1 místo		rozdíl 2017 - 2014
	2014	2017		2014	2017	
SO POÚ Hrotovice	10,3	5,0	-5,4	20,2	1,9	-18,3
SO POÚ Jaroměřice nad Rokytnou	12,6	6,0	-6,6	40,7	8,7	-32,0
SO POÚ Jemnice	8,6	3,8	-4,8	19,7	1,6	-18,1
SO POÚ Moravské Budějovice	10,4	4,7	-5,6	14,4	3,9	-10,5
SO POÚ Náměšť nad Oslavou	9,2	3,7	-5,5	10,2	2,2	-8,0
SO POÚ Třebíč	9,1	5,1	-4,1	13,3	2,4	-10,9
okres Třebíč	9,6	4,9	-4,7	14,3	2,5	-11,7
Kraj Vysočina	7,6	3,8	-3,8	12,2	1,7	-10,5
Česká republika	7,5	3,8	-3,7	9,2	1,3	-7,9

Pramen: Zaměstnanost na Integrovaném portálu MPSV ČR; vlastní výpočty

Vysvětlivky: PNO - podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu v produktivním věku v %; uchazeči / 1 místo - počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo

PODÍL NEZAMĚSTNANÝCH OSOB K 31.12.2017

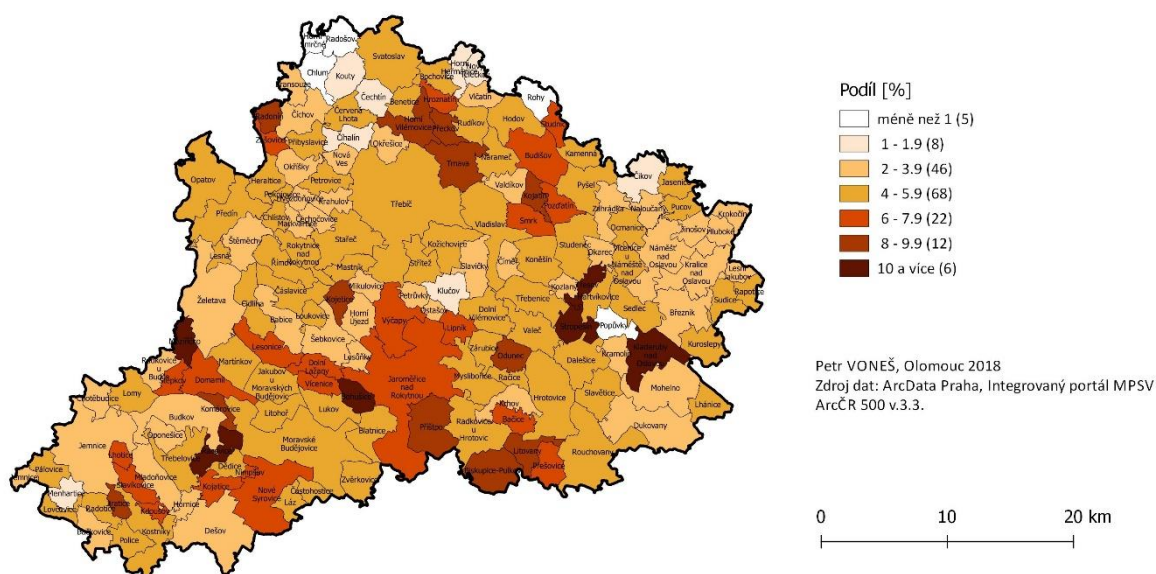
Obr. 15 Nezaměstnanost v obvodech POÚ okresu Třebíč na konci roku 2017

Pramen: Integrovaný portál MPSV, ArcData

Na konci roku 2017 byl v okrese Třebíč podíl nezaměstnaných osob již pod pětiprocentní hranicí (4,9 %), ale postavení Třebíčska mezi okresy ČR se ještě nijak významně nezlepšilo, neboť PNO byla patnáctou nejvyšší hodnotou. Z jednotlivých obvodů POÚ celorepublikovou úroveň nezaměstnanosti dosud dosahují pouze obvody Náměšť nad Oslavou a Jemnice (viz Obr. 15). Naopak, nejvyšší nezaměstnanost vykazuje nadále obvod POÚ Jaroměřice nad Rokytnou a více než pětiprocentní nezaměstnanost byla zjištěna také v POÚ Třebíč.

Podobné pořadí jako u obvodů pověřených obecních úřadů vykázaly i samotné obce s POÚ. Nejvyšší podíl nezaměstnaných osob byl zjištěn ve městech Jaroměřice nad Rokytnou (6,3 %) a Třebíč (5,4 %) a naopak nejnižší podíl v Jemnici (2,9 %) a Náměšti nad Oslavou (3 %). Největší rozdíly v úrovni nezaměstnanosti však existovaly mezi populačně malými obcemi do 200 obyvatel. Na jedné straně v některých obcích PNO překračovala hranici 10% a na straně druhé byly obce, ve kterých se nevyskytoval ani jeden nezaměstnaný. Vysoká nezaměstnanost na konci roku 2017 byla zjištěna v Bohušicích (15,7 %) a Meziříčku (14,1 %) na Moravskobudějovicku a více než desetiprocentní nezaměstnanost měly také obce Stropěšín na Hrotovicku, Třesov a Kladeruby na Náměštsku a Rácovice na Jemnicku. Nezaměstnaná osoba nebyla vykázána ve čtyřech obcích: Horní Smrčné, Chlum a Rohy (obvod POÚ Třebíč) a Popůvky (obvod POÚ Náměšť nad Oslavou).

PODÍL NEZAMĚSTNANÝCH OSOB K 31. 12. 2017

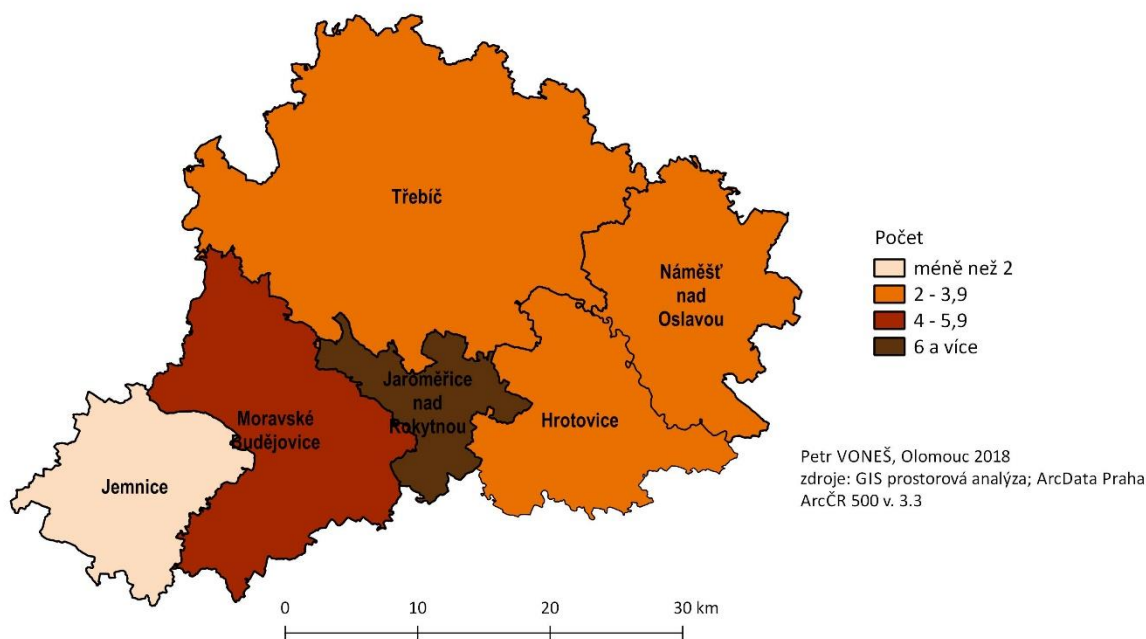
Obr. 16 Nezaměstnanost v obcích okresu Třebíč na konci roku 2017

Pramen: Integrovaný portál MPSV, ArcData

Z hlediska počtu nezaměstnaných na 1 volné pracovní místo byly na tom nejlépe obvody POÚ Jemnice a Hrotovice (méně než 2 nezaměstnaní). Malý počet volných míst na Jaroměřicku způsobuje, že tento analyzovaný ukazatel je nadále velmi nepříznivý. Jednalo se o 8,7 uchazečů na

1 volné pracovní místo. Z údajů MPSV plyne, že na konci roku 2017 nebylo vytvořeno žádné volné místo v 89 obcích. Populačně největší obcí bez volného místa byla obec Valeč (799 obyvatel).

UCHAZEČI NA 1 VOLNÉ PRACOVNÍ MÍSTO K 31.12.2017

Obr. 17 Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo v obvodech POÚ okresu Třebíč k 31. 12. 2017
Pramen: Integrovaný portál MPSV, ArcData

7.3 Problémové skupiny z hlediska uplatnitelnosti na trhu práce

Na trhu práce existují skupiny, které jsou obtížněji uplatněné na trhu práce. Mezi tyto skupiny patří osoby zdravotně postižené, osoby pečující o děti do 15 let, osoby starší 50 let, osoby se základním vzděláním, dlouhodobě nezaměstnaní (více než 12 měsíců), a absolventi a mladiství.

Osoby se zdravotním postižením jsou dle Zákona § 67 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti definovány jako „osoby se zvýšenou ochranou na trhu práce“. Zaměstnavatelé tak získávají příspěvek na podporu zaměstnání osob zdravotně postižených. Zaměstnavatel dále může získat příspěvek na vytvoření chráněného pracovního místa, který využije pro vytvoření podmínek pro zaměstnání osob zdravotně postižených.

Osoby starší 50 let jsou rizikovou skupinou z mnoha důvodů. Je to například mnohdy nižší vzdělanost než u mladších skupin, zdravotní znevýhodnění, a především nedostatečná adaptabilita na nové a měnící se podmínky a nové technologie, s čímž souvisí mimo jiné postupně klesající výkonost.

Nejpočetnější rizikovou skupinou uplatnitelnosti na trhu práce na konci roku 2014 byli v ČR ve většině území dlouhodobě nezaměstnaní, jejichž nezaměstnanost byla delší než 12 měsíců. Byl to

důsledek ekonomické krize. Bylo tomu tak i na Třebíčsku, počet dlouhodobě nezaměstnaných ke konci roku 2014 byl vyšší než 3,3 tis. (viz Tab. 19), což je hodnota velmi vysoká i ve srovnání s ostatními okresy Kraje Vysočina. Podíl dlouhodobě nezaměstnaných v okrese na dlouhodobě nezaměstnaných v kraji činil 31,9 %. Druhým v pořadí ze souboru pěti okresů kraje byl okres Žďár nad Sázavou (více než 2,6 tis.) a třetím okres Jihlava (necelých 2,1 tis. dlouhodobě nezaměstnaných). Na druhé straně v Pelhřimově bylo evidováno pouze 700 dlouhodobě nezaměstnaných.

Tab. 19 Problémové skupiny z hlediska horší uplatnitelnosti na trhu práce k 31. 12. 2014

území	UZP	U50+	UZV	UDN	UABS
SO POÚ Hrotovice	48	149	71	222	37
SO POÚ Jaroměřice nad Rokytnou	38	133	110	233	31
SO POÚ Jemnice	42	136	77	135	36
SO POÚ Moravské Budějovice	112	323	267	527	74
SO POÚ Náměšť nad Oslavou	96	263	103	296	56
SO POÚ Třebíč	431	1131	635	1908	233
okres Třebíč	767	2 142	1 265	3 332	459
Kraj Vysočina	3 687	7 677	4 558	10 446	1 699
Česká republika	61 146	158 087	147 107	237 165	29 144

Pramen: MPSV, GIS prostorová analýza 2014; vlastní výpočty

Vysvětlivky: UZP - počet evidovaných uchazečů o zaměstnání OZP; U50+ - počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - věk 50 let a více; UZV - Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - základní stupeň vzdělání; UDN - Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - v evidenci nad 12 měsíců; UABS - Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - absolventi a mladiství; SO POÚ ... správní obvod pověřeného obecního úřadu

Poměrně vysoký počet uchazečů zaznamenala na Třebíčsku i skupina osob v předdůchodovém věku. Ve věku 50-64 let bylo zde evidováno více než 2,1 tis. uchazečů, tj. 27,9 % uchazečů v tomto věku v Kraji Vysočina. Uchazečů se základním vzděláním (vč. osob bez dokončeného základního vzdělání či bez vzdělání) bylo na Třebíčsku podstatně méně. Šlo o 1 265 osob, tj. 27,8 % uchazečů kraje s tímto vzděláním. Počet nezaměstnaných osob se zdravotním postižením činil na Třebíčsku 767 osob (20,8 % nezaměstnaných této skupiny v kraji). Ve srovnání s minulým vývojem lze na konci roku 2014 konstatovat, že skupina nezaměstnaných absolventů a mladistvých nepatřila již mezi problémové skupiny obyvatelstva, neboť jejich počet nedosahoval ani hranice 500.

Příznivá situace na trhu práce v pokrizovém období vyznačující se poměrně dynamickým nárůstem počtu volných pracovních míst redukovala i četnost jednotlivých problémových skupin obyvatelstva. Tato redukce však nebyla stejně intenzivní ve všech skupinách. Pozitivním rysem na Třebíčsku byl zejména pokles dlouhodobě nezaměstnaných. Během tří let jejich počet klesl o více než 2,1 tis na zhruba 35 % stavu na roku 2014. Obdobný vývoj však byl i v ostatních okresech Kraje Vysočina, takže podíl dlouhodobě nezaměstnaných v okrese Třebíč na dlouhodobě nezaměstnaných v kraji se snížil jen nepatrně (na 31,6 %). Počet dlouhodobě nezaměstnaných na

Třebíčsku na konci roku 2017 byl dokonce nižší, než činil počet uchazečů o zaměstnání ve věku 50 a více let (viz Tab. 20). Obdobný vývoj byl zaznamenán také v celé České republice, území Kraje Vysočina nevyjímaje.

Tab. 20 Problémové skupiny z hlediska horší uplatnitelnosti na trhu práce k 31. 12. 2017

Území	UZP	U50+	UZV	UDN	UABS
SO POÚ Hrotovice	32	76	32	67	13
SO POÚ Jaroměřice nad Rokytou	24	69	74	82	11
SO POÚ Jemnice	21	79	37	44	6
SO POÚ Moravské Budějovice	75	203	144	177	25
SO POÚ Náměšť nad Oslavou	38	120	36	47	20
SO POÚ Třebíč	287	784	358	760	85
okres Třebíč	478	1 332	679	1 179	168
Kraj Vysočina	2 510	4 955	2 380	3 733	586
Česká republika	46 010	102 255	74 630	94 512	13 114

Pramen: MPSV, GIS prostorová analýza 2017; vlastní výpočty

Vysvětlivky: UZP - počet evidovaných uchazečů o zaměstnání OZP; U50+ - počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - věk 50 let a více; UZV - Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - základní stupeň vzdělání; UDN - Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - v evidenci nad 12 měsíců; UABS - Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - absolventi a mladiství; SO POÚ ... správní obvod pověřeného obecního úřadu

Významně klesl i počet uchazečů o zaměstnání také v ostatních problémových skupinách. Na konci roku 2017 bylo v evidenci ÚP na Třebíčsku již jenom 168 absolventů a mladistvých. Úbytek uchazečů v jednotlivých problémových skupinách v mikroregionech okresu v období let 2014-2017 reprezentují data uvedená v tabulce 21. Ani v jednom obvodu POU nedošlo k nárůstu počtu uchazečů u žádné analyzované problémové skupině uchazečů.

Tab. 21 Vývoj problémových skupin z hlediska horší uplatnitelnosti na trhu práce, rozdíl mezi roky 2017 a 2014 (data k 31. 12.)

území	UZP	U50+	UZV	UDN	UABS
SO POÚ Hrotovice	-16	-73	-39	-155	-24
SO POÚ Jaroměřice nad Rokytou	-14	-64	-36	-151	-20
SO POÚ Jemnice	-21	-57	-40	-91	-30
SO POÚ Moravské Budějovice	-37	-120	-123	-350	-49
SO POÚ Náměšť nad Oslavou	-58	-143	-67	-249	-36
SO POÚ Třebíč	-144	-347	-277	-1 148	-148
okres Třebíč	-289	-810	-586	-2 153	-291
Kraj Vysočina	-1 177	-2 722	-2 178	-6 713	-1 113
Česká republika	-15 136	-55 832	-72 477	-142 653	-16 030

Pramen: MPSV, GIS prostorová analýza 2014,2017; vlastní výpočty

Vysvětlivky: UZP - počet evidovaných uchazečů o zaměstnání OZP; U50+ - počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - věk 50 let a více; UZV - Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - základní stupeň vzdělání; UDN - Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - v evidenci nad 12 měsíců; UABS - Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - absolventi a mladiství; SO POÚ ... správní obvod pověřeného obecního úřadu

Pozitivní vývoj situace na trhu práce na Třebíčsku v pokrizovém období dokumentují i data o podílu uchazečů analyzovaných problémových skupin na produktivním obyvatelstvu (Tab. 22).

Tab. 22 Podíl problémových skupin z hlediska horší uplatnitelnosti na trhu práce (data k 31. 12. 2017)

území	OB_15-64	Podíl nezaměstnaných osob [%]				
		UZP	U50+	UZV	UDN	UABS
SO POÚ Hrotovice	4 956	0,65	1,53	0,65	1,35	0,26
SO POÚ Jaroměřice nad Rokytnou	3 741	0,64	1,84	1,98	2,19	0,29
SO POÚ Jemnice	5 046	0,42	1,57	0,73	0,87	0,12
SO POÚ Moravské Budějovice	10 444	0,72	1,94	1,38	1,69	0,24
SO POÚ Náměšť nad Oslavou	8 731	0,44	1,37	0,41	0,54	0,23
SO POÚ Třebíč	41 099	0,70	1,91	0,87	1,85	0,21
okres Třebíč	74 017	0,65	1,80	0,92	1,59	0,23
Kraj Vysočina	333 665	0,75	1,49	0,71	1,12	0,18
Česká republika	6 956 867	0,66	1,47	1,07	1,36	0,19

Pramen: MPSV, GIS prostorová analýza 2017; vlastní výpočty

Vysvětlivky: UZP - počet evidovaných uchazečů o zaměstnání OZP; U50+ - počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - věk 50 let a více; UZV - Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - základní stupeň vzdělání; UDN - Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - v evidenci nad 12 měsíců; UABS - Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání - absolventi a mladiství; OB_15-64 - Počet obyvatel ve věku 15-64 let; SO POÚ ... správní obvod pověřeného obecního úřadu

Na konci roku 2017 existovaly ve studovaném okrese dokonce dvě problémové skupiny uchazečů, které měly nižší podíl na obyvatelstvu ve věku 15-64 let, než činil celorepublikový průměr. Jednalo se o uchazeče se základním vzděláním a uchazeče se zdravotním postižením. Velmi nízkým podílem vynikali uchazeči obou skupin v obvodech POU Náměšť nad Oslavou a Jemnice. To samé lze konstatovat u Náměšťska v případě dlouhodobě nezaměstnaných a u Jemnicka v případě uchazečů – absolventů a mladistvých. Jediným obvodem POU s nižším podílem nezaměstnaných osob v předdůchodovém věku, než činil průměr v ČR, byl opět obvod POÚ Náměšť nad Oslavou.

Co se týká horší uplatnitelnosti problémových skupin obyvatelstva tak z mikroregionů okresu Třebíč na tom bylo nejhůře Jaroměřicko, a to zejména ve skupinách dlouhodobě nezaměstnaných, uchazečů se základním vzděláním a uchazečů – absolventů a mladistvých. Obvody POU Moravské Budějovice a Třebíč mají oproti ostatním obvodům okresu větší problémy s uplatnitelností uchazečů ve věku 50 a více let a také se zdravotně postiženými (ve druhém případě jde však o nižší podíly, než činil průměr za Kraj Vysočina).

8 PŘÍKLAD VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU

Výuka místního regionu je zakotvena v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, které vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Toto téma se v hodinách zeměpisu většinou probírá v osmém ročníku základní školy, kdy je hlavním tématem výuky zeměpisu Česká republika. Žáci by po probrání učiva měli být schopni zhodnotit na přiměřené úrovni přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu, možnosti dalšího rozvoje, přiměřeně zanalyzovat vazby místního regionu k vyšším územním celkům. Je samozřejmé, že každý z nás by měl dobře znát místo, ve kterém vyrůstá a žije. Téma místního regionu je pro žáky atraktivní a baví je. Žáci získávají informace o prostředí, které je obklopuje a se kterými se setkávají v každodenním životě.

Jak již bylo zmíněno v úvodní kapitole práce, autor práce pracuje v současné době jako učitel na základní škole v Náměšti nad Oslavou, z tohoto důvodu (v návaznosti na téma a obsah bakalářské práce) bylo po dohodě s vedoucím práce vybráno téma pro příklad konkrétní výuky místního regionu na základní škole:

- a) 22. základna vrtulníkového letectva „Biskajská“ Sedlec, Vícenice u Náměště nad Oslavou (22. zVrL),
- b) Jaderná elektrárna Dukovany.

Tato výuka je koncipována jako projektová, kdy v prvé řadě proběhne objednaná celodenní exkurze s odborným výkladem do základny vrtulníkového letectva a informačního centra Jaderné elektrárny Dukovany, doma si žáci získané poznatky ujasní (i případně s pomocí např. internetu) a následující vyučovací hodinu (tzn. v jiný den) proběhne zpracování projektu (žáci budou rozděleni do skupin a po zpracování své dílčí části ji odprezentují spolužákům) a diskuze.

22. zVrL je bojovým leteckým útvarům a je stálým prvkem Vzdušných sil Armády české republiky (AČR) taktické úrovně. Hlavním úkolem je zajištění bojové připravenosti základny jako celku, obrana ČR, výcvik létajícího personálu a ostatních specialistů nasazovaných v zahraničních operacích. Základna rovněž připravuje vrtulníkové jednotky pro síly EU a jednotky rychlé reakce NATO.

Historie vzniku základny poblíž (katastrální území obcí Sedlec u Náměště nad Oslavou a částečně Popůvky nad Jihlavou) Náměště nad Oslavou začíná v roce 1960, kdy sem, po výstavbě, byl přesunut 20. stíhací letecký pluk z vojenského letiště Čáslav. Po reorganizaci základen v Přerově a Náměšti nad Oslavou v roce 2003 byla do Náměště přemístěna vrtulníková letka a vznikla současná vrtulníková základna. 22. zVrL se s více než tisícovkou zaměstnanců řadí mezi nejvýznamnější zaměstnavatele v regionu (<http://www.lznamest.army.cz>). Téma „letiště“ je žákům velmi blízké i z toho důvodu, že Základní škola Náměšť nad Oslavou, Husova 579 byla v šedesátých letech

postavena v první etapě výstavby vojenského sídliště, měla sloužit pro výuku právě dětí „vojáků“ a i v současné době velká část rodičů žáků na vojenské základně pracuje.

Jaderná elektrárna Dukovany je jedním z nejvýznamnějších zaměstnavatelů regionu i blízkého okolí, nachází se asi 20 km jižně od Náměště nad Oslavou (30km jihovýchodně od Třebíče) a je druhou největší jadernou elektrárnou v České republice s instalovaným elektrickým výkonem 2 040 MW. Svůj provoz zahájila dne 12. února 1985. Projektovaná životnost elektrárny byla 30 let, takže už více než 3 roky „přesluhuje“, ambicí vedení elektrárny je však životnost 60 let (tedy do roku 2045). Součástí komplexu je také na blízké řece Jihlavě postavené Vodní dílo Dalešice s přečerpávací elektrárnou Dalešice a vodní elektrárnou Mohelno. Při vzniku jaderné elektrárny našlo v Dukovanech své uplatnění přibližně dva tisíce zaměstnanců a dnes zde jich pracuje asi polovina. Vzniku elektrárny však musely v sedmdesátých letech „ustoupit“ tři nedaleké obce Skryje, Lipňany a Heřmanice. Aktuální otázkou je ale výstavba nových jaderných zdrojů v blízkosti Dukovan (pravděpodobně nedaleko obce Slavětice), tzv. Dukovan II. Vládou schválený dokument Státní energetická koncepce posuzuje několik scénářů možného vývoje spotřeby České republiky s jasným závěrem, že výstavba nových jaderných bloků pro Českou republiku je potřebná. Co se týče místního informačního centra, nabízí zde zábavnou formou nejen informace o Jaderné elektrárně Dukovany, ale také o energetice obecně (SPILKA, SUCHARDA, 2010, www.cez.cz).

9 ZÁVĚR

Od počátku devadesátých let patřilo území celého okresu Třebíč mezi problémové regiony, na které byla soustředěna pozornost státu v rámci realizované regionální politiky. Okres byl v minulosti zařazován do souboru hospodářsky slabých regionů. V bakalářské práci realizovaná analýza strukturálních změn v zaměstnanosti však ukázala, že Třebíčsko mohlo být zahrnuto spíše do jiného typu regionů se soustředěnou podporou státu, a to mezi regiony strukturálně postižené. Na konci osmdesátých let se okres Třebíč vyznačoval více než čtvrtinovým podílem zaměstnaných v primárním sektoru ekonomiky okresu (především v zemědělství) na celkové zaměstnanosti a také vysokou specializací zpracovatelského průmyslu na odvětví málo konkurenčního kožedělného průmyslu. Třebíčské BOPO bylo druhým největším výrobcem obuvi a největším výrobcem ponožkového zboží v celé České republice. Výroba obuvi však, podobně jako na Zlínsku, neodolala konkurenci zejména ze zemí jihovýchodní Asie, vyznačující se nízkými mzdovými náklady. Nepříznivé ekonomické výsledky trebičské obuvnické firmy ovlivnil i propad exportu do bývalých socialistických zemí, takže výroba byla v roce 2000 zastavena a BOPO veškerou činnost ukončilo o 2 roky později (firma zaměstnávala na konci roku 1989 pouze v Třebíči téměř 4,5 tis. pracovníků). Ve zmiňovaném okresním zemědělství se snížil v období 1989- 2011 počet pracovníků zhruba o 10 tis. (z 13,1 tis. na necelé 3 tis.). Obě tyto strukturální změny se logicky promítly do zhoršené situace na trhu práce.

Regionálně geografická analýza situace na trhu práce v okrese Třebíč zjistila, že na území okresu Třebíč existují v současnosti poměrně výrazné regionální rozdíly v nezaměstnanosti. Příznivá situace na trhu práce je v mikroregionech Náměštsko a Jemnicko, což potvrdilo nejen hodnocení sledovaných základních ukazatelů nezaměstnanosti včetně tvorby volných pracovních míst, ale také analýza uplatnitelnosti vybraných problémových skupin obyvatelstva na trhu práce. Horší situaci vykazují mikroregiony Moravské Budějovice, Hrotovice a Třebíč, a nejhorší situace je v mikroregionu Jaroměřice nad Rokytnou.

Ve Strategii regionálního rozvoje ČR na období let 2014-2020 byla mezi státem podporované regiony zařazena více než čtvrtina (57) správních obvodů obcí s rozšířenou působností, ale mimo podporované území byly poprvé vyčleněny i dva správní obvody ORP okresu, a to SO ORP Třebíč (obvody POU Třebíč, Hrotovice a Jaroměřice nad Rokytnou) a SO ORP Náměšť nad Oslavou. Mezi státem podporované problémové regiony byl z okresu Třebíč zařazen pouze SO ORP Moravské Budějovice (obvody POU Moravské Budějovice a Jemnice). Přitom ještě v březnu 2014 z 15 obvodů ORP v kraji Vysočina byla úroveň nezaměstnanosti měřená podílem nezaměstnaného obyvatelstva vyšší než 10 % pouze ve třech obvodech, a to těch, které tvořily území okresu Třebíč. V současnosti

je však situace v kraji jiná. Nejvyšší úroveň nezaměstnanosti vykazují obvody Bystřice nad Perštejnem, Nové Město na Moravě a Třebíč (na konci roku 2017 je PNO ve všech vyšší než 5 %). Autor bakalářské práce se domnívá, že soubor státěm podporovaných regionů by měl být aktualizován. Na Třebíčsku by to ve svém důsledku znamenalo vyřadit ze souboru obvod ORP Moravské Budějovice a naopak do něj zařadit území obvodu ORP Třebíč.

Nepříznivou situaci na trhu práce v okrese po roce 1989 ovlivňovala negativně rozdrobená sídelní struktura vyznačující se převahou populačně malých obcí a osad, z kterých není dostupnost do důležitých center zaměstnanosti ideální. Tuto skutečnost doplňují i další problémy. Asi největším dopravním problémem (nepočítáme-li špatný stav řady komunikací) je napojení okresního města na dálnici D1 i jeho spojení s krajským městem Jihlavou. Problém by měly alespoň částečně vyřešit probíhající modernizace komunikací I/38, I/23 a také Třebíč – Velké Meziříčí (II/360) v kraji Vysočina a v budoucnu realizace plánovaného obchvatu okresního města.

V roce 1998 byl vládou ČR poprvé schválen pobídkový systém pro investory, který byl primárně určen pro regiony s vyšší mírou nezaměstnanosti, než činil celorepublikový průměr. Pobídkový systém reprezentovaly tyto nástroje regionální politiky: desetileté „daňové prázdniny“, dotace na nově vytvořená pracovní místa, dotace na rekvalifikace pracovníků a možnost získat zasíťované pozemky za minimální cenu. Pobídkový systém využívali především investoři ze zahraničí. Na území okresu Třebíč se však investoři nijak „nehrnuli“. Dokládají to i data České národní banky o stavu přímých zahraničních investic v okresech např. ke konci roku 2011. Přepočítáme-li údaje o přílivu zahraničních investic na jednoho obyvatele, tak do konce roku 2011 připadalo na osobu v ČR 229 tis. Kč, v Kraji Vysočina 97 tis. Kč a v okrese Třebíč pouhých 31 tis. Kč (přitom v okrese Pelhřimov šlo o 192 tis. Kč nebo v okrese Jihlava o 168 tis. Kč). Okres Třebíč v té době patřil do souboru deseti okresů s nejmenšími přímými zahraničními investicemi na jednoho obyvatele. Tato skutečnost byla ovlivněna opět fenoménem „napojení na dálnici D1“. Zahraniční firmy investovali zejména v průmyslových zónách v Humpolci, Jihlavě a Velkém Meziříčí.

Situace v investování se však začala na Třebíčsku měnit v tzv. pokrizovém období. Dokumentuje to v bakalářské práci i analýza vývoje vytváření volných pracovních míst mezi velkými společnostmi vlastněnými zahraničním kapitálem. To se pozitivně promítlo do lepšího postavení okresu Třebíč v situaci na trhu práce v souboru okresů ČR, a to zejména v druhé polovině roku 2017 a na počátku roku 2018. Zda tento trend bude pokračovat i v dalších letech však nelze jednoznačně předvídat, neboť to bude dost záležet od skutečnosti, nakolik se problémy s nákladní i osobní dopravou vyřeší.

10 SUMMARY

The area of Třebíč district (considering employment and labour market in general) has been in the long run since the 90s of the 20th century a region with troubles. The active employment policy tools used so far within both Czech and European regional policy haven't brought expected effects. The question "Why?" is, at least partly, summarized in this bachelor thesis.

The main goal of the thesis was to find out, using available statistical data, whether this unfavourable situation on the labour market is typical for the whole region of Třebíč, or if any remarkable differences appear on the micro-regional level. Administrative districts of authorized municipal authorities in the region were chosen to be the micro-regions compared. The bachelor thesis doesn't deal with geographical characteristics of the district area. As suggested by the Head of Bachelor thesis main attention was paid to the analysis of creation and development of the district of Třebíč, the analysis of residential structure and transport network and also the evaluation of the leather industry importance for the employment in the town of Třebíč and its background.

Comparative analysis was chosen as the basic method for the evaluation of structural changes of employment, i.e. comparing the structure in the district of Třebíč with the employment structure of the whole Czech Republic using the sectoral specialization index. The situation on the labour market in districts, micro-regions and towns was evaluated using the basic indicators of the labour market. They are as follows: the number of job applicants, the number of registered job vacancies, the rate of unemployment (the share of unemployed people) and the number of number of jobseekers for one vacancy. The development of unemployment in 1990-2013 was evaluated also by the index "the rate of unemployment" and in 2014-2017 by the index "the share of unemployed people". The thesis also deals with the analysis of the rate of unemployment of specific groups of inhabitants, who have problems to apply on the labour market.

The whole area of the district was in the beginning of the 90s identified by the Ministry of Economy the problem area, i.e. the area where the regional policy should be applied to help the situation and the data analysed conclusively confirm the region as "problematic". The beginning of the economic reform in 1991 signified a dramatic increase of unemployed people in the district of Třebíč. At the end of 1991 the district mentioned had the second highest rate of unemployment (after the district of Příbram) in the Czech Republic and at the end of 1992 the rate of unemployment was the third highest one (after the districts of Bruntál and Vsetín). Between 1992 and 1997 the number of unemployed people in the district of Třebíč, the same as in most of the Czech districts, declined, however the rate of unemployment in the district was still remarkably higher than the national average. During 1998 the district of Třebíč still belonged to the districts

with the highest rate of unemployment, although the district structurally affected in north Bohemia and the region around Ostrava (mainly the districts of Most and Karviná) showed much higher unemployment in that time. Years from 2001 to 2008 belong to the period of economic recovery, but the situation on the labour market in the district of Třebíč didn't improve much and the situation was a lot worse in the period of crisis. On the contrary the situation on the labour market in the district after the crisis (till present) got much better. This is illustrated by the lower rate of unemployment, but also the growth of the number of job vacancies. Both big employers and little companies are looking for new employees. Compared to the other regions and micro-regions in the Vysočina region the district of Třebíč has still the worst position, however, the major improvement is visible.

11 SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ

11.1 Literatura

- BARTOŠ, J., SCHULZ, J., TRAPL, M. (1990): *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960. Svazek XII. Okresy Třebíč, Moravské Budějovice, Dačice*. Ostrava: Profil, 321 s. ISBN 80-7034-038-X.
- BEČKOVÁ, J., JOURA, J., KABELÍKOVÁ B., NOVÁČKOVÁ, E., OBŠUSTA, P. (2003): *Historie a současnost podnikání na Třebíčsku*. Žehušice: Městské knihy, 223 s. ISBN 80-86699-03-X.
- BLAŽEK, J. (2010): *The Regional Impacts of the Global Financial and Economic Crisis in the Czech Republic*. In: Gorzelak, G., Goh, Ch. (eds.): *Financial Crisis in Central and Eastern Europe: from similarity to diversity*. Warsaw – Washington D.S., Verlag Barbara Budrich, pp. 50 - 64.
- BOROVIČKA, J. (2017): *Trh práce v Pardubickém kraji: regionálně geografická analýza*. Diplomová práce. Olomouc: Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 77 s.
- BROŽOVÁ, D. (2012): *Kapitoly z ekonomie trhu práce*. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 290 s. ISBN 978-80-245-1880-0.
- BUCHTOVÁ, B., ŠMAJS, S., BOLELOUCKÝ, Z. (2013): *Nezaměstnanost*. 2. přepracované a aktualizované vydání. Praha: Grada, 192 s. ISBN 978-80-247-4282-3.
- ČERMÁKOVÁ, M. a kol. (1985): *Budování a rozvoj socialistického průmyslu v okrese Třebíč v letech 1945-1984. Výběrová bibliografie*. Třebíč: Okresní knihovna, 36 s.
- ČEKAL, J., PAVLIŠ, P. (2000): *Výuka místního regionu na základních školách okresu Tábor*. In: Sborník referátů z 5. mezinárodní konference „Cestovní ruch, regionální rozvoj a školství“. České Budějovice: Katedra ekonomiky a techniky cestovního ruchu v Táboře Zemědělské fakulty JČU v Českých Budějovicích, s. 298–299.
- DUŠEK, J. a kol. (2017): *Nezaměstnanost a determinanty trhu práce v podmínkách moderních evropských ekonomik*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 145 s. ISBN 978-80-7556-023-0.
- DVORSKÝ, F. (1906): *Vlastivěda moravská, II. Místopis Moravy, díl II. Jihlavský kraj, Třebický okres, čís. 66 (svazek 14)* [online]. Brno: Muzejní spolek, 449 s. [cit. 2018-05-12]. Dostupné z: <https://archive.org/details/vlastivdamoravs02brngoog>

- DVORSKÝ, F. (1908): *Vlastivěda moravská, II. Místopis Moravy, díl VI. Znojemský kraj, Náměšťský okres, čís. 45 (svazek 20)* [online]. Brno: Muzejní spolek, 340 s. [cit. 2018-05-12]. Dostupné z: <https://archive.org/details/vlastivdamoravs17brngoog>
- DVORSKÝ, F. (1916): *Vlastivěda moravská, II. Místopis Moravy, díl VI. Znojemský kraj, Hrotovský okres, čís. 42 (svazek 36)* [online]. Brno: Muzejní spolek, 366 s. [cit. 2018-05-12]. Dostupné z: http://www.pdfknihy.maxzone.eu/books/vlastiveda_moravska/vlastiveda_moravska-znojmo-hrotov.pdf
- FIŠER, P. (2012): *Změny na trhu práce v Jihomoravském kraji: regionálně geografická analýza s důrazem na období ekonomické krize*. Disertační práce. Brno: Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity, 193 s.
- FIŠER, R., NOVÁČKOVÁ, E., UHLÍŘ, J. (1978): *Třebíč. Dějiny města I*. 1. vyd.. Brno: Blok, 208 s.
- HAMPL, M., JEŽEK, J., KÜHNEL, K. (1978): *Sociálně-geografická regionalizace ČSR*. Praha: Acta demographica II, VÚSEI a ČSDS, 246 s.
- HOFMANN, E. (2009a): *Reflexe terénní výuky na integrovaném pracovišti PdF MU*. In: Geografické aspekty středoevropského prostoru. 2. díl. Brno: Katedra geografie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, s. 37–41.
- HOFMANN, E. a kol. (2009b): *Pracovní listy a studijní materiály k terénní výuce*. 1. vyd. Brno: Katedra geografie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, 73 s.
- HOFMANN, E., FRÝZOVÁ, I., SVOBODOVÁ, H., DURNA, R. (2016a): *Terénní výuka jako specifická výuková forma ve výuce na základní škole*. In: PROKŠA, M., DROZDÍKOVÁ, A.: *Inovácie a trendy v prírodovednom vzdelávaní*. Bratislava: Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, s. 61-67. ISBN 978-80-223-4175.
- HOFMANN, E., SVOBODOVÁ H., MÍSAŘOVÁ, D. (2016b): *Realizace terénní výuky očima učitelů*. In: 24. medzinárodná geografická konferencia Geografické aspekty stredoeurópskeho priestoru - nové výzvy pre rozvoj. Nitra: Fakulta Prírodovedných vied Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, s. 111-120. ISSN 1337-9453.
- HUDSKÝ, T. (2014): *Projekt výuky místního regionu na střední škole – příklad pro Krnovsko*. Diplomová práce. Olomouc: Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 59 s.
- HULÍK, V. (2013): *Geografie Královéhradecka - Projekt učebního textu pro střední školy*. Diplomová práce. Olomouc: Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 114 s.

- JANÁK, J., HLEDÍKOVÁ, Z., DOBEŠ, J. (2005): *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 568 s. ISBN 978-80-7106-906-5.
- JANÁK, J. (1981): *Třebíč. Dějiny města II*. 1. vyd.. Brno: Blok, 224 s.
- kol. (1970): *Dvacetpět let okresu Třebíč*. Třebíč: Okresní národní výbor, 64 s.
- kol. (1975): *30let okresu Třebíč*. Třebíč: Okresní národní výbor, 60 s.
- kol. (1985): *40 let okresu Třebíč*. Třebíč: Okresní národní výbor, 64 s.
- kol. (2003): *Sčítání lidu, domů a bytů 2001 okres Třebíč* [online]. Jihlava: Český statistický úřad, Krajská reprezentace Jihlava, 172 s. [cit. 2018-05-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11268/29260547/13-6120-03.pdf/b75e4740-ab48-42d9-b1cb-a9131d1b03a2?version=1.2>. ISBN 80-250-0426-0.
- kol. (2004): *Kraj Vysočina. Edice Průvodce po České republice*. 1. vyd.. Praha: Kartografie Praha, 158 s. ISBN 80-7011-735-4.
- kol. (2012): *Strategie Kraje Vysočina 2020*. Jihlava: Odbor regionálního rozvoje Krajského úřadu Kraje Vysočina. 68 s. ISBN nevedeno.
- kol. (2013): *Strategie regionálního rozvoje ČR na období 2014-2020*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 150 s. ISBN nevedeno.
- KRATOCHVÍL, A. (1907): *Vlastivěda moravská, II. Místopis Moravy, díl IV. Jihlavský kraj, Vel.-Meziříčský okres, čís. 41 (svazek 17)* [online]. Brno: Muzejní spolek, 472 s. [cit. 2018-05-12]. Dostupné z: http://www.pdfknihy.maxzone.eu/books/vlastiveda_moravska/vlastiveda_moravska-jihl-vel_mez.pdf
- KÜHNLOVÁ, H. (1997): *Vybrané kapitoly z didaktiky geografie*. 1.vyd.. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova, 55 s. ISBN 8071843768.
- KÜHNLOVÁ, H. (1998a): *Tady jsem doma, aneb Poznej dobře svoje bydliště*. Praha: Moby Dick, 53 s. ISBN 80-86237-02-8.
- KÜHNLOVÁ, H. (1998b): *Metodická příručka k pracovní učebnici: Tady jsem doma, aneb Poznej dobře svoje bydliště*. Praha: Moby Dick, 20 s. ISBN nevedeno.
- KÜHNLOVÁ, H. (2007a): *Život v našem regionu - pracovní učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 64 s. ISBN 978-80-7238-489-1.

- KÜHNLOVÁ, H. (2007b): *Život v našem regionu - příručka pro učitele základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 76 s. ISBN 978-80-7238-662-8.
- LÁZNIČKA, Z. (1974): *Funkční klasifikace obcí České socialistické republiky*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 88 s.
- LENKOVÁ, D. (2012): *Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Trhosvinenska*. Diplomová práce. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, 99 s. + přílohy
- MACKA, M. (1969): *Vymezování oblastí podle dojížďky do zaměstnání*. In: K metodám ekonomicko – geografické regionalizace, *Studia Geographica* 8, Brno: Geografický ústav ČSAV, s. 91-106.
- MARADA, M. (2006): *Jak na výuku zeměpisu v terénu?* In: *Geografické rozhledy*, 15, č. 3, s. 2–5.
- MAREŠ, P. (1994): *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: SLON-Sociologické nakladatelství, 151 s. ISBN 80-901424-9-4.
- MAREŠ, P. (2002): *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vydání 3. Praha: Sociologické nakladatelství, 172 s. ISBN 80-86429-08-3.
- MEJZLÍK, J. (1972): *Dějiny závodů Gustava Klimenta Třebíč-Borovina*. Třebíč: *Závody Gustava Klimenta Třebíč-Borovina*, 336 s.
- MOLÁK, M. (2007): *Struktura nezaměstnanosti s ohledem na restrukturalizaci průmyslu v okrese Třebíč*. Bakalářská práce. Brno: Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity, 40 s.
- MOLÁK, M. (2009): *Trh práce v kraji Vysočina: regionálně geografická analýza*. Diplomová práce. Brno: Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity, 76 s.
- MOLÁK, M. a kol. (2015): *Kraj Vysočina – tematický atlas*. Jihlava, Šumperk: Kraj Vysočina ve spolupráci s JENA Šumperk, 36 s. ISBN 978-80-87521-27-4.
- NEČAS, J. (1938): *Nezaměstnanost a podpůrná péče v Československu*. Praha: Knihovna Orbis, Publikace Sociálního ústavu ČSR, 40 s.
- NEKUDA, V. (ed., 1997): *Moravskobudějovicko. Jemnicko. Vlastivěda moravská, čís. 65*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 864 s. ISBN 80-85048-75-2.
- NOVÁČKOVÁ, E. a kol. (1987): *Okres Třebíč (kartografický dokument): vlastivědná mapa 1:100 000*. Praha: Geodetický a kartografický podnik, 34 s.

- NOVÁK, V., SZCZYRBA, Z., ŠERÝ, O., TOUŠEK, V. (2010): *Analýza socioekonomického rozvoje Kraje Vysočina se specifikací potřeb po roce 2013 z hlediska kohezní politiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 35 s. ISBN neuvedeno.
- PALÍŠKOVÁ, M. (2014): *Trh práce v Evropské unii. Historický vývoj, aktuální trendy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck, 240 s. ISBN 978-80-7400-270-0.
- PROKOPOVÁ, M. (2013): *Telčsko – místní region ve výuce na 2. stupni ZŠ*. Diplomová práce. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, 96 s. + přílohy
- ROSIČ, M., KLAMÁR, R. (2015): *Trh práce a politika zaměstnanosti pre geografov*. Prešov: Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity, 173 s. ISBN 978-80-555-1437-6.
- ŘEZNIČKOVÁ, D. a kol. (2008): *Náměty pro geografické a environmentální vzdělávání: Výuka v krajině*. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 184 s. ISBN 978-80-86561-63-9.
- ŘEZNIČKOVÁ, D. a kol. (2012): *Geografie. Aktivně, aktuálně a s aplikacemi*. Praha: Nakladatelství P3K, 67 s. ISBN 978-80-87186-99-2.
- SKUTIL, J. a kol. (1984): *Náměšť nad Oslavou. Dějiny města od nejstarší doby po naši současnost*. Praha: Tisková, ediční a propagační služba místního hospodářství, 288s.
- SLAVÍK, F. A. (1897): *Vlastivěda moravská, II. Místopis Moravy, díl I. Brněnský kraj, Brněnský okres, čís. 6 (svazek 1)* [online]. Brno: Muzejní spolek, 392 s. [cit. 2018-05-12]. Dostupné z: <https://archive.org/details/vlastivdamoravs21brngoog>
- SPILKA, P., SUCHARDA, J. (2010): *Jaderná elektrárna Dukovany včera, dnes a zítra. Stručná kronika 25 let provozu JE Dukovany*. Praha: Skupina ČEZ, 49 s. ISBN neuvedeno.
- STEJSKAL, K. a kol. (2005): *Náměšť nad Oslavou. Historie a současnost*. Náměšť nad Oslavou: Městské kulturní středisko, 323 s. ISBN 80-903416-1-6.
- SVOBODOVÁ, J. (2006): *Působení firmy Baťa a. s. v Třebíči v letech 1931 - 1945*. Bakalářská práce. Brno: Filosofická fakulta Masarykovy univerzity, 49 s.
- ŠERÝ, O. (2010): *Dopady globální ekonomické krize na průmysl v Jihomoravském kraji*. In Ph.D. Workshop 2010, Proceedings. Ostrava: Ústav Geoniky AV ČR, s. 66 - 73.

- ŠKRABALOVÁ, O. (2018): *Trh práce v Jihomoravském kraji v pokrizovém období: regionálně geografická analýza*. Diplomová práce. Olomouc: Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 96 s.
- ŠUPKA, J., HOFMANN, E., MATOUŠEK, H. (1994): *Didaktika geografie II*. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 59 s. ISBN 80-210-1010-X.
- TIRAY, J. (1913): *Vlastivěda moravská, II. Místopis Moravy, díl IV. Jihlavský kraj, Telecký okres, čís. 64 (svazek 36)* [online]. Brno: Muzejní spolek, 456 s. [cit. 2018-05-12]. Dostupné z: http://www.pdfknihy.maxzone.eu/books/vlastiveda_moravska/vlastiveda_moravska-jihl-telecko.pdf
- TIRAY, J. (1925): *Vlastivěda moravská, II. Místopis Moravy, díl IV. Jihlavský kraj, Dačický okres (svazek 43)*. Brno: Muzejní spolek, 251 s.
- TOMEŠ, J. (1996): *Vývoj regionálních rozdílů v nezaměstnanosti jako indikátor transformačních změn*. In: Hampl, M., a kol.: *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice*. Praha: DemoArt, s. 255 – 301. ISBN 80-86746-02-X.
- TOUŠEK, V., HRABCOVÁ, M. (2000): *Unemployment in the Czech Republic*. In: *Scripta Fac. Sci. Nat. Univ. Masaryk. Brun., Geography, Vol. 26 (1996-98)*, p. 55 –85.
- TOUŠEK, V. a kol. (2008): *Vysočina: tematický atlas*. Jihlava: Krajský úřad kraje Vysočina ve spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci, 36 s. ISBN 978-80-254-2080-5.
- TOUŠEK, V., NOVÁK, V. (2012): *Ekonomická krize a trh práce v České republice* In: *Regionální studia* roč. 7/1, s. 38-52.
- VOLAVKA, A., SEDLÁČEK, M. (1968): *Okres Třebíč 1968*. Třebíč: Okresní národní výbor, 48 s.
- ZAVADIL, L., TIRAY, J. (1900): *Vlastivěda moravská, II. Místopis Moravy, díl IV. Jihlavský kraj, Bítešský okres, čís. 3 (svazek 3)* [online]. Brno: Muzejní spolek, 132 s. [cit. 2018-05-12]. Dostupné z: <https://archive.org/details/vlastivdamoravs23brngoog>
- ZEJDA, R. (2001): *Třebíčsko. Turisticko-vlastivědný průvodce obcemi a jejich okolím*. 1. vyd. Tišnov: SURSUM, 206 s. ISBN 80-85799-83-9.
- ZEJDA, R. (2004): *Náměštsko. Turisticko-vlastivědný průvodce obcemi a jejich okolím*. 1. vyd. Tišnov: SURSUM, 191 s. ISBN 7323-054-2.

11.2 Použité zdroje

Data

- AGRODAT (1990): *Výsledky hospodaření JZD a státních statků v ČR za rok 1989. Jihomoravský kraj*. Praha: AGRODAT, 1016 s.
- ČSÚ (1990a): *Pracovníci a mzdové fondy v socialistickém sektoru národního hospodářství v krajích a okresech podle odvětví národního hospodářství v ČSR za rok 1989*. Praha: ČSÚ.
- ČSÚ (1990b): *Databáze průmyslových provozoven v ČSR k 31. 12. 1989*. Praha: ČSÚ (uložená v Centru regionálního rozvoje MU).
- ČSÚ (2003): *Sčítání lidu, domů a bytů 2001. Okres Třebíč*. Jihlava: Krajská správa ČSÚ.
- ČSÚ (2004): *Dojíždka za prací a do škol v kraji Vysočina (na základě výsledků SLBD 2001)*. Jihlava: Krajská správa ČSÚ.
- ČSÚ (2013): *Základní informace o vybraných územních celcích podle SLDB – ČR, kraje, okresy, správní obvody ORP a obce (včetně městských částí územně členěných statutárních měst) – 2011*. Praha: ČSÚ.
- ČSÚ (2014): *Dojíždka do zaměstnání a do škol podle Sčítání lidu, domů a bytů – ČR, kraje, okresy, obce. Dojíždkové proudy*. Praha: ČSÚ.
- MPSV (2018a): *Zaměstnanost na integrovaném portálu MPSV. Statistiky*. Praha: MPSV ČR.
- MPSV (2018b): *Zaměstnanost na integrovaném portálu MPSV. Statistiky nezaměstnanosti z územního hlediska*. Praha: MPSV ČR.
- ÚP (2012): *Analýza stavu a vývoje trhu práce v Kraji Vysočina za rok 2011*. Jihlava: Krajská pobočka ÚP ČR.
- ÚP (2018): *Analýza stavu a vývoje trhu práce v Kraji Vysočina za rok 2017*. Jihlava: Krajská pobočka ÚP ČR.

Internetové zdroje

- 22.zVrL Biskajská. [online]. 2018 [cit. 2018-06-02]. Dostupné z: <http://www.lznamest.army.cz/>
- ALTREVA. *HISTORIE SPOLEČNOSTI* [online]. 2018 [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: <https://www.altreva.cz/cs/historie-spolecnosti>
- ABC Českého Hospodářství. [online]. 2018 [cit. 2018-06-10]. Dostupné z: <https://firmy.abc.cz/>
- ARES – ekonomické subjekty. [online]. 2018 [cit. 2018-06-10]. Dostupné z: http://www.info.mfcr.cz/ares/ares_es.html.cz
- EGSTON. *Company* [online]. 2018 [cit. 2018-06-5]. Dostupné z: <https://egston.com/the-company/?lang=en>

- FRÄNKISCHE. *O nás* [online]. 2018 [cit. 2018-06-04]. Dostupné z: <https://fraenkische.com/cz/Spolenost/Ons/Ons-9675.html>
- Dřevozpracující výrobní družstvo. *O nás* [online]. 2018 [cit. 2018-06-04]. Dostupné z: <https://www.dvdjaromerice.cz/>
- HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Mann Filtr plně do německých rukou* [online]. 1998 [cit. 2018-06-04]. <https://archiv.ihned.cz/c1-942652-mann-filtr-plne-do-nemeckych-rukou>
- HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *MLÉKÁRENSKÝ PRŮMYSL: Z brněnského Lacrumu vzniklo téměř třicet společností* [online]. 1995 [cit. 2018-06-04]. <https://archiv.ihned.cz/c1-856133-mlekarensky-prumysl-z-brnenskeho-lacrumu-vzniklo-temer-tricet-spolecnosti>
- HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Z privatizace Krasu Brno vzešly čtyři firmy* [online]. 1995 [cit. 2018-06-04]. <https://archiv.ihned.cz/c1-855667-z-privatizace-krasu-brno-vzesly-ctyri-firmy>
- CHEPOS. *Historie*. 2018 [cit. 2018-06-10]. <http://www.cheposas.cz/historie.html>
- I&C Energo a.s. *O nás* [online]. 2018 [cit. 2018-06-05]. Dostupné z: <https://www.ic-energo.eu/o-nas>
- JADERNÉ ELEKTRÁRNY. CZ. *JADERNÁ ELEKTRÁRNA DUKOVANY* [online]. 2018 [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: <https://www.jaderne-elektrarny.cz/jaderna-elektrarna-dukovany/>
- JEMČA. *O NÁS* [online]. 2018 [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: <http://www.jemca.cz/o-nas>
- JITONA. *Závod Třebíč* [online]. 2018 [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: <http://www.jitona.cz/cz/o-nas/kontakty/vyrobni-zavody/trebic/>
- JIP - Papírny Větrník, a.s. *Historie* [online]. 2018 [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <https://www.jip.cz/cs/historie/>
- Justice.cz. [online]. 2018 [cit. 2018-06-10]. Dostupné z: <https://portal.justice.cz/Justice2/Uvod/uvod.aspx>
- KPS metal. *Historie* [online]. 2018 2018 [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: <http://www.kpsmetal.cz/historie.php>
- KPS metal. *O nás* [online]. [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: http://www.kpsmetal.cz/o_nas.php
- Kraj Vysočina. *Portál kulturního a přírodního dědictví Kraje Vysočina* [online]. [cit. 2018-06-08]. Dostupné z: <http://www.dedictvivysociny.cz/>
- MANN+HUMMEL. *The Company* [online]. [cit. 2018-06-04]. Dostupné z: <https://www.mann-hummel.com/en/the-company/>
- MOTORPAL. *Historie MOTORPAL, a.s.* [online]. [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: <http://www.motorpal.cz/spolecnost/historie-motorpal-s/>
- NEMOCNICE TŘEBÍČ. *PAVILON CHIRURGICKÝCH OBORŮ* [online]. [cit. 2018-06-09]. Dostupné z: <http://www.nem-tr.cz/cze/odborna-verejnost/pavilon-chirurgickych-oboru/>

- PBS INDUSTRY. *Historie společnosti* [online]. 2018 [cit. 2018-06-04]. Dostupné z: <http://www.pbstre.cz/historie-spolecnosti/>
- Registr živnostenského podnikání [online]. [cit. 2018-06-12]. Dostupné z: <http://www.rzp.cz/>
- Skupina BEL. *O společnosti* [online]. 2018 [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: <http://www.belsyry.cz/section/o-spolecnosti-bel>
- SKUPINA ČEZ. *Dukovany* [online]. 2018 [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: <https://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/jaderna-energetika/jaderne-elektrarny-cez/edu.html>
- TIPAFROST. *O společnosti TIPAFROST a.s.* [online]. 2018 [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: http://www.tipafrost.cz/cz/o_nas.html
- TREPON a.s.. *Výroba ponožek v Třebíči* [online]. 2018 [cit. 2018-06-02]. Dostupné z: http://trepon.cz/o_spolecnosti.htm